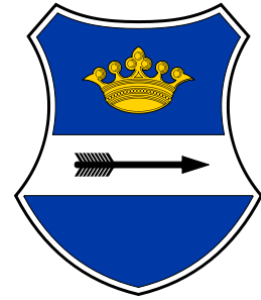

Zala Megyei Közgyűlés

Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója

Helyzetelemzés (v.14)

I. kötet

Készítette: Vitál Pro Kft

2013. július 3.

Tartalomjegyzék

1.	Zala megyére értelmezhető külső környezet vizsgálata	4
1.1.	A megye fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten	4
2.	Természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése	6
2.1.a.	Természeti adottságok (éghajlat, földtan, talajtan, vízrajz, domborzat, élővilág)	6
2.1.b.	A termőföldek területnagyságának és mennyiségének alakulása	8
2.1.c.	A táj jellemzői	9
2.1.d.	Természet- és tájvédelem	9
2.1.e.	Környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők.....	10
2.1.f.	Szennyezett területek számbavétele.....	11
2.1.g.	Felszíni és felszín alatti vízkészletek	11
2.1.h.	Energiaforrások	12
2.1.i.	Vízkárt okozó elemek (árvíz- és belvízveszély, fakadóvíz) és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés	13
2.1.j.	Épített környezet és a kulturális örökség védelme (műemlékek, régészeti lelőhelyek) 13	
2.2.	Gazdasági bázis	13
2.2.a.	Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás stb.	13
2.2.b.	A gazdaság belső és külső kapcsolatai	25
2.2.c.	A termelési infrastruktúra állapota.....	25
2.2.d.	A telepítési tényezők értékelése	28
2.2.e.	A megye turisztikai vonzerői	29
2.2.f.	A területi innovációs potenciál	30
2.3.	Társadalmi környezet	32
2.3.a.	Kulturális adottságok, értékek	32
2.3.b.	Területi identitás, civil aktivitás	33
2.3.c.	Humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete;	33
2.4.	Közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra:.....	41
2.4.a.	Vonalas rendszerek, létesítmények	41
2.4.b.	Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok.....	48
2.4.c.	Vízellátás	49
2.4.d.	Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés.....	49
2.4.e.	Energiaellátás	50
2.4.f.	Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás	51
2.4.g.	A települések intézmény-felszereltsége	52
2.4.h.	A települések jellemző lakásviszonyai	55
3.	Településhálózati adottságok	55
3.1.	Településhierarchia	55
3.2.	A településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai (nemzetközi és nemzeti hálózatok, vonzaskörzetek, agglomerációk)	60
3.3.	Települések közötti feladatmegosztások, együttműködések.....	62
3.4.	A térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi terület-felhasználás változásai, tendenciák értékelése	65
3.5.	A térségi terület-felhasználás vizsgálata.....	65
3.6.	A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása	67
4.	Zala megyét érintő tervezési-fejlesztési környezet áttekintése	67

4.1.	A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése	67
4.2.	A készülő Országos Fejlesztési Koncepció (OTK) Zala megyei vonatkozásai	70
5.	A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása	71
6.	A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének elemzése	72
6.1.	A területfejlesztés forrásainak elemzése.....	72
6.2.	A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés).....	72
6.3.	A területfejlesztés hatékonysága (eddiggi eredmények, forrás-aktivitás, az intézmények hatása, hiányosságok).....	73
7.	Helyzetértékelés	77
7.1.	A megye erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása	77
7.2.	A megye lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása	80
7.3.	A megye speciális, területi meghatározottságú problémái és lehetőségei	81
7.3.a.	A megyét alkotó járások sajátosságai (településszintű kérdőíves felmérés alapján) ..	81
7.3.b.	A megye jellemző térségeinek speciális problémái és lehetséges fejlesztési preferenciái („területi szempontú fókuszok”)	92

1. Zala megyére értelmezhető külső környezet vizsgálata

1.1. A megye fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten

Az alábbiakban összefoglalásra kerülnek a főbb globális folyamatok és azok várható következményei, hatásai a fejlesztéspolitikára.

a.) Globális és európai gazdasági és társadalmi folyamatok

Európa globális gazdasági pozíciójának relatív gyengülésének illetve a válságkezelés elhúzódásának kockázata

Várható következmény: a fejlesztéspolitika számára elérhető közforrások csökkenése, a vállalati szférában a beruházások csökkenése.

A feldolgozóipari kapacitások átrendeződése Európából a „feltörekvő” gazdaságok országaiba (pl. Kína, India, Távol-Kelet) folytatódik, ami elsődlegesen a munkaerő-intenzív ágazatokat érinti továbbra is. A fejlődő „feltörekvő” gazdaságok vállalatai a feldolgozási folyamat egyre bonyolultabb feladatainak megoldására képesek és a globális szállítási költségek továbbra is relatíve alacsonyak maradnak.

Várható következmény: Megnö a helyi gazdasági környezet által kínált előnyök - kiemelten a munkaerő képzettségének és a globális piacok elérhetőségének - szerepe a vállalati beruházási döntésekben. Hosszabb távon egyrészt az innovációs képességek erősítésére másrészt a szolgáltatásokat nyújtó beruházások fogadására, ezek ösztönzésére célszerű felkészülni.

A fejlődés innováció-vezérelt jellege megerősödik, az innováció keletkezési helyei elsődlegesen a világgazdaságba integrálódott városok és városi agglomerációk. Az elsődleges innovációt elsődlegesen a policentrikus városhálózat közvetíti az európai térben.

Várható következmény: Egyrészt megnő annak jelentősége, hogy a térség mennyire képes kapcsolódni az innovációban élen járó, a globális hálózatok részét képező központokhoz (elsődlegesen Bécsen illetve Budapesten keresztül), másrészt hogy önmaga, belső erőforrásaira támaszkodva, mennyiben képes az innováció helyi szintű generálására illetve a befogadásra és alkalmazásra. Kulcsfeltétellé válik ezért egyrészt a megközelíthetőség, másrészt a helyi innovációs potenciál erősítése, az ennek kiaknázására való képesség. Ebben az utóbbi összefüggésben kiemelendő a felsősoktatás és az üzleti szféra térségi együttműködésének javítása, melynek Zala megye esetében komoly akadálya az erős felsőoktatás és egy térségi/regionális jelentőségű kutatóintézet jelenlétének hiánya.

Az energiaárak növekedése, az energiaforrások diverzifikációjára való törekvés, a megújuló energiák részarányának növelésére irányuló politikák erősödése illetve a megújuló energiák felhasználásának gazdasági és technológiai lehetőségeinek bővülése

Várható következmény: A megye kiváló adottságaira építve eredményesen kapcsolódhat be a megújuló erőforrásokon alapuló energiatermelésbe (pl. bio-energia vagy termálvízre alapozott energiatermelés), másrészt a megye településszerkezetéből adódóan a helyi és térségi összefogásra alapozott energiatermelő kisrendszerek jelentősen hozzájárulhatnak az energiaellátás racionalizálásához. Továbbá törekedni kell az energiafelhasználás mérséklésére, a pazarlás megszüntetésére, így a hulladékenergia megosztására felhasználás céljából.

Az információs és kommunikációs technológiák (ICT) további térnyerése, ezen belül a mobiltechnológiára épülő és üzleti célú alkalmazások relatíve gyorsabb fejlődése

Várható következmény: A megye településszerkezetéből adódóan a technológiák szelesebb körű használata jelentős mértékben járulhat hozzá a vidéki életminőség javításához és a közszolgáltatások racionális szervezéséhez, javítva ezzel egyrészt a szolgáltatások költség-hatékonyágát másrészt a települések vonzerejének erősítését mind a lakosság, mind a turizmus résztvevői számára. Mindennek feltétele, hogy az aprófalvas, alacsony népsűrűségű, sokszor völgyekkel-dombokkal szabdaltságot térségekben, a szolgáltatók számára kevésbé gazdaságos, inkább veszteséges széles sáv szélességet biztosít mobil-hálózati, vagy kábeles fejlesztések megvalósítására is sor kerüljön.

b.) Nemzeti illetve regionális jellegű gazdasági és társadalmi folyamatok

A régiók szerepének gyengülése a hazai fejlesztéspolitika térségi intézményi kereteiben, ezzel együtt a relatíve elmaradott keleti területek preferenciájának fennmaradása

Várható következmény: Megnöhet az esély arra, hogy a megye relatív elmaradottságát csökkenteni képes, a helyi sajátosságokat a jelenleginél pontosabban, hatékonyabban figyelembe vevő fejlesztéspolitikai eszközök kerüljenek kialakításra, ugyanakkor annak kockázata is fennáll, hogy a központosító törekvések előtérbe kerülésével a megyére jellemző speciális problémákat az egységesen kialakított eszközök (támogatási rendszerek, projektkövetelmények) csak kis hatékonysággal képesek kezelni.

Horvátország csatlakozása az EU-hoz, várhatóan a horvát gazdaság gyors integrációja

Várható következmény: Egyrészt a horvát piacokhoz való közelség felértékeli Zala megye déli részének szerepét, mint befektetési (gyártási és logisztikai egyaránt) helyszín, másrészt az ország EU-tagsága következtében a horvát területek versenytársként is megjelennek, ami előtérbe helyezi a határon átnyúló együttműködések fontosságát.

Lehetőség Csehországtól Horvátország északi részéig húzódó, elsődlegesen az autóiparra támaszkodó közép-európai növekedési zóna (tengely) kialakulására, melynek Zala megye is részévé válhat.

Várható következmény: A megye egyes területei továbbra is vonzó befektetési helyszínek maradnak, a trend kihasználásának azonban alapvető feltétele a képzett munkaerő megléte és a megközelíthetőség javítása. A megye stratégiai céljai között szerepel, hogy „Közép-Európai Közlekedési Folyosó” (CETC – Route 65) projekt keretében segítse egy, a Balti tenger és az Adria közötti integrált multimodális közlekedési folyosó („európai zöld folyosó”) kialakítását. A határon átnyúló egyéb közlekedési kapcsolatok fejlesztése is szükséges, mint például az M70-es gyorsforgalmi út végleges 2x2 sávós kiépítése, valamint a Rédics-Lendva vasútvonal kiépítése Szlovénia felé új vasúti határátkelővel.

Az egészséges életmódra, testi és lelki egészségre való személyes törekvések erősödése, ennek részeként a turizmus aktív, gyógy- és szelíd formái iránti igény várható erősödése. Ezzel párhuzamosan várható az EU egészség biztosítóinak növekvő hajlandósága egyrészt a megelőző, másrészt a másik tagállamban történő kezelések finanszírozására.

Várható következmény: Zala megye kiváló adottságokkal rendelkezik a turizmus fejlődő elemeinek tekintetében, így a fejlesztési forrásokat érdemes ezen területek kapacitásainak növelésére fordítani, másrészt pedig olyan fejlesztéspolitikai stratégiát érdemes követni, amely maximálisan megőrzi a táji, természeti és kulturális örökség vonzerőként kihasználható elemeit. Célszerű a gyógyvizek és az érintetlen természet, mint adottságok bázisán a gyógyturizmus fejlesztése, melyekhez szorosan kapcsolódik azok elérhetőségének javítása (pl. a Sármelléki repülőtér fejlesztése).

A mezőgazdaság és élelmiszer-termelés terén egyrészt a minőségi (ellenőrzött és magas minőségű) termékek iránti kereslet várható emelkedése, emellett az olcsóbb termékek által támasztott verseny erősödése.

Várható következmény: A megyében célszerű a helyi termékek alapanyag-termelésének illetve feldolgozásának és értékesítésének rendszerét továbbfejleszteni, erre külső forrásokat is felhasználni, annak érdekében, hogy a megye kiváló adottságai és hagyományai a gyakorlatban is kihasználhatóak legyenek. A lehetőség különösen a turizmusban, szállodaiiparban kínálkozik, ahol a helyi termékek iránti kereslet gyorsan nő. A termékek előállításának térségi munkahelyteremtő hatása is van. A megye rendelkezik továbbá olyan élelmiszer-kutatási háttérrel (Keszthely), amelyre építve a megye minőségi élelmiszer-termelési potenciálja kiaknázzhatóvá válna.

Folytatódik népesség idősebbé válásának tendenciája, ezzel párhuzamosan a népesség fogyása is.

Várható következmény: Számítani lehet egyrészt a kistelepülések lakosságának drámai elöregedésének folytatására, ami pl. a közösségi közlekedési és a humán ellátó rendszerek működésének újragondolására, azok racionális, gazdaságilag fenntartható megszervezésének és

működtetésének kérdésére irányítja a figyelmet és esetenként a szolgáltatások újszerű módon való megszervezését kényszerítheti ki, másrészt pedig felveti az elegendő munkaerő rendelkezésre állásának kérdését is. A társadalom öregedésével egyre nagyobb igény mutatkozik a szervezett szociális ellátás iránt is, az ehhez szükséges szakember-igénnyel a megye szakképzésében számolni kell.

c.) Jellemző környezeti folyamatok

Egyértelműen előtérbe kerül a szénalapú vegyületek kibocsátásának csökkentésére irányuló törekvés, ami – jellemzően – az energiatermelésben és felhasználásban jár jelentős következményekkel: előtérbe kerül a megújuló energiaforrások használata illetve a kibocsátás drasztikus csökkentésére irányuló törekvések. Ez utóbbi folyamatok elsődlegesen a közlekedés fejlesztésének trendjeire vannak hatással (pl. a vasúti közlekedés előtérbe kerülése a közúti közlekedéshez képest, közösségi közlekedési módok előtérbe helyezése,) de igen jelentős hatással van a városi mobilitás és szélesebb értelemben a városfejlesztés területeire is. További jellemző hatás a fűtési illetve hűtési energia-igény jelentős csökkenésére való igény, mind a köz- lakó és termelő épületek vonatkozásában.

Megnövekedett fontosságú a környezetvédelmen belül a vízkészlet megóvása, a felszíni és felszín alatti vizek fokozott védelme. Magyarország Európán belül kivételesen jelentős vízkészlettel rendelkezik, Zala megye szerepe ezen belül kiemelkedő (Balaton, felszín alatti vizek bősége). A megye számára ezért a fenntartható vízgazdálkodás illetve az ehhez kapcsolódó projektek kiemelten fontos fejlesztési területet jelentenek.

Egyértelműen előtérbe kerül a klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás kérdése. A megyében a klímaváltozás hatásai elsődlegesen a szélsőséges időjárási helyzetek gyakoribbá válásában jelentkeznek. Az erre való felkészülés magában foglalhatja pl. vihar-előrejelző rendszer hatékonyságának javítását, illetve a várhatóan időben kevésbé egyenletes csapadék-eloszlás hatásainak mérséklését, pl. a csapadékvíz-elvezető rendszerek, illetve víztározók kapacitásainak növelését valamint a Balaton tartósan alacsony vízállásából adódó problémák kezelését.

A fentebb vázolt folyamatok mellett a megye fejlődését jelentősen meghatározzák az EU és Magyarország nemzeti fejlesztéspolitikai törekvései és céljai is. Ezeket a Helyzetelemzés 4. fejezete tekinti át.

2. Természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése¹²

2.1.a. Természeti adottságok (éghajlat, földtan, talajtan, vízrajz, domborzat, élővilág)

Éghajlat

Zala megye hazánk tengerhez legközelebb eső nyugati területe, ahol az ország más területeihez képest erősebben érvényre jutnak az atlanti hatások. A megyében ritkábbak a kemény téli fagyok és az erős nyári felmelegedések. Esőben és hóban gazdag terület, ahol az átlagosnál magasabb az évi csapadékösszeg. A megyét pozitív vízháztartás jellemzi, ahol az országos átlagnál magasabb a téli és alacsonyabb a nyári középhőmérséklet. Az éves napsütéses órák száma 1900-1950, amely a Balaton mellett 2000 óra feletti. A csapadékosabb időjárás miatt az átlagosnál alacsonyabb éves napfénytartam mennyisége. A Balaton felülete és víztömege a part melletti 2-3 kilométeres sávban kedvezően befolyásolja a mikroklimát, amely kiváló lehetőséget nyújt bortermelésre. A megyében ritka a szélsőszél.

¹ A fejezet Zala megye területrendezési tervének felhasználásával készült.

² Az elemzés során felhasznált és bemutatott térképek forrása – amennyiben nem kerül másként jelölésre – a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal „Nemzeti Fejlesztés 2020, Stratégiai Vitaanyag, Munkaanyag” (2012).valamint a Szakmai Háttéranyag a Megyék Hazai És Nemzetközi Pozícionálásához (2012) c. dokumentumai.

Földtan

A megye geológiai viszonyait a térszinek változatossága és a fiatal képződmények felszíni túlsúlya jellemzi. Zala megye területén jellemzően szénhidrogén-, agyag-, tőzeg valamint homokkő, dolomit és bazalt bányászatára alkalmas. A megyében korábban Nagykanizsán téglagyár üzemelt, Tófejen kerámia burkolóanyagot, Lentiben pedig tetőcserepet gyártanak. A Keszthely környéki homokkőbánya a térség díszítő homokkő igényeit szolgálja ki, míg a bazaltbányák (Vindornyaszőlős és Várvölgy) az infrastruktúra-építések nyersanyagszükségletét biztosítják.

Talajtan

Zala megye legjobb talajadottságokkal rendelkező vidékei a Zala észak-déli irányú völgyétől keletre húzódnak. A meredekebb domboldalakon az erózió hatására kialakuló kopár felületek jobbára csak szőlőművelésre alkalmasak, amelyek elsősorban a Keszthelyi-hegység lejtőin gyakoriak, de előfordulnak a Zalát kísérő dombháton is. A Kis-Balaton térségében a mezőgazdasági termelés szempontból gyenge lápos réti talajok az uralkodóak. A megyében a talajviszonyok inkább az erdőgazdálkodásnak kedveznek, a mezőgazdasági termelés szempontjából jó minőségű, termékeny talajok a megye északkeleti tájain húzódnak.

Vízrajz

A felszíni vízrendszert a Zala vízgyűjtője uralja, ami a Balaton vízutánpótlásának mintegy felét biztosítja. A Murához tartoznak a megye déli és délnyugati területei, míg a megye északkeleti szeglete a Marcal folyó vízgyűjtőjéhez tartozik. A megye területén belül további jelentősebb vízfolyások az Alsó- és Felső-Válicka, a Principális a Kerka, a Cserta, Szévíz, és Gyöngyös-patak. A Kis-Balaton területén kialakított I. és II. tározók további jelentős összefüggő – állandó és időszakos – vízfelületet alkotnak. A Balaton vízminősége 2000 óta folyamatosan javul, amely főként a Kis-Balaton szűrőhatásának és a kiépített szennyvízcsatorna-hálózatoknak köszönhető. Az évtizedek óta rossz vízminőségű Keszthelyi-öböl adatai az elmúlt években már kifejezetten jó vízminőséget mutatnak.

A talajvíz összefüggően csak a folyóvölgyekben és a vízfolyások által feltöltött, alacsonyabb térszínű területeken érhető el. Összefüggő talajvíztükör elsősorban a Kerka- és a Mura-mentét jellemzi és a Zala-völgyet teljes hosszában. Zala megye a MOL által hazánk egyik legjobban megkutatott és szénhidrogén kutakkal sűrűn feltárt területe. Szinte a teljes megye alatt megtalálhatók a magas hőmérsékletű, különböző rétegekben található termálvizek. Ezek között a legjelentősebb a Hévíz-tavat tápláló réteg, de feltártak termálvizeket jelentős mennyiségben Pusztadericsen (90°C) és Zalakaroson (99°C) is. A termálvizek legjelentősebb hasznosítói jelenleg a termálfürdők, de születtek elképzelések geotermikus hasznosításra is.

Domborzat

A megye területén a domborzat erősen tagolt, többnyire dombos, hullámos. A területet két tájegység határozza meg: a Keszthelyi-hegység, amely a Dunántúli-középhegység része és a Zalai-dombság, amely a Dunántúli-dombság része. A sűrű, csaknem párhuzamos, de dél felé kissé szétterülő völgyek rendszere morfológiailag erősen tagolja. Ez a felszabdaltság nem kedvezett a nagyobb települések kialakulásának, így vált jellemzővé a „szeges” falutípus. A Keszthelyi-hegység fennsíkszerű platója, több 400 m feletti csúccsal a megye legnagyobb átlagmagasságú térszíne, amelyen néhol jelentős magasságkülönbségek is előfordulnak.

Élővilág

A megye természetes növénytakarója változatos. A megye csapadékosabb és hűvösebb klímájú nyugati, északnyugati fekvésű, térségében a bükkösök, gyertyános kocsánytalan tölgyesek terjedtek el. A szubmediterrán klímajegyeket is hordozó keleti, délkeleti területek a gyertyános tölgyesek és a tölgy-kőris-szil ligeterdők kialakulásának kedveztek. Az erdőségeinek jellegzetes faja volt az Őrség vidékén a szelídgesztenye. A természetes növénytakarások ma már csak jobbára foltokban lelhetők fel, a megye területének nagyobb része mező- és erdőgazdálkodás alatt álló kultúrtáj. Zala megye állatvilága változatos, ami a különböző klímahatások keveredésének, a száraz és a vízhatás alatt álló élőhelyek sokféleségének, jellemzően mozaikos előfordulásának köszönhető. A térség és főleg a Zala-

völgye kiemelt madárvonulási útvonal, amely része az országos és az európai „madárországútnak”. Zala más területei is kedveznek pl. az egyik legnagyobb ragadozó madarunknak, a réti sasnak, de jelentősek a vízimadár élőhelyek a megye halas- és horgásztavain, tőzeg- és kavicsbányái mentén. A megyében működik az ország egyik legrégebbi, állandó gyűrűző bázisa a Keszthely melletti Fenékpusztán.

Vadgazdálkodási, vadászati tevékenység mintegy 314.000 ha-on zajlik, összesen 52 vadászterületen. Vadászati szempontból legfontosabb a gímszarvas és vaddisznó populáció, emellett - kisebb számban - a muflon és a dámszarvas. Az Országos Vadgazdálkodási Adattár 2011 évi adatai alapján a megye gímszarvas teríték számossága tekintetében országosan a Somogy mögött, Veszprémet megelőzve a második helyen áll (az országos teríték 10,8%-a), míg őzteríték tekintetében a 10. helyen áll. Jellemzően erős Zala megye teljesítménye a vaddisznó vadászata terén: országos összesítésben a negyedik legtöbb vaddisznó került terítékre Zalában, az országos mennyiség 7,9%-a. A vadászati bevételek összege 1,427 md Ft volt, ami az országos összesítésben a harmadik helyet jelenti, Somogy és Veszprém megyék után.

A megye változatos horgászvizekkel rendelkezik, 4500 ha-on 64 halászati vízterület található. A vízterületek számával a horgászvizek száma és a horgászok létszáma (jelenleg 16000 fő) is emelkedik.

2.1.b. A termőföldek területnagyságának és mennyiségének alakulása

Csökkenett a hasznosított mezőgazdasági területek aránya

Zala megyében az országos tendenciához hasonlóan 2000-2010. között csökkent a hasznosított mezőgazdasági területek nagysága. A csökkenés mértéke azonban Zala megyében közel 6%-kal erőteljesebb volt az országos átlagnál. A 2011. évi adat - 113 977 ha - további csökkenést mutat.

Használt mezőgazdasági terület (ha, 2000 és 2010.)

Terület	Éves értékek		Változás mértéke (%)
	2000	2010	2010/2000
Zala megye	141 127	131 494	93,17
Országos átlag	4 652 448	4 611 606	99,12

Forrás: T-star, KSH

A megyében a külföldiek földhasználata jelentős mértékű, de pontos adatok – éppen a szerződések jellege miatt – nem állnak rendelkezésre. „Zsebszerződések útján egyes becslések szerint közel egymillió, de akár másfél millió hektár magyar földterület is kerülhetett külföldiek kezébe, főleg a Dunántúlon” (forrás: Vidékfejlesztési Minisztérium, Parlamenti Államtitkárság honlapja, 2012.09.30).

Kevesebb termőterület a szántó-, szőlő-, gye-, erdő- és gyümölcsös művelési ágakban.

A művelési ágakat vizsgálva elmondható, hogy a mezőgazdasági területek művelés alóli kivonása Zala megyében 2000-2010 között jelentősen, mintegy 32,5 százalékkal meghaladta az országos átlagot. A 2000-hez képest eltelt bő évtized alatt jelentős visszaesés volt tapasztalható a szántó-, szőlő-, gye-, erdő- és gyümölcsös művelési ágakban.

Az országos átlagot meghaladó erdősültség

A 2010. évi művelési ágak szerinti megoszlási adatokat tekintve Zala megyében az országos átlagot jelentősen meghaladja az erdősültségi (31,99%) mutató, ezzel országosan a második helyen áll és számottevően magasabb a gye- (8,68%) és kivett területek százalékos értéke (25,49%) is az országosnál. Az országos átlagot jelentősen, mintegy 15,57 százalékponttal alulmúlja a megye szántóterületeinek (31,23%) adata. Szintén országos átlag alatti a gyümölcsös (0,96%), a szőlő (0,85%), a nádas- (0,06%), a halastó- (0,03%) és kertterületek (0,71%) aránya. Az értékek nem változnak érdemben akkor sem, ha az országos átlagot Budapest adatai nélkül („vidéki átlag”) tekintjük. Az erdőterületek nagysága 118 346 ha, az erdősültségi mutató 32,35 % volt 2011-ben, ami növekedés a 2010-es adatokhoz képest.

A mezőgazdaság feltételei alapvetően kedvezőek.

A megye területének mintegy 2/3-a az országos átlagnál gyengébb termőhelyi adottságú, térségi szinten kiemelkedő termőhelyi értékű terület nincs a megyében. Bár a szántóterületek minősége aranykorona értékben kifejezve legfeljebb közepes, a talaj- és éghajlati adottságok miatt a termés hozamok kiegyensúlyozottak, kevésbé változnak az időjárási szélsőségek hatására, így a növénytermesztésnek hosszú távon van létjogosultsága a megyében.

A legjobb minőségű földek a Mura-völgyben és a Zala alsó szakasza mentén fordulnak elő. A területhasználati szempontból döntően agrárjellegű a Zalaszentgróti, Letenyei, Lenti, Zalaegerszegi és Pacsai kistérségek. A megyében a legmagasabb erdősültségi rátával rendelkező Keszthelyi, Hévízi és Nagykanizsai kistérségekben az erdők aránya meghaladja a megyei átlag dupláját. A jobb minőségű, megyei átlagot meghaladó aranykorona értékű földek magasabb arányban fordulnak elő az agrárjellegű kistérségekben, míg az erdősültebb térségekben gyengébb minőségű talajok a jellemzőek. A megyére általánosságban elmondható, hogy a termőhelyi adottságoknak megfelelő, racionális tájhasználat jellemzi, de az erdősítési programoknak vannak még területi tartalékai (pl. domborzatuk miatt élelmiszertermelésre alkalmatlan területek, erdők tömbösítése vagy vadkárnak különösen kitett területek esetében) és elmozdulás látható az extenzívebb tájhasználat felé, amit gyenge termőképességű szántók fokozatos gyepként való hasznosítása jelez.

Az éghajlatváltozással járó egyre szélsőségesebb időjárási viszonyok, főleg az aszályveszélyeztetettség fokozódása miatt, a termelési biztonság növelése érdekében, nagyobb hangsúlyt kell kapnia az öntözésnek. A dombvidék morfológiájából kifolyólag a takarékos, korszerű (pl. csepegtető) öntözőrendszerek kiterjesztése javasolt, melyek a hagyományos szántóföldi növénytermesztéssel szemben a zöldség-gyümölcs termesztés feltételeit javíthatják. A víztakarékosságot szem előtt tartva elfogadható a rétegvizek felhasználása, azonban vizsgálni szükséges, hogy az öntözés felszíni vízbázissal kiváltható-e. Szántóföldek esetében csak a nagyobb nyereségtartalmú kultúrák (vetőmag-előállítás) esztető öntözése fejlesztendő, kizárólag felszíni vízbázisra alapozva.

2.1.c. A táj jellemzői

Tájföldrajzi értelemben Zala megye csaknem egésze – a megye keleti szegélyét nem számítva – a Nyugat-Magyarországi Peremvidék elnevezésű nagytáj területéhez tartozik. A megye északkeleti és keleti peremén érinti a Kisalföld és a Dunántúli-középhegység nagytáját, valamint délkeleti részén a Dunántúli-dombság nagytáját is. Középtáji szinten a Nyugat-magyarországi peremvidéken belül két terület egység érintett: nagyobb részben a Zalai dombvidék, kisebb részben a Kemeneshát középtáj. A Kisalföld nagytájából elenyésző mértékben a Marcal medencéje, a Dunántúli-dombságból kisebb mértékben a Belső-Somogy és a Balaton-medence, illetve a Dunántúli-középhegység nagytájából a Bakonyvidék nyugati pereme is érintett. A megye táji változatossága a kistájak szintjén jelenik meg, hiszen Zala megye területén 18 kistáj osztozik.

2.1.d. Természet- és tájvédelem

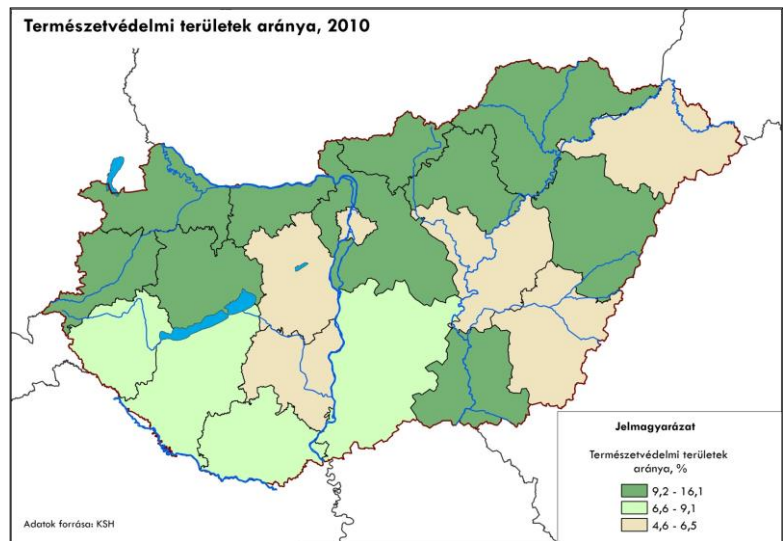
Zala megyében található természetvédelmi oltalom alatt álló területek:

- Nemzeti park: Balaton-felvidéki Nemzeti Park (Zala megyei területei – Kis-Balaton, Keszthelyi hegység) cca. 261 km²; Őrségi Nemzeti Park Zala megyét érintő területe
- Tájvédelmi körzetet: Mura-menti Tájvédelmi Körzet 19,041 km²;
- Természetvédelmi területek: Keszthelyi Kastélypark, a Hévízi-tó és Zalakomári madárrezervátum.
- Helyi jelentőségű védett természeti területek száma összesen 111 darab (TE vagy TT).

Országos átlagnál kisebb a védett természeti területek aránya

Országos jelentőségű védett természeti területek aránya mintegy 21%-kal az országos átlag (9,1%) alatt van Zala megyében, az összes terület 7,7 %-a tartozik ebbe a kategóriába.

Magyarországon 63 erdőrezervátumból 4 van Zala megyében: Tátika Erdőrezervátum (Bakony, Zalaszentő - magterület: 87,5 ha); Virágos-hegy Erdőrezervátum (Keszthelyi-hegység, Balatonederics, Balatonyörök - magterület: 46,6 ha); Vétyem (Zalai-dombság - magterület 31,0 ha); Remetekert (Zalai-dombság - magterület: 31,8 ha).

A Natura 2000 területek védelmében

különösen hangsúlyos a hagyományos gazdálkodási módok szerepe, ahol a rezervátumszerű védelem helyett a társadalmi, kulturális, gazdasági és természetvédelmi érdekek összehangolására alapozó megóvás került előtérbe. A megye területén található (azt érintő) Natura 2000 területek:

- Különleges madárvédelmi terület: Mórchelyi-halastavak, Balaton, Kis-Balaton, Őrség;
- Különleges természet-megőrzési terület: Zalaegerszegi Csácsi erdő, Nagykapornaki erdő, Remetekert;
- Kiemelt jelentőségű természet-megőrzési területek: Marcal-medence, Keszthelyi-hegység, Alsó Zala-völgy, Nyugat-Göcsej, Vétyem, Mura-mente, Kerka-mente, Szévíz-Principális, Oltárc, Felső Zala-völgy, Kebele, Dél-zalai homokvidék, Csörnyeberek, Sárvíz-patak mente, Balaton, Kis-Balaton, Őrség.

A „Nemzetközi jelentőségű Vadvizek Jegyzéké”-be bejegyzett hazai védett vizek és vadvízterületek körében Zala megye területét a Kis-Balaton Ramsari Terület és a Balaton Ramsari Terület érinti.

2.1.e. Környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők

Zala megyére nem jellemző nagyfokú iparosodottság, kis számban található nagy iparvállalatok és ipari zónák. A megye döntően aprófalvas településszerkezetű és az ipari üzemekre is közepes és kisebb méretek jellemzőek. A nagyobb városok egyes gazdasági létesítményeitől eltekintve a megye területének levegőminőségét térségi hatású háttérszennyezés nem terheli.

Légszennyezés a főutak belterületi szakaszain és a nagyobb városokban a legjelentősebb

A megye légszennyezettségi állapota általánosságban jónak mondható, a mérőhelyek többségén a légszennyező anyagok koncentrációja határérték alatti. Egyes mérőpontokon alkalmanként szálló por (PM10) és nitrogén-dioxid (NO₂) tekintetében határérték túllépéseket tapasztaltak, az éves átlagok azonban nem haladják meg a határértéket. Zala megyében különösen a nagy közúti forgalmat lebonyolító főútvonalak (76-os és 86-os) belterületi szakaszai okoznak légszennyezési problémákat. Az érintett útszakaszokon a felújítás során elmaradt az elkerülő út kiépítése Zalabaksa, Kozmadombja, Bagod és Kálócfa településeken. A Nagykánizsa, Zalaegerszeg és Keszthely közlekedési eredetű légszennyezésének csökkentésében jelentős eredményt hoztak az utóbbi évtizedben átadott elkerülő utak: az M7 autópálya, 71-es, 74-es és 76-os számú főutak új szakaszai. A kiépített elkerülő útvonalak ellenére a városokon belüli gépjárműforgalom növekvő tendenciát mutat, Nagykánizsa és Zalaegerszeg belvárosának levegője ennek következtében gyakran szennyezett. Zalaegerszegen a MOL működése a közlekedésből és a lakossági fűtésből eredő kibocsátásnál is nagyobb mértékű légszennyezést eredményez.

Zajterhelés – közlekedési forgalmat kivéve - leginkább zavaró az ipari üzemek, iparterületek és lakóterületek határain

A zajkibocsátási határértékeket a legtöbb megyei termelőüzem betartja. A legtöbb zajproblémát az okozza, hogy egyes üzemek – a korábbi nem megfontolt településfejlesztések miatt – lakóterületekkel határosak, továbbá már meglévő ipari létesítmények közelében is előfordult új lakóövezetet kijelölése. Az M7-es autópálya és az M70-es gyorsforgalmi út átadásával Zala megye déli és a dél-nyugati településein a közúti közlekedéstől származó zajterhelés is jelentősen csökkent. A 71-es sz. főút Keszthely várost elkerülő szakasza csak részben készült el, az elkerülő út északi részének megépítése eredményez majd jelentős zajterhelés csökkenést a településen. A Hévíz-Alsópáhok elkerülő út építése folyamatban van, amelynek átadásával csökkenhet a sűrűn lakott térség zajterhelése.

Jelentős a sérülékeny vízbázisok száma és védőterületeik kiterjedése

A megyében jelentős a sérülékeny vízbázisok száma és védőterületeik kiterjedése, ami az adott helyeken minden potenciális és tényleges talaj- és vízszennyező forrás felszámolását szükségessé teszi. A szennyvíz és szilárdhulladék okozta terhelés az utóbbi évek fejlesztési nyomán erősen lecsökkent. A mezőgazdasági tevékenységek során kiszórt növényvédő szerek és műtrágya kimosódása szintén jelentős terhelést okozhat a felszíni- és felszín alatti vizekben. A Zala folyó vízminősége a középső és alsó szakaszon rossz, amelynek szerves tápanyag-koncentrációját az erózió tovább növeli.

A megyében jelentős ivóvíz-minőségi problémák nincsenek. A kitermelt ivóvizek megfelelő kezelése a megyében megoldott, ahol szükséges, az arzén-mentesítéshez szükséges beruházás folyamatban van.

2.1.f. Szennyezett területek számbavétele

Zala megyében – a különböző engedélyezési eljárások során végzett vizsgálatok alapján – évente kb. 2-5 db pontszerű szennyező-forrástól eredeztethető szennyezés kerül feltárássra. A szennyezést okozó anyagok elsősorban olajfélések, illetve szerves anyagok, mely szennyezések leggyakrabban valamilyen szénhidrogén tárolásából vagy szabálytalan hulladéklerakásból, hulladékkezelésből eredeztethető. Felszín alatti vízvédelmi szempontból előrelépés, hogy az elmúlt években a veszélyes anyagok tárolótartályait az üzemeltetők átalakították a környezetvédelmi követelményeknek megfelelően.

Kármentesítés, felszíni alatti szennyezések kezelése folyamatban van

ISPA projekt keretében a megye majd teljes területén a hulladéklerakók körül is megtörtént szennyeződések feltárása. A zalaegerszegi bezárt hulladéklerakó körül jelentkező klórozott szénhidrogén-szennyezés (Buslakpuszta) esetében 1 MrdFt költségű kármentesítés van folyamatban. A MÁV alprogram keretében zajlik a zalaegerszegi és a nagykanizsai vasútállomás kármentesítése. Az ez idáig feltárt szennyezések közül a bázakerettyei gázolajtelep szénhidrogén-szennyezése, a zalaegerszegi keleti-vízbázis klórozott szénhidrogén-szennyezése, a zalaegerszegi buslakpusztai lerakó klórozott szénhidrogén-szennyezése, továbbá a sármelléki repülőtér szénhidrogén-szennyezése minősíthető jelentősnek. Ez utóbbi kármentesítése folyamatban van.

2.1.g. Felszíni és felszín alatti vízkészletek

Kiemelt figyelem fordítandó a Zala folyó vízminőség védelmére.

A Zala az I. vízminőség védelmi kategóriába, a Mura és a Marcal a VI. kategóriába tartozik. A Balaton vízminőségének védelme érdekében különös figyelmet szükséges fordítani a Zala vízminőségére. Ennek kiszolgálására folyamatosan fejlesztik, bővítik a Kis-Balaton Védőrendszert. Zala folyó vízminősége a középső és alsó szakaszon rossz, amelynek a tápanyag-koncentrációját az erózió tovább növeli. A belvízlevezetések során a vízfolyásokba kerülő víz oxigénszegény és további szennyezést okoznak a strand- és termálfürdők használtvizének vízfolyásokba vezetése.

Jelentős ivóvíz-minőségi problémák nincsenek

Az ivóvízbeszerzés Zala megyében kizárólag felszín alatti vízből – dominánsan rétegvízből – történik, vízellátási problémák nem jelentkeznek. Kiemelt jelentőségű a termálvizek hasznosításával járó kivétel.

A megyében az elmúlt időszakban fokozatosan nőttek a *termálvízigények*. A rendelkezésre álló vízkészletek biztosítják a térségben egyre szaporodó, illetve bővülő fürdők termál és gyógyvíz igényét. Gyógyvízzel rendelkező fürdők: Alsópáhok Kolping Családi Hotel, Hévíz Hélios Hotel, Hévíz Thermal Hotel, Hévíz Hotel Aquamarin, Hévízgyógyfürdő és Szent András Reumakórház és Hotel Spa, Hévíz, Kehidakustányi Fürdő, Lenti Gyógyfürdő, Zalakarosi Termálfürdő. Jelentős a gyógyvízzé nem minősített termál-kutak kivétele, pl. a Zalaegerszegi fürdők (Zalaegerszegi Termálfürdő és AquaCity - Zalaegerszegi Élmeny- és Csúszdapark) fejlesztései következtében. A karsztból történő vízkivételek lehetőségét jelentős mértékben meghatározza a Hévízi-tó védelme. Zala megye területének a 12%-a fokozottan érzékeny terület és olyan városokat érint, mint Zalaegerszeg, Keszthely, illetve Lenti, ahol a felszín alatti vízvédelmi előírások szigorúbbak. A termál-kutakban a vízbázisok egyikénél sem találtak szennyezést.

2.1.h. Energiaforrások

Biomassza hasznosítás kedvező adottságai

Zalában nem működik 50 MW kapacitást meghaladó közcélú energiatermelő bázis, azonban a megye területén a hazai olajtársaság évtizedek óta folytat kutatásokat és szénhidrogén kitermelést. Különösen a megye nyugati és déli részén voltak eredményesek a MOL Zrt kutatásai, ahol jelenleg is folyamatos a földgázkitermelés. A megújuló energiaforrások közül – az országos átlag (20,56%) feletti erdőszűltségre alapozva (31,99%) – a biomassza nyújt jelentős hasznosítási lehetőségeket, így az erdőgazdasági hulladékok, a fa- és bútorigipari, illetve egyéb növénytermesztési hulladékok, valamint energetikai célból telepített faültetvények biztosíthatnak elegendő mennyiséget az energiaellátás új alapokra helyezéséhez. Fontos megjegyezni, hogy a jelenleg termelt, döntően erdőgazdasági eredetű biomassza, illetve az ennek feldolgozásával készült fűtőanyag szervezési és motivációs hiányosságok miatt döntően nem helyben hasznosul, sok esetben exportra kerül.

Szántóföldi energiacélú ültetvények telepítése csak kivételes esetekben javasolt, tekintettel arra, hogy szinte a teljes szántóterület alkalmas élelmiszertermelésre.

Geotermikus energia hasznosításában további lehetőségek vannak

A megye másik jelentős mennyiségben rendelkezésre álló megújuló energiaforrása a geotermikus energia, amelynek többlépcsős hasznosítása javasolt. A fejlesztéseket egyrészt a működő termálfürdőhelyek feltárt szabad kapacitásaira és műszaki bázisaira lehet alapozni, másrészt a megyében elszórtan található lezárt termálkutak, illetve új kúthasznosítások létesítésével lehet megoldani. Zalaegerszegen már működik geotermikus közműrendszer, mely különböző felhasználási módokat (távűtés, fürdő) integráltan kielégítő rendszerként került kialakításra.

A megyei területrendezési terv szerint a helyi jelentőségű termálstrandok létesítését nem célszerű korlátozni, mindazonáltal a gazdasági (piaci) lehetőségek korlátot szabnak a fürdőkapacitások bővítésének. A meglévő fürdők esetében a környező települések szállásférőhely-kapacitásának bővítése segíthet a kihasználtság növelésében. Az alacsony szintű háttér-infrastruktúrával ellátott kisméretű fürdők (pl. Gelse, Pusztaszentlászló) gazdaságosan nem működtethetők. A folyamatosan emelkedő energiaárak mellett a termálvíz többlépcsős és többcélú energetikai hasznosítása a helyi termálstrandok üzemeltetési költségstruktúrájára is kedvező hatással lehet.

A vízenergia hasznosításának aránya elméletileg növelhető lenne a Zala megyei vízfolyásokon. A megvalósítás előtt azonban a duzzasztóművek környezeti hatásait alaposan szükséges vizsgálni. A vízi létesítmények veszélyeztethetik a vízi élővilágot és a vízfolyások egyéb turisztikai és komplex hasznosításait. A megye ökológiai értékeinek védelemre tekintettel a törpevízművek üzemeltetése külön hatósági szabályozás és megállapodás szerinti feltételek mellett engedhető meg.

Az éghajlati adottságok és az Országos Meteorológiai Intézet által 70 m magasságban végzett szélesség mérési eredményei alapján a megye északkeleti, védett területektől távolabb eső részei alkalmasak a szélergia hasznosítására.

Napenergia kisléptékű hasznosításának lehetőségei

A napenergia hő- és villamos energetikai célú hasznosítására Zala megye adottságai a lokálisan jelentkező igények kielégítésére alkalmasak. A megye korszerű energiaszolgáltatási rendszereinek

kialakításában a szoláris berendezésekkel kombinálható biomassza-bázisú energiaátalakítási technológiák jelenthetnek mérhető nagyságrendet.

2.1.i. Vízkárt okozó elemek (árvíz- és belvízveszély, fakadóvíz) és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés

Zala megye az ország egyik legcsapadékosabb megyéje, déli részén az éves csapadékmennyiség eléri a 950 mm-t. A megye vízfolyás-sűrűsége meghaladja az országos átlagot, minden km² területére 1,5 km vízfolyás esik. A folyókat és nagyobb vízfolyásokat döntően a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság (Nyuduvizig) helyi jelentőségűeket a vízi társulatok és a települési önkormányzatok, az üzemi vízfolyásokat az érintett üzemek kezelik. A helyi jelentőségű vízfolyások a Zalaegerszegi Vízgazdálkodási Társulat, a Principális és Felső Zala menti Társulat, és a Kis-Balaton és Zala menti Vízi Társulat kezelésében vannak.

Árvízvédelmi beavatkozások a Zala és a Mura folyó mentén szükségesek

A megyében árvizekkel veszélyeztetett területek védelmére I. és II. rendű fővédvonalak, Nyuduvizig és önkormányzati kezelésű védvonalak, illetve árvízi- és záportározók kerültek kiépítésre. A Mura és a Zala fővédvonalai mentén mintegy 40%-án mutatkozik magassági hiány az előírt kiépítési szinthez képest és kb. 3,5%-án mutatkoznak altalaj-állékonysági problémák. Beavatkozásra a Zalai fővédvonal mentén van szükség, mivel ott tapasztalhatók a legjelentősebb magassági hiányok (a II. rendű védtöltés 4,5 km-es szakaszán a töltéskorona szintje a mértékadó árvízszintet sem éri el), illetve a töltések anyaga és altalaja ott a legkevésbé megfelelő. A megye árvízmentessége érdekében a Zalán további beruházások megvalósítása szükséges.

A Mura-menti területek árvízi biztonságának növelése érdekében a folyó árvízvédelmi rendszerének fejlesztésének tervei elkészültek, a megvalósítás a KEOP forrásaiból folyamatban van. Problémát jelenthet mindazonáltal, hogy egyes kistelepülések számára az önkormányzati hatáskörben megoldandó árvízvédelmi feladatok túlzott megterhelést jelentenek. Osztrák és szlovén partnerekkel való együttműködés eredményeként elkészült a Mura árvizeinek előrejelzését lehetővé tevő modell, amely jelenleg teszt üzemmódban üzemel. A Kerkán elkészült az alsószenterzsébeti tározó, de Lenti alatt még további védelmi fejlesztések szükségesek. Zalasombatfánál szlovén-magyar együttműködésben készült el a több vízfolyást szabályozó Kebele árvízcsúcs-csökkentő tározó. A Principális-mente is több szakaszon igényel védelmi fejlesztést, elsődlegesen Nagykanizsa-Kiskanizsai városrész által érintett szakaszán. A megyét érintő kiemelt vízvédelmi feladat a Balaton vízminőségének a javítása és védelme. Ennek központi beruházása a „Kis-Balaton Vízvédelmi Rendszer II. ütem” a jelenlegi KEOP forrásaiból folyamatban van. Folyamatban van és folytatandó a záportározók rendszerének kialakítása a megye vízfolyásain.

2.1.j. Épített környezet és a kulturális örökség védelme (műemlékek, régészeti lelőhelyek)

Zala megye települései más megyéknél is erőteljesebb mértékben építenek a helyi építészeti értékekre és turizmus fejlesztésére. A megyében az alábbi településeken található jelentősebb műemlék, illetve régészeti lelőhely: Nagykanizsa, Keszthely, Kehidakustány, Zalalövő, Zalavár, Zalaszentgrót, Egervár, Lenti, Zalaegerszeg Nova és a szécsiszigeti és letenyei Andrassy-Szapáry kastély. Említésre érdemes még a kápolnapusztai Bivalyrezervátum, mely az őshonos faj bemutatóhelyeként látogatható.

2.2. Gazdasági bázis

2.2.a. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás stb.

A gazdaság teljesítménye 2010-ben alig, 5%-kal haladta meg a 2000-es évek szintjét

Zala megyében gazdasági teljesítménye 2010-ben 5%-kal nőtt 2005-höz képest, ami jelentősen elmarad az országos GDP mintegy 19%-os növekedésétől. Így Zala megyének az ország gazdasági teljesítményében való részesedése 2,5%-ról 2,2 %-ra csökkent. 2010-hez képest növekedés figyelhető meg mind országos (27 886 401 millió Ft), mind megyei (644 848 millió Ft) szinten, ez a megye

számára egy tized százalékos javulást jelent a megoszlás tekintetében, de még így is jelentős az elmaradás a 2005. évi adatoktól.

Bruttó hazai termék (GDP)

	Éves értékek (millió Ft)			Megoszlás (%)			Változás mértéke (%)	
	2000	2005	2010	2000	2005	2010	2010/2000	2010/2005
Zala megye	557 611,0	734 036,0	585 511	2,5	2,5	2,2	105,00	79,77
Országos	22 494 303	29 379 039	26 747 662	100,0	100,0	100,0	118,91	91,04

Forrás: T-star, KSH

A fenti táblázat alapján a megye bruttó hazai terméke az országos értékkel megegyezően nőtt 2005-ig (31%), majd a gazdasági válságnak is betudható visszaesése jelentősebb volt az országos szintű folyamatokhoz viszonyítva.

Egy főre jutó GDP

	Éves értékek (Ft/fő)			Változás mértéke (Ft)	
	2000	2005	2010	2010-2000	2010-2005
Zala megye	1 819 891	2 495 236	2 039 802	219 911	-455 433
Országos	2 205 259	2 915 576	2 678 591	473 331	-236 985

Forrás: T-star, KSH

A fenti folyamatokat jól szemlélteti az egy főre jutó GDP változása. Az egy főre jutó GDP Zala megyében 2000-ben az országos átlag 83%-a volt, míg ez a viszonylat 2010-re 76%-ra esett vissza. A 2010 és 2000 közötti növekedés mértéke szerényebb mind az országos, mind a „vidéki” átlagnál, az utóbbinak is csak mintegy 42%-át éri el, Zala ezzel a megyék rangsorában a 10. helyen áll. Bár 2011-ben az egy főre jutó GDP a megyében 2 254 000 Ft-ra emelkedett, az országos értéknek ez még mindig csak a 80,59 %-a, amely a megyék országos rangsorában a 7. helyet jelenti.

A vállalati jövedelmeket tekintve megállapítható, hogy 2010-ben az adózott eredmények is alacsonyabbak voltak a 2000-es évinél. Kiemelendő, hogy 2010-ben a megyei szintű pozitív adózás előtti eredmény 9,7 mrd Ft volt, szemben a 2005-ös értékhez, amikor is ugyanez az eredmény 29,1 mrd Ft volt.

Az adatok arra utalnak, hogy Zala megye gazdasági potenciálja markáns csökkenő tendenciát mutat. Ennek valószínű oka, hogy a megye az országos átlagnál nagyobb mértékben kitett az országos illetve nemzetközi gazdasági folyamatokban bekövetkező változásoknak, illetve a hazai jövedelmek csökkenésével a belső fogyasztás visszaesésének. A negatív folyamatok visszafordítása (a megye gazdasága tőkeellátottságának növelésével, az ipari termelés fokozásával) a megye fejlődésnek egyik kulcskérdése. A helyzet olyan fejlesztési beavatkozásokat igényel, amelyek a saját erőforrások mellett kormányzati szerepvállalással lehetnek csak eredményesek.

Régió TOP100 listában szereplő adózók megoszlása megyénként az alábbiak szerint alakul (db):

Győr-Moson-Sopron megyei	64
Vas megyei	20
Zala megyei	16

A nettó árbevétel alapján készített országos TOP50 listában a régióból 1 Győr-Moson-Sopron megyei székhelyű adózó szerepel

Az összes vállalkozás nettó árbevételének alakulását tekintve a Nyugat-dunántúli Régióban 2008-2011. években már kedvezőbb a kép, hiszen míg a vállalkozások nettó árbevétele 2008. évről 2009. évre 18,2%-kal csökkent, addig 2011. évben az árbevétel 5.823 Mrd Ft volt, amely 18,4%-kal (+907 Mrd Ft) több mint előző évben. Ezzel +8,9%-kal meghaladjuk a 2008. évi, gazdasági válság időszak adatait, vagyis a korábbi évek romló tendenciája megfordult, és a régió gazdasága a válság előtti időszakot meghaladó teljesítményt ért el.

A TOP 100 vállalkozásokat tekintve a régió 2011. évi nettó árbevételének közel 60%-a realizálódott ezen vállalkozásoknál, míg a külpiazi értékesítés majd 85%-át 2011. évben a TOP100 társaság érte el. A belföldi értékesítés területét vizsgálva megállapítható, hogy a TOP 100 vállalkozások nettó árbevétele jellemzően nem a belföldi értékesítésből származik, a régiós értékesítésnek 27%-ot némileg meghaladó részét tette ki ezen bevételi forrás.

Az alábbi táblázat már megyei adatokat tartalmaz, melyből megállapítható, hogy nem csak a Zala megyei TOP 100 vállalkozás mutatói javultak, hanem a megyei gazdaság összesített adatai is. A belföldi értékesítés 2011. évben az előző évi adathoz képest 102,9%-os, a külpiazi értékesítés 125,6%-os, a nettó árbevétel 106,6%-os változást mutat, vagyis az adatok javuló tendenciát jeleznek a megyei teljes gazdaságának vonatkozásában is. Ugyan az előző adatokhoz képest csökkenő mértékben, de a foglalkoztatottak átlagos állandó létszámában is kedvező változás következett be.

Megnevezés	Belföldi értékesítés			Külpiazi értékesítés			Nettó árbevétel		
	Mrd Ft		Változás %	Mrd Ft		Változás %	Mrd Ft		Változás %
	2010. év	2011. év		2010. év	2011. év		2010. év	2011. év	
Zala megye összesen	590	607	102,9	117	147	125,6	707	754	106,6
Ebből a Zala megyei TOP100 társaság	236	260	110,2	76	106	139,5	312	366	117,3
TOP 100 részaránya a megyéből (%)	40,0%	42,8%	107,1%	65,0%	72,1%	111,0%	44,1%	48,5%	110,0%

Megnevezés	Foglalkoztatottak átl. áll. létszám		Változás %	Adózás előtti eredmény (Mrd Ft)					
	fő			Nyereség		Változás %	Veszteség		Változás %
	2010. év	2011. év		2010. év	2011. év		2010. év	2011. év	
Zala megye összesen	45 592	46 077	101,1	38,4	45,1	117,4	-47,0	-44,3	94,3
Ebből a Zala megyei TOP100 társaság	14 498	16 109	111,1	13,1	16,4	125,2	-4,3	-4,2	97,7
TOP 100 részaránya a megyéből (%)	31,8%	35,0%	109,9%	34,1%	36,4%	106,6%	9,1%	9,5%	103,6%

Az adóalanyok számának alakulása a 2010-es adatokhoz viszonyítva régiós összesítésben 102,4%-os, míg megyei összesítésben 101,7%-os javulást mutat, vagyis az adózók számában csökkenés nem, sőt minimális növekedés következett be.

Sor-szám	Megnevezés	2011. év (2010. év)				Zala megyei változás	Régiós változás	Országos változás
		Győr-Moson-Sopron	Vas	Zala	Régió Összesen	2011/2010 (%)	2011/2010 (%)	2011/2010 (%)
1.	Gazdálkodók	24 926 (24 047)	12 420 (11 987)	15 015 (14 765)	52 361 (50 799)	101,7	103,0	106,6
2.	Egyéni vállalkozók	21 346 (21 192)	11 835 (11 639)	13 084 (13 060)	46 265 (45 891)	100,2	100,8	100,6
3.	Adószámú magánszemélyek	25 865 (25 103)	15 641 (15 102)	22 791 (22 191)	64 297 (62 396)	102,7	103,0	102,2
	Összesen:	72 137 (70 342)	39 896 (38 728)	50 890 (50 016)	162 923 (159 086)	101,70	102,40	103,50

A fontosabb adónemekből származó bevételek régiós változását a 2011-es tárgyév hasonló időszakához viszonyítva régiós szinten az alábbi táblázat részletezi, melyből megállapítható, hogy Zala megyében emelkedett legnagyobb arányban a vizsgált adónemek vonatkozásában az adóbevétel.

	2011. I-XII. hó (Mrd Ft)			2012. I-XII. hó (Mrd Ft)			Eltérés (Mrd Ft)			Összes eltérés (Mrd Ft)
	Nettó ÁFA	Nettó SZJA	Nettó TB	Nettó ÁFA	Nettó SZJA	Nettó TB	Nettó ÁFA	Nettó SZJA	Nettó TB	
Győr	18,6	36,6	99,1	28,8	44,3	105,0	10,2	7,7	5,9	23,8
Vas	9,3	15,7	48,1	14,5	19,7	48,9	5,2	4,0	0,8	10,0
Zala	12,7	17,4	54,0	20,7	21,9	54,8	8,0	4,5	0,8	13,3
Régió	40,6	69,7	201,2	64,0	85,9	208,7	23,4	16,2	7,5	47,1

Összességében megállapítható, hogy a megye gazdasági potenciáljának 2000 és 2010. között bekövetkezett csökkenő tendenciája megállt, és a 2011. valamint a rendelkezésre álló 2012. évi adatok már pozitív változást mutatnak.

Feldolgozóipar országos átlagnál magasabb munkatermelékenysége

Az előállított személyi és vállalati jövedelmeket együttesen vizsgálva megállapítható, hogy a bruttó hozzáadott érték 111,6 %-kal nőtt a megyében 2000 és 2009 között. Ez mintegy 5 % ponttal marad el az országos növekedési átlagtól, miközben a megye részesedése 2,5 %-ról 2,4 %-ra csökkent. Hasonló tendencia figyelhető meg, mint a GDP esetén, azaz egyenes növekedés 2005-ig, majd utána folyamatos visszaesés.

Kistérségi szinten megállapítható, hogy a megye nagyvárosi térségeinek kiemelkedő részesedése (Zalaegerszeg 45%, Nagykanizsa 30%) a bruttó hozzáadott értékben. Ugyanakkor 2000-hez képest a legnagyobb növekedést a Zalakarosi kistérség érte el a jelentős mértékben megnőtt turisztikai forgalomnak köszönhetően. Ugyanakkor kiemelendő a Letenyei kistérség fejlődése is, mely a népesség csökkenése ellenére ment végbe.

Az alábbi táblázat bemutatja, hogy a lakosságárányosan mely térségekben a legnagyobb a bruttó hozzáadott érték. E tekintetben a megyei jogú városok hasonló értéke mellett még kiemelendő a turisztikai szempontból frekvenciált Hévízi kistérség.³

Egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték (eFt)

Kistérség ⁴	Éves értékek			Változás mértéke (eFt)	
	2000	2005	2010	2010-2000	2010-2005
Keszthelyi	446	409	450	4	41
Lenti	304	360	434	130	74
Letenyei	154	174	323	168	149
Nagykanizsai	735	754	908	172	154
Zalaegerszegi	807	882	924	117	42
Zalaszentgróti	177	274	266	89	-8
Hévízi	488	670	586	98	-84
Pacsai	163	196	225	62	29
Zalakarosi	213	348	420	207	71
Zala megye	564	618	690	126	72
Országos	1054	1377	1869	815	492

³ Megjegyzendő, hogy a kistérségek 2012. 01. 01.-től történő megszűnésével a tervezési rendszer alapelemei is változhatnak (városkörnyék, járások...), ez esetben a beavatkozások megalapozásához várhatóan a települési adatok másfajta aggregációja szolgáltathat majd alapot.

⁴ A kistérségi adatok a települési szintű adatok összesítéséből keletkeztek, ezért a 2006 után alakult kistérségekre is van az alakulást megelőző időszakra vonatkozó adat. A kistérségi adatok a településeknek a jelenlegi KSH által elfogadott besorolását követi.

Forrás: T-star, KSH

A járáások kialakulásával a Hévízi kistérség települései a Keszthelyi járásba, a Pacsai kistérség 20 települése közül 13 a Zalaegerszegi, 4 a Keszthelyi és 3 a Nagykanizsai járásba kerül, a Lenti kistérségből 3 település a Zalaegerszegibe, a Zalaszentgróti kistérségből egy település a Keszthelyi járásba, a Keszthelyi kistérségből pedig egy település a Nagykanizsai járásba került. Az ilyen módon kialakított járáások népességszáma az alábbi: Zalaegerszegi: 100014fő, Nagykanizsai 80920 fő, Keszthelyi 54 632 fő, Lenti 22 365 fő, Letenyei 16763 fő, Zalaszentgróti: 16068 fő.

A feldolgozóiparban előállított hozzáadott értéket vizsgálva megállapítható, hogy a feldolgozóipar megyei szinten az átlagosnál jobban teljesítő ágazat volt, a megye részesedése e tevékenység kategóriában 2000-ről 2009-re 2,9%-ról 3,6%-ra nőtt az országos viszonylatban. Míg a feldolgozóipar teljesítménye országos szinten szinte stagnált (102,13%), addig Zala megyében 27,6%-ra nőtt 2009-re 2000-hez viszonyítva. A bruttó hozzáadott érték 2010-ben a feldolgozóiparban 166 658 millió Ft, ez az érték 2007 óta folyamatosan növekszik.

A munkatermelékenységet meghatározó, egy foglalkoztatottra jutó bruttó hozzáadott érték 4 407 798 Ft volt 2009-ben, mely érték csupán 77%-a az országos átlagnak. A megye termelékenységének a változása (14,7%) mintegy 1,7 % ponttal nőtt jobban, mint az országos átlag, azaz az átlagossal megegyezően javult a gazdaság hatékonysága. Ugyanakkor kiemelendő, hogy az ipar termelékenysége 2009-re 31 %-kal nőtt (322 571 Ft egy főre vetített hozzáadott érték növekedést jelent.), miközben országos szinten 2000-hez képest stagnálás figyelhető meg. Az iparban a gazdasági válsághoz kapcsolódóan (12 % ponttal) kisebb volt a munkatermelékenységben a visszaesés, mint az országban. A fentiekből arra lehet következtetni, hogy az országos átlagnál jobb a munkatermelékenysége Zala megye iparának, miközben vélhetően a többi ágazat teljesítménye elmarad az országos átlagtól.

Csökkenő beruházási mérték, nagyobb állami szerepvállalás a beruházásokban

Zala megyében a beruházások 2000 és 2010 között az országos átlaghoz képest nagyobb mértékben csökkentek. Míg 2000-ben az ország összes beruházásából 2,9% volt Zala megye részesedése, addig 2010-ben csak 1,7%. A beruházások csökkenő ütemét jelzi az is, hogy 2010-es beruházási érték (64 554 Md Ft) 64,62%-a 2000-es beruházási teljesítménynek. Ezzel szemben országos viszonylatban a 2010. évi beruházások 9%-kal haladták meg a 2000. évi beruházásokat.

A beruházáson belül kiemelendő a feldolgozóipari beruházások éves szintjének visszaesése 2010-re 2000-hez viszonyítva. 2010-ben a beruházások (13 565 Md Ft) nem érteke el a 2000. évi beruházások 30%-át, amikor is e kategóriában a megye részesedése az országos átlagnak a 3,5%-a volt. Ez arra utal, hogy a megye egyik meghatározó gazdasági ágazatának, a feldolgozóiparnak szerkezete a 2000-es évek elején kiépült, azóta a beruházási dinamika jelentősen csökkent. Ezt jelzi az is, hogy a feldolgozóipari beruházások aránya a megyében 2000. évi 47%-ról 2010-re 21%-ra csökkent. Ugyan országos szinten is csökkent a feldolgozóipar részesedése a beruházásokból, ami a 2010-ben is meglévő gazdasági válságnak is köszönhető, de a csökkenés mértéke kisebb volt a Zala megyeinél. A jelenség hátterében nagy valószínűséggel a kialakult ipari szerkezet (gyenge helyi kötődésű, relatíve mobil telephelyek) és a megye központjának, illetve jelentős részének rossz külső elérhetősége áll.

2011-ben a beruházási érték 64 988 millió Ft-ra növekedett 2010-hez képest, ami ugyan az ezt megelőző évhez képest magasabb, de a 2008-as értéknek csak 54,93%-a. A feldolgozóiparban tovább csökkent a beruházások értéke, 2011-ben 13 592 millió Ft volt.

2013. I. negyedében a legalább 5 főt foglalkoztató Zala megyei székhelyű szervezetek 5,4 milliárd Ft-ot fordítottak beruházásokra, ami folyó áron ¼-ével kevesebb az előző év azonos időszakánál. Ez az országos befektetések 1,1%-át képviselte.

Egy lakosra 19 ezer Ft teljesítményérték jutott, ami 30 ezer Ft-tal kisebb az átlagosnál, így a területi rangsorban Zala megye az utolsó előtti, csak Nógrád megyét előzi meg.

Beruházások anyagi-műszaki összetételben:

- gép- és járműbeszerzés: 51%
- tenyésztés- és igasállatok: 4,7%
- föld, telek vásárlás: 0%

Beruházások gazdasági áganként:

- Jelentősen csökkent az ipar, ezen belül pedig a feldolgozóipar részesedése. Az első negyedévben a nemzetgazdasági fejlesztések 29%-a valósult itt meg, ami 3,9%-os csökkenés.
- A fejlesztések 16%-a a mezőgazdaságban valósult meg, növekedett az ágazat súlya.
- Az építőiparban a ráfordítás 4,8-szorosa a tavalyi megegyező időszaki adatnak.
- Növekedés a kereskedelem, a gépjárműjavítás, a szállítás és a raktározás területén, míg csökkenés az oktatás, a humán-egészségügy, a művészet és a szórakozás vonatkozásában mutatható ki.

A vállalkozások beruházásait az állam is segítette az Európai unió támogatási forrásainak felhasználásával⁵

2007-13 közötti programozási időszakban a Zala megyében tervezett beruházásokra 10 695 mFt-ot ítéltek meg a Gazdaságfejlesztési Operatív Programból (GOP), melyből 8 600 mFt vállalkozások közvetlen –beruházásait támogatta⁶. A GOP-os támogatásokat még kiegészítette a Nyugat-dunántúli OP gazdaságfejlesztési prioritása, mely 5 277 mFt értékben támogatott vállalkozásfejlesztési projekteket a megyében. A fentiekhez kapcsolódik még a vidéki térségekben a Nemzeti Vidékfejlesztési Program által a mikro-vállalkozásoknak nyújtott 406 mFt értékű támogatása. Az összesen 16 962 mFt értékű támogatások döntő többsége a feldolgozóiparhoz tartozó ágazatokban valósult meg. A támogatásokhoz, ismervé a 30-50% közötti támogatási intenzitást, további kb. kétszer annyi saját erő társulhat. A fentiek alapján elmondható, hogy a feldolgozóipari beruházások megvalósításában egyre nagyobb szerepük van a közvetlen állami támogatásoknak. Itt jegyezzük meg, hogy a 2004-06 között a gazdaságfejlesztési operatív program 2 342 mFt támogatást nyújtott Zala megyei vállalkozásoknak.

Gazdasági szereplők növekvő száma – ágazati szempontból karakteres kistérségek

A gazdaság teljesítményének visszaesése ellenére a megyében ugyan az országos átlagtól alacsonyabb mértékben, de nőtt a regisztrált vállalkozások száma. A legtöbb vállalkozás Zalaegerszegi, Nagykanizsai és a Keszthelyi kistérségekben működik. A regisztrált vállalkozások számának változására a statisztikában nincsenek megbízható információk.

A társas vállalkozások aránya jóval az országos átlag alatt marad a megyében, az összes vállalkozás 25%-a. A társas vállalkozások aránya nagyobb népességű és ebből kifolyólag gazdaságilag aktívabb és mezőgazdasági szempontból kevésbé frekvenciált térségekben a magasabb: Zalaegerszegi, Keszthelyi Nagykanizsai, Hévízi kistérségek. A megye országos viszonylatban a regisztrált társas vállalkozások arányát az összes vállalkozáson belül tekintve Vas megyével hasonló átlagos értékekkel rendelkezik.

A kereskedelem és szolgáltatásokban regisztrált vállalkozások száma kiemelkedő (megyei átlag közeli, illetve azt meghaladó részesedéssel) a turisztikailag frekvenciált keszthelyi, hévízi kistérségekben, valamint a megye két legnagyobb városa környezetében: a Zalaegerszegi és Nagykanizsai kistérségekben. Mezőgazdasági vállalkozások aránya a megye vidékies területein, így a Lenti, Letenyei, Zalaszentgróti, Pacsai és Zalakarosi kistérségekben jelentősen magasabb a megyei átlagnál.

Kiemelendő, hogy a bányászat, feldolgozóipar, energetikai iparágakban a megye vállalkozásainak több mint 70% a megye legnagyobb városait (Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Keszthely) is magában foglaló kistérségekben tevékenykedik. A kistérségek közül is kiemelkedik a Zalaegerszegi térség jelentősége.

Az ágazatok megyei GDP-hez való hozzájárulását vizsgálva megállapítható, hogy a mezőgazdaság részaránya magasabb az országos átlagnál, miközben a többi ágazaté szinte megegyezik az országos arányokkal. Ugyanakkor, ha a Budapest nélkül számított országos („vidéki”) megoszlást vizsgáljuk,

⁵ Az EU támogatásokra vonatkozó adatok operatív program szintű országos, illetve megyei szintű összehasonlítása a 6.3 fejezetben található.

⁶ A bekezdésben szereplő adatok a megítélt támogatásokra vonatkoznak, aminél a tényleges támogatási forrás lehívás biztosan alacsonyabb.

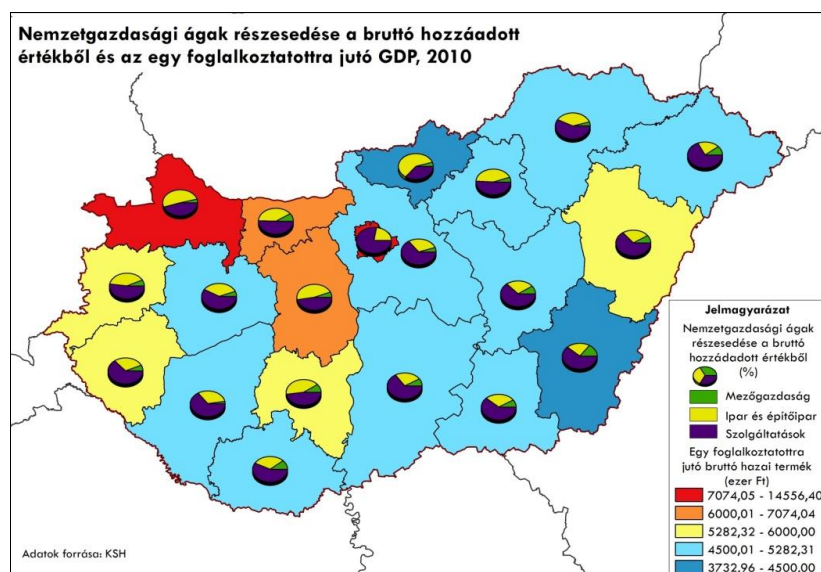
akkor azt a következtést vonhatjuk le, hogy míg a mezőgazdaság részesedése átlagos, addig a jelentős turisztikai aktivitásnak is köszönhetően szolgáltatások részesedése magasabb az átlagosnál.

Főbb ágazatok részesedése a megye GDP-jéből (%), 2010

Megye	Mezőgazdaság aránya a GDP-ből	Ipar és építőipar aránya a GDP-ből	Szolgáltatások aránya a GDP-ből
Zala	6,00	31,45	62,54
Országos átlag	3,77	31,28	64,95
Vidéki átlag (Bp. nélkül)	6,16	37,33	56,51

Forrás: T-star, KSH

A fenti információkhoz kapcsolódik az alábbi térkép is, bemutatva az ország többi megyéjében a 3 kiemelt ágazati kategória részesedését a megye GDP-jében.

Országos viszonylatban is kiemelkedő a hazai tőke aránya a társas vállalkozásokban

Az egy lakosra jutó működő vállalkozások száma valamivel az országos átlag felett van, miközben a működő vállalkozásokban döntő a hazai tőke aránya (mintegy 75%-os).

Néhány jelentősebb, nagyobb árbevételű vállalkozás a megyében:

GE Lighting Hungary Zrt.

Flextronics International Kft.

Forest Hungary Kft.

Zalai Nyomda Zrt.

Pylon-94 Gép- és

Acélszerkezetgyártó Kft.

3B HUNGÁRIA Kft.

Schneider Electric Hungária

Villamossági Zrt.

Anton Kft.

Helsa Kft.

DKG-East Olaj- és Gázipari

Berendezéseket Gyártó Zrt.

Gázgép Kft.

Pannontej

ZÁÉV

Zala Volán

Trend Kft. (bútorgyártás)

Gartner Intertrans Hungária Kft.

OTP Zrt.

A jelentősebb, a 2000-es évek második felében működésüket beszüntető cégek közül megemlítést érdemel a Zalabaromfi Zrt. (2008), a Goldsun Zrt., (mindkettő élelmiszeripar), illetve a Zala Bútor Zrt. (2007).⁷

A legfrissebb, 2013. március végi adatok szerint 53 283 gazdasági szervezetet regisztráltak zalai székhellyel, 0,2%-al többet, mint egy évvel korábban, de országosan a bővülés mértéke ennél nagyobb volt (1,1%). A gazdasági szervezetek több mint 9/10-ét teszik ki a

⁷ A bútorgyártás mindazonáltal része maradt a város iparának.

vállalkozások. A vállalkozások állománya az önálló vállalkozók növekvő számának köszönhetően 0,4%-kal gyarapodott, de ez elmarad az országostól. A közel 49 000 vállalkozás 76%-a egyéni, a többi pedig társas formában volt bejegyezve. Március végén 173 vállalkozás jutott ezer lakosra, ami a vállalkozássűrűség növekedését mutatja. Ez az érték 4-gyel több, mint az országos. A regisztrált önálló vállalkozók száma 0,8%-kal gyarapodott, március végén 37 000 volt a megyében. A társas vállalkozások száma 11 730 volt, melynek 2/3 részét a Kft-k tették ki.

Egyéni vállalkozások:

- mezőgazdaságban: 40%
- ingatlanügyletekben: 12%
- vendéglátásban: 12%

Társas vállalkozások:

- Kft: 2,6%-al nőtt
- Rt: 2,8%-al nőtt
- Bt: 7,5%-al csökkent
- mikrovállalkozások aránya 93%
- 10-249 fős vállalkozás aránya 6,8% (csökkent)
- 250 fő feletti vállalkozások aránya 0,2% (23 db)
- a vállalkozások több mint $\frac{3}{4}$ -e a szolgáltató szektorban volt bejegyezve

Nonprofit szervezet

- 3938 db, ami 1,1%-kal több mint az előző év azonos időpontjában
- érdekképviselet: 40%
- ingatlanügyletek: 31%
- művészet, szórakoztatás, szabadidő: 18%

A bruttó hozzáadott érték gazdasági ágak szerint folyó áron millió Ft-ban kifejezve és a GDP arányában 2011-ben az alábbiak szerint alakultak a megyében:

Mezőgazdaság, vad- és erdőgazdálkodás, halgazdálkodás	Ipar	Építőipar	Szolgáltatások	Gazdasági ágak összesen (alapáron)
38 610	193 568	22 968	292 407	547 553
7,05%	35,35%	4,19%	53,40%	100,00%

Zala megye ipari termelése (legalább 5 főt foglalkoztató ipari vállalkozások telephely szerinti adatai alapján) 136 milliárd Ft-ot tett ki, ami összehasonlítva áron 14%-kal kisebb az előző év azonos időszakánál. Egy lakosra átlagosan 482,6 ezer Ft termelési érték jutott a megyében, 102 ezerrel kevesebb, mint országosan. Zala ez alapján a 11. helyen áll országos viszonylatban.

- A teljesítmény 87%-át a feldolgozóipar adta, a kibocsátás 9,1%-kal csökkent.
- Az élelmiszeripar növelni tudta a termelését.
- A gép, gépi berendezések gyártása kimagasló növekedést könyvelhetett el.
- Csökkenés a gumi-, a műanyag- és építőanyag iparban, drasztikus csökkenés textiliparban mutatkozott, ez utóbbinak mértéke 43%.

Az építőipari tervelés volumene 2013. I. negyedévében országosan 9%-kal nőtt 2012. I. negyedévéhez képest, Zalában viszont csökkent. Egy lakosra 10,7 ezer Ft termelési érték jutott, ami 7,7 ezer Ft-tal kevesebb az országosnál. A legalább 5 főt foglalkoztató építőipari

vállalkozások termelése 3,0 milliárd Ft-ot tett ki, ami 4,3%-os csökkenés 2012. év azonos időszakához képest.

Mezőgazdaságban foglalkoztatottak jelentős csökkenése

Ahogy az a 2.1.b fejezetben bemutatásra került, Zala megye Magyarország egy legerdősebb vidéke, ahol az erdők aránya 2010-ben 31,99% volt jelentősen meghaladva az országos átlagot. (20,56%). Ugyanakkor ezzel párhuzamosan a szántóterületek aránya az országos átlag alatt van (31,23% szemben az 46,46%-os országos átlaggal). 2011-ben 118 346 ha-ra növekedett az erdőterületek nagysága, amelynek aránya így már 32,35 %.

A megyében használt mezőgazdasági területek mintegy 7%-kal csökkentek, miközben az összes használt terület csökkenése, illetve a területeket művelő gazdaságok számának növekedésével együtt összességben 25%-kal csökkent 2000 és 2010 között a mezőgazdasági birtokok átlagos mérete. A szántóterületek nagysága 2011-ben tovább csökkent, 113 977 ha-ra, így 31,16 %-ot tesznek ki.

Mezőgazdasági területet használó gazdaságok száma 246 volt 2010-ben, ami 24%-os, az országos átlaggal szinte megegyező növekedést jelent 2000-hez képest.

A mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma jelentősen csökkent 2010-ben 2000-hez viszonyítva, 2010-ben 41%-kal kevesebb, 2193 fő teljes munkaidős létszáma volt a mezőgazdasági vállalkozásoknak. Ugyan a részmunkaidős foglalkoztatottak száma növekedett, de ez ő számuk alig 8%-a csak a teljes munkaidős foglalkoztatotti létszámnak. A 2011. évi adatok alapján a mezőgazdaságban, erdőgazdálkodásban és halászatban teljes munkaidőben foglalkoztatottak létszáma 2 501 fő, a részmunkaidőben foglalkoztatottak száma 413 fő, mindösszesen 2 914 fő.

Foglalkoztatottak a mezőgazdaságban

	Teljes munkaidős foglalkozásúak létszáma (40óra/hét) (fő)			Nem teljes munkaidős foglalkozásúak létszáma (>60 óra/hó) (fő)		
	Éves értékek		Változás mértéke (%)	Éves értékek		Változás mértéke (%)
	2000	2010	2010/2000	2000	2010	2010/2000
Zala megye	5 372	2 193	41	105	186	177
Ország	127 384	69 078	54	5 363	7 610	142

Forrás: T-star, KSH

A megyében mind az állatállomány, mind az állattartó gazdaságok száma az országos átlagot meghaladó mértékben csökkent 2000 és 2010 között. A 2010. évi állatállomány 65%-a a 2000. évinek! 2010-ben egy hektárra 482 tonna műtrágyát használtak fel, ami kisebb növekedést mutat 2004 óta.

Az alábbi táblázat bemutatja a 2007-13 évi Nemzeti Vidékfejlesztési Programból nyújtott mezőgazdasági támogatásokat Zala megyében, az országban benyújtott kifizetési kérelmek 3%-át Zala megyei vállalkozások nyújtották be.

	I. tengely Mezőgazdasági és erdészeti gazdaságok versenyképessége		II tengely A környezet és vidék fejlesztése		Összesen	
	db	MFt	Db	MFt	db	MFt
Zala megye	2 607	10 925	2 027	4 232	4 634	15 158
Magyarország	72 707	332 350	88 660	169 678	161 367	502 029

Forrás: mvh.gov.hu - <http://www.mvh.gov.hu/portal/MVHPortal/default/mainmenu/eredmenyek>

A mezőgazdasági támogatások lehívását a falugazdász-hálózat koordinálja, amely felett a munkáltatói jogokat a Zala Megyei Kormányhivatal látja el. A 2012-ben lezajlott szervezeti és területi változásokat követően is teljes megyét lefedve dolgoznak a falugazdászok. A csökkent létszám megkövetelte a körzetek átalakítását és a települések újból felosztását. A zökkenőmentes ügyintézés valamint az ügyfélfogadás zavartalansága érdekében indokolt a falugazdászok körzeti hivatalok közötti átjárhatósága. A falugazdászok az őstermelői igazolványokkal kapcsolatos ügyintézés és a gázolaj jövedéki adó visszaigénylésének igazolása mellett a támogatások beadásában, a gazdálkodási napló

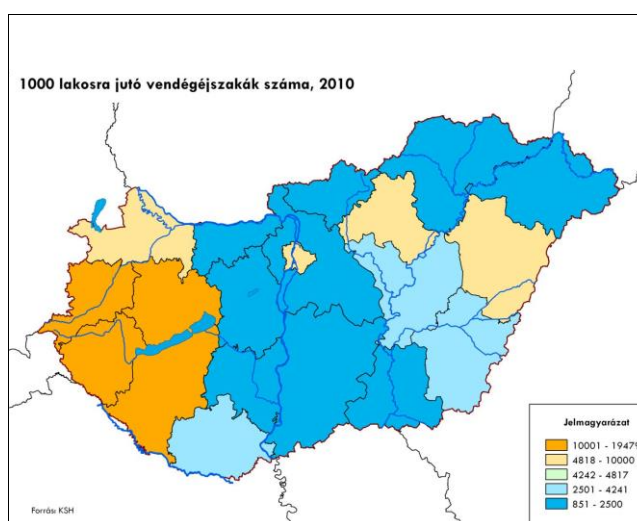
feltöltésében az AKG ügyintézésben és a szakmai tanácsadásban is segítséget nyújtanak. Egész évben folyamatos munkát jelent számukra a tavaszi illetve őszi vetések, termelési adatok gyűjtése az aratási jelentések elkészítése. Közreműködnek a vis maior eseményekkel kapcsolatos szakhatósági feladatokban is (forrás: Zala Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága).

Zala megyében a legnagyobb az egy főre jutó vendégéjszakák száma

1000 lakoshoz viszonyítva az országban a legtöbb vendégéjszaka Zala megyében van, ami több mint másfélszer nagyobb a sorban következő Vas megyénél. A turizmus alapvető mozgatórugója a gyógy- és termálvízhez kapcsolódó egészség és wellness és gyógyturisztikai szolgáltatások, nyári időszakban a Balaton vonzereje, mely fő attrakciókat kiegészíti a megye dombokkal szabdaltnak változatos tája és az erre épülő természet közeli turisztikai szolgáltatások. A megye turisztikai kínálat összhangban van az országos szinten megfigyelt keresleti trendekkel, miszerint a külföldi turistaforgalomnak több mint 10%-a érkezik egészségturisztikai céllal Magyarországra és kiadásaikban jelentős részt képvisel a gyógyászati és egészségmegőrzéssel kapcsolatos szolgáltatások vásárlása.

1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma, 2010

Legjelentősebb megye	1000 lakosra jutó vendégéjszakák száma, 2010 (db)
Budapest	7 559,01
Heves	6 334,17
Somogy	12 136,22
Vas	12 682,59
Veszprém	10 935,82
Zala	19 479,49
Országos átlag	4 817,27
Vidéki átlag (Bp. nélkül)	4 241,26

A turizmus a megyében: a Hévízi, a Keszthelyi és a Zalakarosi kistérségekben koncentrálódik a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák alapján. Ugyanakkor a 2000-es évekhez viszonyítva fontos kiemelni, hogy közel 35%-kal csökkentek a vendégéjszakák a Keszthelyi kistérségben, miközben Hévízen kis, Zalakaroson jelentősebb mértékű növekedés volt tapasztalható. A megyében leglátványosabban a 2000-es években Zalakaroson bővült a turizmus, a vendégéjszakák száma több mint 200 000 éjszakával nőtt. A vendégéjszakák számnak dinamikus bővülése kapcsán még két kistérség emelendő ki: Zalaszentgrót és Lenti, mely térségek alapvetően a kistérség központban megvalósított termál- és gyógyfürdő fejlesztések eredményeként váltak vonzóbbá a turisták számára.

Zala megyében a külföldiek által a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma 2000-hez képest 28%-kal csökkent, a 2000. évi 1 184 743 éjszakáról 2010-re 857 793 éjre változott. Hévízen a legmagasabb a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma, az összes éj 58%-a, miközben Hévízen csökkent a legkisebb mértékben a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma. Ez azért is jelentős, mert Hévíz idegenforgalma igen jelentős súlyú a megyén belül: a 2012-ben elvégzett kérdőíves felmérés (ld. 5. fejezet) alapján Hévízen 1 millió feletti vendégéjszakát regisztráltak 2011-ben, ehhez képest Zalakaroson ennek felét (kb. 500 ezer), míg Keszthelyen ennek ötödét (kb. 200 ezer).

	2000	2005	2010	2010/2000
Balatonalmádi	15 292	10 868	6 867	45%
Balatonfüred	40 360	35 891	33 775	84%
Gyenesdiás	9 313	3 977	7 242	78%
Hévíz	179 051	204 892	215 544	120%
Keszthely	11 727	8 823	7 751	66%
Zalakaros	141 345	191 854	230 929	163%
Balatonboglár	6 442	12 418	5 096	79%
Balatonföldvár	102 412	53 346	37 432	37%
Balatonlelle	16 424	17 288	10 022	61%
Fonyód	29 374	18 722	20 385	69%
Siófok	34 103	28 182	23 950	70%

Nemcsak Keszthelyen, hanem a Balaton egészén és az ország más területein is jellemző, hogy nagymértékben csökken a szobakiadás és az alacsonyabb kategóriájú szállások iránti igény, míg nő a magasabb színvonalú szálláshely-szolgáltatások,

különösen a wellness iránt.

Hévíz jelentős potenciálját igazolja emellett még az is, hogy a Balaton régió városaira kiterjedő összehasonlításban is jelentős növekedést mutatnak a vendégforgalom adatai:

1000 lakosra jutó vendégéjszakák kereskedelmi szálláshelyen

(forrás: KSH)

Zala megyébe 2011-ben a külföldi vendégek háromnegyede az EU tagállamokból érkezett: legtöbben Németországból, Ausztriából és Oroszországból érkeztek.⁸ A küldő országok összetétele változik az elmúlt évek trendjei alapján: míg csökken az osztrák és a német vendégek száma, addig bővül az oroszországi vendégek köre.

A termálvízhez kapcsolódó idegenforgalom vendégei jellemzően hosszabb időt töltenek el a meglátogatott desztinációban, ami az alábbi adatokból is következtethető:

	Vendégek átlagos tartózkodási ideje (éjszaka), 2010
Hévízi kistérség	4,1
Hévíz	4
Keszthelyi kistérség	6,3
Keszthely	6
Zalakarosi kistérség	9,6
Zalakaros	9,8
országos átlag	3,7

Figyelemre méltó a szinte kizárólag a termál-turizmusra koncentrált Zalakaros magas értéke.

A bővülő vendégforgalommal, illetve a szálláshelyek közül kedvezőbb kapacitáskihasználtsággal rendelkező szállodák szállásférőhelyeinek száma az országos átlagnál magasabb arányban, 35%-kkal bővült 2000 és 2010 között. A változás eltérő mértékű volt a kistérségekben. Ugyan a legtöbb szállodai férőhely hévízi kistérségben van, de a legnagyobb bővülés arányaiban Lenti és Zalaszentgrót térségében volt. Érdemes kiemelni, hogy Zalaegerszegen 10 év alatt 236 férőhellyel kevesebb lett, így a Pacsai kistérséget nem számítva Zalaegerszegen volt a legkevesebb szállodai férőhely a megyében.

⁸ Helyzetelemzés Zala megye turizmusáról, 2012 - Kézirat

A két megyei jogú megyei jogú városban és Lentiben a szállodai kapacitás alacsony, ami az idegenforgalom további fejlődésének jelentheti akadályát, ezért ezekben a városokban felmerül a szállásférőhely-bővítés szükségessége.

2011-ben a vendégéjszakák száma kereskedelmi szálláshelyeken 2 120 317 volt. Ebből külföldi 977 470 fő. A legfrissebb adatok szerint 2013. I. negyedévében 93,9 ezer vendég érkezett, 2,2 ezerrel kevesebb, mint tavaly ilyenkor. A régióban pihenni vágyók 36%-a választotta Zala megyét. A határon túlról érkezők körében 4,6%-os volt a növekedés, a vendégszám közel 7/10-ét kitevő belföldiek esetében 5,1%-os volt az elmaradás. A külföldiek (28,9 ezer fő) több mint 7/10-e az EU országaiból érkezett. Legtöbben Ausztriából és Németországból, bár utóbbiak száma tizedével elmaradt az előző évitől. A Sármelléki reptérnek köszönhetően nő az orosz turisták száma (4,7 ezer fő márciusig, 38%-os növekedés). Európán kívülről kevesebb, mint ezer fő érkezett. A szállodák a legnépszerűbbek: 93% az igénybevétel aránya. A vendégéjszakák száma: 349,9 ezer, ez megegyezik a tavalyival, az átlagos tartózkodási idő: 3,7 éjszaka, amely 2,3%-os növekedést jelent. A kereskedelmi szálláshelyek 36%-os szoba és 23%-os férőhely-kihasználtsággal üzemeltek. Az előbbi nőtt, az utóbbi csökkent, de mind a kettő országos átlag feletti. Előbbi 6,2%-kal, az utóbbi 3,9%-kal több. A kereskedelmi szálláshelyek március végéig 5,0 milliárd forint bruttó bevételt realizáltak, folyó áron 7%-kal többet, mint tavaly ilyenkor. A SZÉP kártyát 98 zalai szálláshely fogadta el 2013. márciusában.

A Falusi Turizmus Országos Szervezete (FATOSZ) adatai szerint 2008-ban (07.31.-i állapot) a megyében 619 falusi szállásadó 3737 szálláshelyet kínált. Ezzel Zala a kínált férőhelyek 7,8, a szállásadók számának 8,3 %-át tudhatta magáénak, ezzel mindkét mutató alapján az 5. helyet foglalja el az országban. A kihasználtsági mutatók tekintetében: a vendégéjszakák száma az országos érték 8,7%-át teszi ki (64832 éjszaka), ezzel 3. az országban, míg a vendégek száma az országos 8,6%-a, (18270 fő), ez utóbbi két szempontból 3. az országban. A legtöbb szálláshely az Őrséget is magában foglaló Lenti kistérségben van, de a falusi szállásférőhelyeknek magas a száma Zalaegerszegi kistérségben is. A falusi szállásférőhelyek a legdinamikusabban a Nagykanizsai kistérségben bővültek a 2000-es években. A megye kiváló adottságait figyelembe véve vannak még bővülési lehetőségek ezen szálláshely-fajta mennyiségi fejlesztésében is, különösen agro-, „gasztro-„ és bakancsos turisztikai profillal, kiemelten a Göcsej és a Muramente térségében.

A turizmus versenyképességének megőrzése, illetve javítása érdekében 2007 óta 6 594 mFt támogatásban részesültek a Zala megyei szolgáltatók a Nyugat-dunántúli Operatív Programból. Támogattak:

- Gyógyfürdőket: Lenti és Zalakaros
- Kulturális célú szolgáltatásokat: keszthelyi Festetics-kastély, egervári Nádasdy-Széchenyi-várkastély
- Balaton pari települések turisztikai célú fejlesztéseit: Keszthely, Hévíz, Zalavár, Zalakaros településeken.
- További ökoturisztikai termékek fejlesztését a Kerkamentén és Lenti térségében
- Szálláshelyek és egyéb turisztikai szolgáltatások versenyképességének javítását 806,1 MFt értékben
- Turisztikai Desztinációs Menedzsment rendszer fejlesztését és működtetését: Nyugat-Balaton térség, Keszthely, Hévíz, Zalakaros, Gyenesdiás, Vonyarcvashegy

Kiemelésre érdemes a beruházások eredményeként folyamatosan növekvő látogatószámmal működő Festetics-kastély, mely jelentősen hozzájárul Keszthely és környéke vonzerejéhez.

A vidékfejlesztési forrásból 58 turisztikai célú projektet támogattak a megyében 398,8 MFt értékben 2007-től, amihez kapcsolódik még a vidéki örökség megőrzése keretében megvalósuló 41 projekt 438 MFt támogatással.

További fejlesztési lehetőségeket tartalmaz a víziturizmus, elsősorban a nem a Balatonnál nyaralóknak (pl. Zalakaros vagy Hévíz vendégei) a hajózásba történő szélesebb körű bevonásával.

2.2.b. A gazdaság belső és külső kapcsolatai

Alacsony exportrészesedés

A gazdaság külső kapcsolataira vonatkozóan érhetőek el statisztikai adatok, így a kiemelt mutató a gazdasági társaságok árbevételén belül az export teljesítmény aránya.

Zala megye export árbevétele 2010-ben csupán 0,7%-át adta az ország összes export árbevételének. A megye relatív lemaradását igazolja, hogy az egy főre jutó export árbevétel 2010-ben egynegyede volt az országos értéknek. A megyében az egy főre jutó export teljesítmény a nagyobb városok, mint Zalaegerszeg, Nagykanizsa mellett még Lenti kistérségében jelentősebb. A turisztikai szempontból frekvenciátalabb Hévízi, Keszthelyi és Zalakarosi kistérségekben jóval a megyei átlag alatt marad az exportteljesítmény.

A fenti relatív mutatók mellett fontos kiemelni, hogy Lenti kistérségben az exportértékesítés 2010-re meghaladta az árbevétel 35%-át, ami az országos átlagnál is 6% ponttal magasabb. A megye más térségeiben az exportból származó árbevétel aránya jóval az országos átlag alatt marad. A Lenti kistérség mellett a Nagykanizsai, a Zalaegerszegi és a Letenyei kistérségekben van jelentősége az export teljesítménynek. Az exportbevétel jelentős részben a helyi kötődés nélküli cégek viszonylag alacsony színvonalú bér munkára épülő termelő tevékenységeiből származik (pl. Lenti, Car-Inside ülésgyártó üzem vagy a zalaegerszegi Flextronics), ami a gazdaság fejlődését törékennyé és a ciklikus ingadozásoknak jelentős mértékben kitetté teszi. Ezt a hatás csökkenthetik az erősebb helyi kötődésű vállalkozások, melyekre pl. Lenti környékén, a faiparban találunk példákat.

A gazdaság belső kapcsolataira vonatkozóan nem rendelkezünk megbízható információkkal. Általánosságban megállapítható, hogy a meghatározó megyei külföldi tulajdonú termelő vállalkozások helyi gazdasághoz való kapcsolatai minimálisak, a fejlesztés egyik lehetséges jövőbeni célja egyrészt ezek kialakítása, másrészt a helyi vállalkozói együttműködések (pl. faipar, bútoripar) segítése.

2.2.c. A termelési infrastruktúra állapota

A termelési infrastruktúra alapfeltételei leginkább az ipari parkokban állnak rendelkezésre.

Az elmúlt években folyamatosan volt elérhető támogatás alap-infrastrukturális fejlesztésekre. Ennek következtében az ipari parkok területi korlátai már nem akadályozzák a vállalkozások betelepülését.

Zala megye ipari park címet viselő területei

Ipari park	A cím viselője	Elnyerés dátuma	megjegyzés
<u>Fly Balaton Ipari Park (Sármellék-Zalavár)</u>	Cape Clear Aviation Repülőtér Üzemeltető és Fejlesztő Kft.	2006	kis kihasználtsággal működik
<u>Ganz Ipari Park (Zalaegerszeg)</u>	Ganz Ipari Park Kft.	1999	
<u>Lenti Ipari Park (Lenti)</u>	Lenti Város Önkormányzata	2002	
<u>MURA Ipari Park (Letenye)</u>	Letenye Város Önkormányzata	1999	
<u>Nagykanizsai Ipari Park (Nagykanizsa)</u>	Nagykanizsa Vagyongazdálkodási és Szolgáltató Zrt.	1999	inkubátorházzal
<u>Rédicsi Ipari Park (Rédics)</u>	Rédicsi Ipari Park Kft.	1998	
<u>STARCH Innovációs és Technológiai Ipari Park (Zalaszentiván)</u>	STARCH HUNGARY Keményítő, Gluténgyártó és Kereskedelmi Kft.	2007	nem működik
<u>Térségi Ipari Park (Pacsa)</u>	Pacsa Nagyközség Önkormányzata	2000	kis kihasználtsággal működik
<u>TÜRJE IPARI PARK (Türje)</u>	Türje Község Önkormányzata	2001	kis kihasználtsággal működik
<u>Zalaegerszegi Északi Ipari Park (Zalaegerszeg)</u>	Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata, Zalaegerszegi Városfejlesztő Zrt	20	inkubátorházzal, mechatronikai-gépipari és innovációs profillal
<u>Zalaegerszegi Déli Ipari Park (Zalaegerszeg)</u>	Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata, Zalaegerszegi Városfejlesztő Zrt.*	2006	
<u>Zalaegerszegi Ipari Park</u>	Flextronics International Kft.	1998	

Zala megye ipari park címet viselő területei

Ipari park	A cím viselője	Elnyerés dátuma	megjegyzés
<u>(Zalaegerszeg)</u>			
<u>Zalalövői Ipari Park (Zalalövő)</u>	Zalalövő Város Önkormányzata	2000	
<u>Keszthelyi Ipari Park</u>	Keszthely Város Önkormányzata	2012	

Forrás: NGM - <http://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/belgazdasagert-felelos-allamtitkarsag/hirek/ipari-park-cim-viselesere-jogosult-parkok-es-szervezetek> és megyei adatszolgáltatás

A megye gazdaságának szempontjából leginkább lényeges ipari parkok aláhúzásra kerültek a táblázatban.

Általános tematikájú ipari parkok jelenléte a megye ipari termelési központjaiban

Jellemző, hogy az ipari parkok által befogadott vállalkozásoknak egy ipari parkon belül nincs különösebb specializált tevékenységi köre, vagy ágazati kötődése, kivéve a Flextronics ipari parkot valamint a Zalaegerszeg Észak IP mechatronikára irányuló törekvéseit. Nagykanizsa esetében a megcélzott logisztikai profillal ellentétben a betelepült vállalkozások köre ennél szélesebb, sőt, sok esetben a befektetések nem az IP-ban, hanem a város egyéb, szabad területein jelennek meg. Az ipari parkon kívül települt vállalkozói tevékenység jellemző még a Csesztreg környékén kialakuló ipari térségben. 2007-13 között iparterület fejlesztésre Nagykanizsa, Zalaegerszeg és Sormás térségben ítélek meg támogatást.

Zalaegerszegen három inkubátorház működik: egyet a Zala Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány működtet, 5 helyiséggel, a másik – a BIGIMP Kft. beruházásában elkészült 5 műhely és 5 iroda valamint egy közel 500 m²-es raktárral kiegészült épület – kiemelt célcsoportja a faiparihoz kötődő vállalkozások. A Zalaegerszeg Északi Iparterületen működő Inkubátorház és Innovációs Központ 20-25 (induló illetve működő) mikro-vállalkozás számára kínál betelepülési lehetőséget és 15 db alapszintű, 3 db emeltszintű és 4 db kiemelt műhelyt, 5 db irodát, valamint tárgyalókat és közös szociális blokkot foglal magában. A Nagykanizsai Inkubátorház és Innovációs Központ felújított, energia-hatékony épületében 15-110 m²-es irodák és műhelyek vehetők igénybe, ehhez szolgáltatások széles körét vehetik igénybe a betelepülő vállalkozások. A Zala Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány a megyeszékhely mellett Lenti (17 helyiség) és Zalaszentgróton (5 helyiség) működtet inkubátorházat. A bérleti díjból a 0-3 éves vállalkozások kedvezményt kapnak.

Vállalkozásfejlesztését segítő közvető szervezetek jelenléte

A megyében jelen van és működik a:

Zala Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Keszthely, Lenti, Zalaszentgrót)

Zalaegerszegi Városfejlesztő ZRt.

Pannon Novum Regionális Innovációs Nonprofit Kft. (Zalaegerszegen)

Pannon Fejlesztési Alapítvány (Zalaegerszeg, Északi IP)

Pannon Gazdasági Hálózat Egyesület (Nagykanizsai Ipari Park, Inkubátorház)

Logisztikai fejlesztési potenciál Letenye, Nagykanizsa illetve Zalaegerszeg térségében, erősödő versenykörnyezetben a határ menti térségekkel

Fontos kiemelni, hogy ugyan Zala megye nagy részének elérhetősége kedvezőtlen, de az M7-es autópálya és a magyar – horvát - szlovén- összeérő gyorsforgalmi úthálózat fejlesztés eredményeként a magyar-horvát-szlovén határ mentén logisztikai zóna alakulhat ki (pl. a Müller kereskedelmi lánc logisztikai bázisa, illetve a megyében egyedül Nagykanizsán volt 2007-12 között logisztikai fejlesztésre megítélt támogatás), ahol a Letenyei, Nagykanizsai térség telephelyi adottságai a szomszédos országokéval versenyeznek. Figyelemre méltó, hogy jelentős a logisztika súlya Zalaegerszeg gazdaságában is, annak ellenére, hogy földrajzi fekvése és közlekedési kapcsolatai nem tűnnek ideálisak ehhez a funkcióhoz.

Működőképes, integrált szakképzési rendszer

A megyében az alábbi szakképző intézmények működnek

Iskola (Intézmény)	Képzés fő profilja
<i>Észak-Zalai TISZK. (központi képzőhely: Zalaegerszeg, felszereltség: pl. mechatronikai labor, NC-terem, környezetvédelmi terem)</i>	
Széchenyi István Műszaki Szakközépiskola (Deák Ferenc székhelyiskola és Széchenyi Középiskola tagiskola), Zalaegerszeg	Építőipar-épületgépészet, faipar, informatika, elektrotechnika, gépészet, szociális szakmacsoportok, egészségügy, pedagógia
Ganz Ábrahám és Munkácsy Mihály Szakközépiskola és Szakiskola, Zalaegerszeg	Elektrotechnika, gépészet, informatika, könnyűipar, környezetvédelem, közlekedés
Csány László Közgazdasági Szakközépiskola, Zalaegerszeg	közgazdaságtan, gazdálkodás, ügyvitel
Páterdombi Szakképző Iskola, Zalaegerszeg (Báthory István Kereskedelmi, Vendéglátó, Idegenforgalmi Székhelyiskola és Kinizsi Pál Mezőgazdasági és Élelmiszer-ipari Tagiskola)	kereskedelem, marketing, vendéglátás, idegenforgalom, mezőgazdaság, környezetvédelem, élelmiszeripar
Asbóth Sándor Térségi Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium, Keszthely (Nagyváthy János Tagintézmény, Keszthely és Béri Balogh Ádám Tagintézmény, Zalaszentgrót)	műszaki képzések, egészségügyi-gyógyászati szolgáltatások, jármű- és építőipari szakmák, szolgáltató szakmák
Keszthely Város Vendéglátó, Idegenforgalmi, Kereskedelmi Szakképző Iskolája és Kollégiuma	vendéglátás, idegenforgalom és kereskedelem
Közgazdasági Szakközépiskola, Keszthely	közgazdaságtan, kereskedelem, ügyvitel és gazdálkodás
Gönczi Ferenc Gimnázium és Szakközépiskola Lenti	műszaki és gazdasági szakterület
Lámfalussy Sándor Szakközépiskola és Szakmunkásképző, Lenti	építőipar, faipar, gépészet, könnyűipar, kereskedelem és vendéglátás, informatika, kommunikáció
<i>Nagykanizsa és Térsége TISZK Non-profit Kft. (Kanizsa TISZK), központi képzőhely: Nagykanizsa, felszereltsége pl.: mérő és anyagvizsgáló labor, környezetvédelmi labor, CAD/CAM szaktanterem és számítógépterem</i>	
Nagykanizsai Műszaki Szakképző Iskola és Kollégium, (Zsigmondy és Széchenyi Tagintézmények)	Gépészet, informatika. Környezetvédelem, faipar, építőipar
Dr. Mező Ferenc - Thúry György Gimnázium és Szakképző Iskola, Nagykanizsa	közgazdasági illetve kereskedelmi és vendéglátóipari szolgáltatások
Térségi Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és Kollégium, Csapi	kőműves, szakács

A TISZK-eken kívüli fontosabb képzőhelyek:

- Batthyány Lajos Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola, Nagykanizsa (egészségügy)
- Keszthelyi Akadémia Alapítvány Gazdasági Szakközépiskola, Keszthely (informatika, idegenforgalom, gazdálkodás, ügyvitel, logisztika, agrár-technológia, szociális szakmák)
- Farkas Edit Római Katolikus Szakképző Iskola és Kollégium, Keszthely (falusi vendéglátás, szociális gondozó)

A foglalkoztatottak szakképzettségi adataival a 2011 évi népszámlálás feldolgozott adatainak nyilvánosságra hozatalát követően célszerű bővíteni a koncepciót, a KSH-nál jelenleg elérhető 2001 évi adatok a helyzetelemzés céljainak nem felelnek meg. A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII.

Törvény alapján 2013-ban a TISZK-ekre épülve lényeges koncentráció várható a szakképzési intézmények esetében. Mindenképpen megoldandó problémaként jelentkezik a jövőben a gyakorlati helyek mennyiségének szűkössége, a gyakorlat relatíve alacsony részaránya a képzésben valamint a jó minőségű, felkészült műszaki oktatók biztosításának nehézségei.

2.2.d. A telepítési tényezők értékelése

A vállalkozások letelepedésének és fejlődésének főbb tényezői (a termelő infrastruktúra rendelkezésre állása, a szakképzett munkaerő elérhetősége, a piacok elérhetősége vagy a lehetséges vállalkozási együttműködések, üzleti partnerek köre) megjelennek jelen helyzetelemzés egyéb elemeiben illetve pontosításra kerülnek a partnerségi egyeztetések során. A vállalkozások fejlesztéseit finanszírozó eszközök (közvetett és közvetlen támogatások) jelenleg országos programokban állnak rendelkezésre, ezek mértéke és igénybevételének módja a 2014-20 közötti időszakban ma még nem becsülhető meg.

A technológiai, transzfert, innováció közvetítési, vállalkozások letelepedését, kezdő (start up) vállalkozások indítását segítő tanácsadási szolgáltatások elérhetősége az alábbiak szerint alakul:

A vállalatok letelepedésének ösztönzésével a települési önkormányzatok, ipari park menedzsmentek foglalkoznak. Mind Zalaegerszeg, mind Nagykanizsa a letelepedést segítő átfogó befektetés-ösztönzési kedvezmény- és szolgáltatás-csomaggal áll a befektetők rendelkezésére, ezen kívül számos foglalkoztatási partnerség működik a megyében, melyek térségi szinten koordinált befektetési ajánlattal segítik az érdeklődő vállalkozások információhoz jutását. A kezdő vállalkozások indítását, forráshoz jutását és innovációjuk támogatását elsődlegesen a Zala Megyei Vállalkozás Fejlesztési Alapítvány végzi. Az alapítvány 2010-2012. szeptemberéig 355 esetben valósított meg forráskihelyezést mikrohitel formájában, mindösszesen 1.844 Mft összegben. A jelenlegi mintegy 2.000 Mft hitelállomány magasabb, mint a régió másik két megyéjében. A hitel felhasználható tárgyi eszközök vásárlására, vagyoni értékű jogok szerzésére, forgóeszközök finanszírozására. Az alapítvány a fentiekén túl pályázatírással, képzések szervezésével, mentori tanácsadással segíti a vállalkozások munkáját, amelynek közvetetten munkahely-teremtő hatása is kimutatható.

Az innovációban – különösen a K+F területen – fontos a Pannon Fejlesztési Alapítvány tevékenysége, amely Vas és Zala megye vállalatai számára nyújt szolgáltatásokat, elsősorban a gépipari megoldások területén, együttműködve a Nyugat-Magyarországi Egyetem Gépészeti és Mechatronikai Intézet Zalaegerszegi Képzési és Oktatási Centrumával is. Az alapítvány szolgáltatásait elsődlegesen a Zalaegerszeg Észak Ipari Parkban levő Technológiai centrum keretében nyújtja. A megye egy kiemelt ágazatához kapcsolódóan vállalkozásösztönzési, támogatási tevékenységet folytat a Zala megyei központú Fa- és bútoripari klaszter is, ennek aktivitása azonban alacsony.

A járműiparban a motorgyártás és sebességváltó-gyártás mellett elsősorban a beszállítói tevékenység valósult meg. A meghatározó elektronikai, gépipari és járműipari vállalkozásoknak otthont adó területek Zalaegerszeg, Szentgotthárd és Szombathely körzete. A versenyképesség fenntartása és fejlesztése érdekében a térségnek azonban meg kell újítania gazdasági és üzleti környezetét a hagyományos iparágakra és a mostanra kialakult tudás- és kompetencia-rendszerekre alapozva, hogy megfelelő szociális és gazdasági környezetet tudjon biztosítani a térségben már működő vállalkozásoknak. Emellett cél az is, hogy a térségnek vonzóvá kell válnia új, elsősorban járműipari és gépipari befektetők, illetve kapcsolódó beszállítók számára. A térségi iparfejlesztési program együttes hatásainak következtében Győr és Kecskemét térsége mellett, Zalaegerszeg, Szombathely és Szentgotthárd hatósugarában jöhet létre a harmadik járműipari-gépipari-mechatronikai központ Magyarországon. Mindez megteremtheti az itt levő cégek fejlődését, illetve további, magas hozzáadott értékű termékeket előállító gyárak betelepülését is. Figyelembe véve a múltbeli hasonló programokkal kapcsolatos tapasztalatokat, valamint a kecskeméti hasonló program tapasztalatait 2012-ben elindult egy koordinált, együttműködésen alapuló térségi iparfejlesztési program szervezése. Ennek keretében 5 munkacsoportban közel 70 szakértő közvetlenül és további 100 munkatárs közvetetten vesz részt az iparfejlesztési program stratégiai tervezésében. A III. Járműipari és Mechatronikai Központ címet

viselő stratégia 2020-ig történő koordinált megvalósítása potenciálisan 25 000 új munkahelyet és 1 milliárd euró befektetést eredményezhet a térségben.⁹

2.2.e. A megye turisztikai vonzerői¹⁰

A megyei közgyűlés 2006 decemberében elkészítette és védjegynyilvántartásba vetette Zala megye turisztikai védjegyét. A megyében összehangolt megyei turisztikai informatikai rendszer működik, valamint Zala megye önálló turisztikai honlappal (www.zalaturism.hu) rendelkezik.

A megyei közgyűlés 2006 decemberében elkészítette és védjegynyilvántartásba vetette Zala megye turisztikai védjegyét. A megyében összehangolt megyei turisztikai informatikai rendszer működik, valamint Zala megye önálló turisztikai honlappal (www.zalaturism.hu) rendelkezik.

Az épített örökség vonzerői:

Elsősorban Keszthely, Hévíz, Zalaegerszeg városa gazdag épített örökségi helyszínekben, emellett számos községben található figyelemre méltó vonzerő-értékű templomépület (pl. Túrje, Kallósd, Szentgyörgyvölgy). Történelmi emlékhelyek találhatók Fenékpusztán (Valcum és egyéb régészeti emlékek illetve Festetics uradalmi épületek), Zalalövön (Salla) és Zalaváron (Történelmi Emlékpark), Söjtörön és Kehidakustányban (Deák-kúria), várromok látogathatóak. pl. Eger, Tátika, Rezi, Zalavár településeken. Számos országos jelentőségű kastély és kúria valamint a népi építészet remek példái (lakóházak, haranglábak, malmok) teszik egyedivé és változatossá az épített örökség megyei turisztikai kínálatát.

Természeti vonzerők:

- A megye legfontosabb természeti vonzerői közé tartozik a jótékony hatású, ásványi anyagokban gazdag termálvíz, melynek bázisán számos termál- és gyógyfürdő üzemel sikeresen. Hévíz és Zalakaros fürdője nemzetközi jelentőségű, a külföldről hazánkba irányuló gyógyidegenforgalom számára elsődleges célpontot jelentenek. A tradicionális fürdők (Hévíz, Zalakaros) mellett az új fejlesztésű termál-, illetve gyógyfürdők, élményfürdők (Lenti, Zalaegerszeg, Kehidakustány, Letenye, Zalaszentgrót, Bázakerettye, Gelse, Pusztaszentlászló) ugyancsak a megye leglátogatottabb turisztikai helyszínei közé tartoznak. A megye több településében is van elfojtott kút, feltárt hévízkészlet (Szilvágy, Szentgyörgyvölgy, Zalalövő, Andrásida, Oltárc, Pölöske, Dióskál) ami további lehetőségeket teremt.
- A Balatonnak a délnyugati része, a Keszthelyi-öböl, a Fenékpusztá-Balatonyörök közti partszakasz tartozik Zala megyéhez. Idegenforgalmi jelentősége azonban rendkívüli, hiszen Keszthely egyúttal a tó délnyugati felének központi települése is. Hatókörét Hévíz, Zalakaros közelléte is növeli. Zalában három jelentősebb vitorlázókötő működik (Keszthely, Balatonyörök, Gyenesdiás).
- A Kis-Balaton, mint Ramsari-kategóriás élőhely.
- A Mura-folyó és a Kerka vadregényes világa a déli határvidéken.
- A dombok között húzódó erdők, az érintetlen táj szépsége számos túra lehetőséget kínál, mind gyalogosan, mind lovon vagy kocsin.
- A Keszthelyi-hegység ritka természeti képződményei (mint például a Kovácsi-hegy bazaltfolyosója, a cserszegtomaji kútbarlang vagy a már Veszprém megyéhez tartozó csodabogyós barlang).

⁹ A stratégia készítése jelen Helyzetelemzés készítésével párhuzamosan folyik, így annak konkrét eredményeire jelen elemzés nem építhetett.

¹⁰ Az elemzés ezen szakasza a „Helyzetelemzés Zala megye turizmusáról, 2012” című munkaanyag alapján készült el, amely anyag részletesen bemutatja a megyei turisztikai kínálat elemeit.

- A zalai erdők gazdag vadállománya, különösen a világ egyik legjobb gímszarvas populációja a vadászatot kedvelőknek.
- Évszázados hagyományai vannak Zalában a szőlőművelésnek, borászatnak, s számos pince és szőlőbirtok várja a jó borokat kedvelő turistákat szerte a térségben.
- A Zala, a Kerka és a Válicka völgye között húzódó Göcsej, a „szegek” vidéke, valamint a szlovén határ közelében található Hetés hagyományokat őrző lakóival kikapcsolódást kínál a falusi élet iránt érdeklődők számára.

Összességében megállapítható, hogy a turisztikai termék alapját képező vonzerők tekintetében a megyében legfontosabbak a gyógy- és termálfürdők, az egészségturizmus, a természeti és kulturális örökség, valamint a kapcsolódó rendezvények, az aktív szabadidő eltöltés lehetőségei, a falusi turizmus, valamint a gasztronómia és borkultúra. Fontos felismerni azt, hogy a térség idegenforgalmi vonzereje meghatározó mértékben a természeti erőforrásaira épít, így közvetlenül függ azok állapotának változásaitól. Mindezeket figyelembe véve létfeltétel a fejlődés fenntarthatóságának megvalósítása a megyében.

2.2.f. A területi innovációs potenciál

Alacsony kutatás-fejlesztési kapacitás

Zala megye kutatás-fejlesztési (K+F) potenciálja rendkívül alacsony. Ugyanakkor a 2000-es években kisebb növekedés figyelhető meg, mind a K+F-ben foglalkoztatott kutatók és fejlesztők, mind a ráfordítások arányában.

Kutatás-fejlesztés

	Éves értékek			részesezés (%)			Változás mértéke (%)	
	2000	2005	2010	2000	2005	2010	2010/2000	2010/2005
<i>K+F-ben foglalkoztatott kutatók és fejlesztők számított létszáma</i>								
Zala megye	18	64	88	0,1	0,4	0,4	488,89	137,50
Országos	14 406	15 878	21 342	100,0	100,0	100,0	148,15	134,41
<i>K+F-ben az összes foglalkoztatott számított létszáma</i>								
Zala megye	49	120	194	0,2	0,5	0,6	395,92	161,67
Országos	23 534	23 239	31 480	100,0	100,0	100,0	133,76	135,46
<i>K+F ráfordítások (millió Ft)</i>								
Zala megye	144	751	1 254	0,1	0,3	0,4	872,43	166,85
Országos	178 280	276 757	310 211	100,0	100,0	100,0	174,00	112,09
<i>K+F beruházások (millió Ft)</i>								
Zala megye	15	103	251,1	0,0	0,2	0,7	1631,14	244,81
Országos	31 048	42 889	35 496	100,0	100,0	100,0	114,32	82,76

Forrás: T-star, KSH

A K+F-ben való elmaradottságot mutatja, hogy míg országosan egy lakosra 3 555 Ft beruházás jutott 2010-ben, addig Zala megyében ez az érték csupán 875 Ft volt (alig 25%!). Hasonló a lépték az országos átlagtól való eltérésben az egy lakosra jutó K+F ráfordításokban: Zala megyében 4 367 Ft, míg országos szinten 31 065 Ft volt 2010-ben. A Budapest nélkül számított adatok is komoly lemaradást mutatnak: az egy lakosra jutó K+F ráfordítások kevesebb, mint egy harmadát teszik ki a megyék átlagos értékének!

A foglalkoztatottakra jutó szabadalmak számában nemcsak Zala megye van elmaradva az országos teljesítménytől (a Budapest nélkül számított átlag 85%-a), hanem Magyarország egésze is a fejlettebb Nyugat-európai térségektől.

A 2011-es adatok szerint Zala megyében a kutató-fejlesztő helyek száma 44 volt, a K+F tényleges létszám 490 fő, ebből kutató-fejlesztő 230 fő, a számított létszám 243 fő, ebből kutató-fejlesztő 112 fő. A K+F ráfordítás összegei a következők szerint alakultak: 1 251 millió Ft költség, a 152 millió Ft ráfordítás, összesen 1 404 millió Ft, amelyből egy kutatóhelyre 32 millió Ft ráfordítás jutott.

Vállalati innováció jelenléte főként gyártás-technológiában

A Gazdaság-fejlesztési OP kutatás-fejlesztési, innováció támogatást alapvetően a vállalati innovációs, fejlesztési tevékenységre nyújtott 661,51 millió Ft 2007-től a megyében. A támogatott vállalkozások jelentősebb fejlesztési tevékenységei alapvetően gyártástechnológia fejlesztésekre épül, illetve olyan beruházásokra, melyek kapcsolódnak a megújuló energia hasznosításához, illetve pl. vízi közművek biztonságos üzemeltetéséhez. Ezek azok a témakörök, melyekhez kapcsolódóan a jövőben célszerű a helyi gazdaságot megerősíteni. Fontos kiemelni, hogy innováció bevezetését ösztönző támogatásokban több vállalkozás részesedett, melyek főként gyártási, termelési tevékenységeik során technológiai fejlesztéseket hajtottak végre. Ezen vállalkozások köre piaci szerepük stabilizálására törekszik, melyre a jövő gazdaságfejlesztési céljainál építeni lehet.

Jelentős szerepet játszik az innováció ösztönzésében a Pannon Fejlesztési Alapítvány Technológiai Centruma, amely eredményesen segíti a vállalati kutatás-fejlesztési tevékenységeket, egyrészt K+F projektszervezés és menedzsment feladatok ellátásával, másrészt saját kutatások eredményeinek felhasználásával és saját mérőlabor üzemeltetésével. Az Alapítvány és a Centrum a gép- és eszközgyártási technológiákra összpontosítja tevékenységét és a gépipari ágazatra összpontosító korszerű innovációs központot működtet Zalaegerszegen.

A felsőoktatási háttér

A megye városaiban számos felsőoktatási intézmény működik, de a megyében székhellyel bíró intézmény nincs.

Zalaegerszegen működő intézmények:

- Budapesti Gazdasági Főiskola Gazdálkodási Kar
- Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar Zalaegerszegi Képzési Központ
- Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gépészmérnöki Kar Zalaegerszegi Képzés (2009/10 tanévig)
- Nyugat-magyarországi Egyetem Faipari Mérnöki Kar Gépészeti és Mechatronikai Intézet

Nagykanizsán működő intézmény:

- Pannon Egyetem Nagykanizsai Campusa (MSc képzései: MBA és logisztikai mérnök)

Keszthelyen működő intézmény:

- Pannon Egyetem Georgikon Kar

A korábban önálló egyetemenként működött kar, hagyományaihoz híven elsődlegesen mezőgazdasághoz illetve környezet- és természetgazdálkodáshoz kapcsolódó képzéseknek ad helyet. A BSc és MSc szakok mellett a karon felsőoktatási szakképzés valamint szakmérnöki és PhD képzés is folyik. A Kar ad helyet a veszprémi székhelyű Pannon Egyetem Agrártudományi Centruma székhelyének. A kar részeként Biotechnológiai és Bioinnovációs Központ került kialakításra.

A megye felsőoktatási intézményei jelentős bázisává válhatnak a helyi gazdaság innovációjának. A kétségtelen potenciál konkrét kiaknázásához az intézmények kutatási tevékenységének és a gazdaság fejlődési lehetőségeinek szorosabb összehangolására illetve a konkrét megyei gazdasági szereplők kutatásokba történő fokozottabb bevonására, ennek érdekében mind a felsőoktatási mind a gazdasági szereplők erre való ösztönzésére lenne szükség.

Összefoglalóan megállapítható, hogy míg Zalaegerszeg és Nagykanizsa esetében a gépiparhoz köthető ágazatokban elsősorban a felsőoktatás K+F teljesítményének javítása lehet további fejlődés kiindulópontja, Keszthely esetében a felsőoktatásban kiépült kutatói kapacitások gazdasági szférában

való hasznosításának ösztönzése, segítése hozhat eredményt. Ennek érdekében a programban erőteljesen meg kell jeleníteni az innovációs és K+F potenciál, valamint a felsőoktatási kapacitások fejlesztését.

2.3. Társadalmi környezet

2.3.a. Kulturális adottságok, értékek

A megyében az országban a legalacsonyabb a műemlékekkel rendelkező települések aránya (51,36%), amit részben magyaráz a megye aprófalvas jellege, a nagy számú, de kis lélekszámú települése. (Az épített örökség legfontosabb elemeit a 2.1.j alfejezet foglalja össze)

A megye jelentősebb múzeumai az alábbiak:

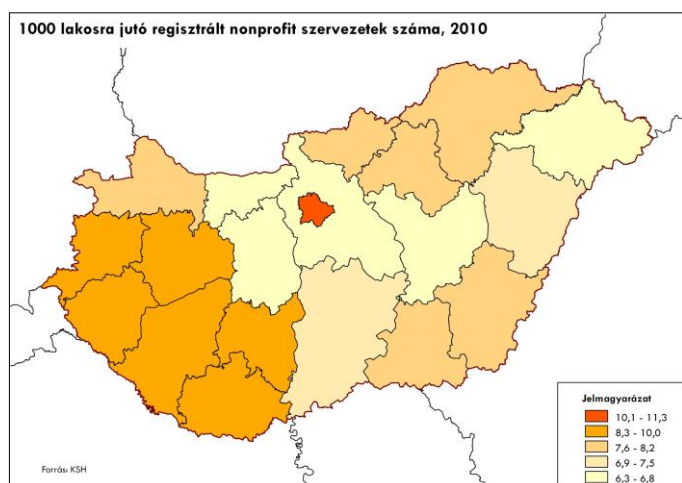
- Zalaegerszeg: Göcseji Múzeum, Göcseji Skanzen és Finnugor Néprajzi Park, Magyar Olajipari Múzeum,
- Nagykanizsa: Thury György Közérdekű Muzeális Intézmény,
- Keszthely: Balatoni Múzeum, Georgikon Majormúzeum, Helikon Kastélymúzeum és Vadászati Múzeum,
- Zalalövő: Zalalövői Romkert és Salla Kiállítóhely (római kori emlék)

A megyében Zalaegerszegen állandó szintársulat működik (Hevesi Sándor Színház), ezen kívül befogadóként Keszthelyen (Balaton Színház) és Nagykanizsán (Hevesi Sándor Művelődési Központ) vannak rendszeres előadások. Rendezvényhelyszínként és kulturális szintéreként fontos szerepet tölt be a zalaegerszegi Városi Hangverseny- és Kiállítóterem (egykori Zsinagóga) és nagykanizsai Hevesi Sándor Művelődési Központ.

Jelentős a megye néprajzi öröksége: kiemelkedik Göcsej és a Hetés, ahol a népi építészetének emlékei illetve, sok helyütt, a népszokások emléke is fennmaradt. A megyében jelen vannak a hagyományos kézműves mesterségek, melyek közül a fazekas tevékenység a leghíresebb, azt művelik a legtöbben. A kézművesség jelentős fejlesztési potenciállal bír, foglalkoztatási illetve turisztikai céllal való továbbfejlesztése lehet indokolt.

2.3.b. Területi identitás, civil aktivitás

Zala megyében hagyományosan aktívak a civil szervezetek. A megyében több ernyőjellelű szerveződés is működik, pl. Zalai Civil Életért Közhasznú Egyesület, amely, egyedülként a megyében Civil Információs Centrumot is működtet. A Zala megyei civil szervezetek nem csak általános tematikájú társadalmi, vagy környezeti ügyekben aktívak, hanem a foglalkoztatás-gazdaság területén is (pl. foglalkoztatási tanácsadás). A Zalaegerszegi Törvényszéken bejegyzett szervezetek száma 2334, ebből 1721 alapítvány, 1613 társadalmi szervezet. Az ezer lakosra jutó nonprofit szervezetek számát tekintve a megye országosan az 5. helyen áll, 7,1 szervezet/1000 lakos adattal.

Ugyanakkor a civil szervezetek működése és projektjei nagyrészt az állami és önkormányzati támogatások függvényei. Ezzel együtt, az erős civil aktivitás és egyes területeken kifejlődött szaktudás jelentős potenciált jelent ahhoz, hogy a megyében az alulról építkező, közösségi összefogásra alapuló

térségi fejlesztések valósulhassanak meg. Ennek érdekében érdemes a civil szervezetek képességeinek, tudásának további fejlesztését megfontolni.

A horvátok nagy számban élnek a déli határ közvetlen közelében fekvő településeken. Ezekben a falvakban élő a népi hagyomány, a kisebbségi közösség nem egy esetben többséget alkot. A funkcionális kistérségi társulásokban szervezeti módon együttműködnek, iskolákat tartanak fenn, templomokat építenek. Nagykanizsán külügyeket intéző konzulátus is működik. Nagykanizsa környékén, az 1990. évi önkormányzati törvény hatályba lépése óta eltelt húsz évben 7 községben alakult német kisebbségi önkormányzat.

Zala megye szinte valamennyi községében, városában él roma népesség. Településenként koncentrált népességük kevésbé jellemző, a településen belüli szegregáció, elkülönülés azonban jelen van. A települések vonatkozásában egy-egy községben koncentrálnak a roma közösségek közül kiemelkedik Csapi, Garabonc, Galambok, Szentpéterúr, Zalaszentjakab és Zalakomár. Erre irányuló szociológiai tanulmányok támasztják alá, hogy a községekben a 25–29 év közötti roma lakosság közel egyharmada alapfokú végzettséggel sem rendelkezik. Fontosak azok a helyi erőfeszítések, amelyek a roma népesség iskolázottságának javítása érdekében születtek. Kiemelkedik közülük a Zalában, Csapiban létrehozott speciális Cigány Általános Iskola és Nevelőotthon, a nagy létszámú romát foglalkoztató Első Magyar–Dán Termelőiskola, vagy Nagykanizsán a Bogdán János nevét felvett közösségi ház, amelyben képzési központ is működik. A kisebbségi önkormányzatok mellett fontosak a civil kezdeményezések, illetve azok az alapítványok, támogatási formák és a pozitív diszkrimináció megjelenési formái, amelyek a roma fiatalok tanulmányait támogatják.

A 2011. évi népszámlálási adatok szerint a megyében a roma (6.981 fő) és a horvát (3.248 fő) nemzetiség után németek (1.978 fő) élnek a legnagyobb lélekszámban, őket az ukránok (97 fő) és az oroszok (91 fő), majd a szlovének (67 fő) követik.

2.3.c. Humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete;

Lakónépesség országos átlagot meghaladó csökkenése

Egy térség fejlődési esélyeit alapvetően leírja és meghatározza a lakónépességnek változása. A megye népessége 2000 és 2010 között az ország népességével megegyezően változott. Megyén belül vannak nyertes térségek, mint a Keszthelyi, Hévízi és a Zalaegerszegi kistérség ahol bővült a lakónépesség száma. Ugyanakkor arányaiban a legnagyobb népesség csökkenést a Lenti és Letenyei kistérség szenvedte el. Zala megye az ország lakónépességének 2,87%-át, a Budapest nélkül számított „vidéki” népesség 3,48%-át adta 2010-ben. 2011-ben a lakónépesség a hévízi kistérség kivételével valamennyi kistérségben, valamint megyei szinten is tovább csökkent, az országos átlagnak már csupán 2,86 %-át tette ki, a lakosság száma megyei szinten 282.179 fő volt.

Lakónépesség száma az év végén (a népszámlálás végleges adataiból továbbvezetett adat) (fő)

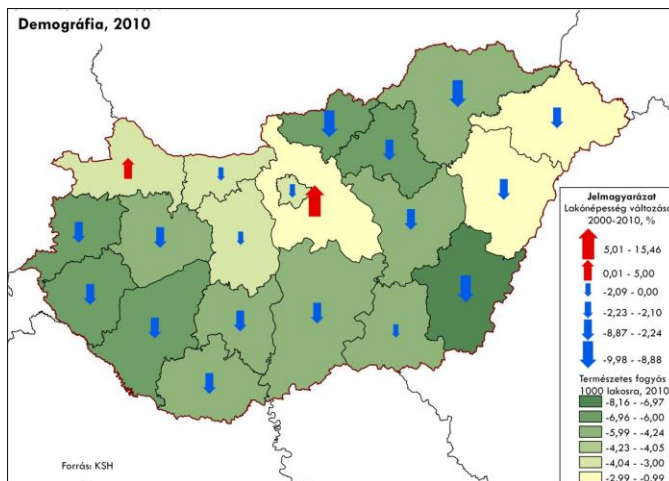
	Éves értékek			Változás mértéke (%)	
	2000	2005	2010	2010/2000	2010/2005
Keszthelyi	32 828	34 743	35 023	106,7	100,8
Lenti	23 449	22 486	20 974	89,4	93,3
Letenyei	18 600	17 716	16 441	88,4	92,8
Nagykanizsai	67 648	67 210	65 161	96,3	97,0
Zalaegerszegi	94 721	97 287	96 319	101,7	99,0
Zalaszentgróti	18 418	18 339	17 238	93,6	94,0
Hévízi	11 914	12 325	12 797	107,4	103,8
Pacsai	11 040	10 876	10 340	93,7	95,1
Zalakarosi	13 099	13 193	12 750	97,3	96,6
Zala megye	291 717	294 175	287 043	98,4	97,6

Lakónépesség száma az év végén (a népszámlálás végleges adataiból továbbvezetett adat) (fő)

	Éves értékek			Változás mértéke (%)	
	2000	2005	2010	2010/2000	2010/2005
Országos	10 005 211	10 076 581	9 985 722	99,8	99,1

Forrás: T-star, KSH

Országos viszonylatban csak Győr-Moson-Sopron és Pest megyében nőtt 2010-ben 2000-hez képest a lakónépesség, az ország minden más megyéjében a csökkenés volt. Míg az előző megyében a növekedés mögött a munkahelyeket kínáló erős gazdaság és az osztrák határ közelsége áll, addig Pest megyében a 2000-es évek egészében főként agglomerációs hatások, a fővárosból kiköltözők nagy száma miatt nőtt a lakónépesség. Az aktív korú lakónépesség aránya az elmúlt években megyei szinten nem változott jelentősen, ugyanakkor a Lenti, Letenyei, Zalaszentgróti, Pacsai kistérségben nőtt az arányuk. 0-18 éves korosztály létszám drámai csökkenése a 2000-es években

A 0-18 év közötti korosztály részesedését tekintve megállapítható, hogy az országos átlagnál (2,33% pont) nagyobb mértékben csökkent az arányuk (Zala megye 3,26%) a lakónépességben belül. Ehhez kapcsolódóan érdemes áttekinteni az állandó népességből a 6-13 évesek számát. Ebben a korosztályban az elmúlt 2010-ben 2000-hez képest jelentős létszámcsökkenés volt a megyében: 7630 fővel csökkent a teljes korosztály száma. Ez a létszámcsökkenés meghatározza fiatalok oktatási-nevelési intézményeinek kapacitás igényét, illetve szervezési módját is. A korosztályban a legnagyobb arányú csökkenés Lenti és Nagykanizsa kistérségében volt. A 0-2 és a 3-5 éves korosztály tekintve tovább folytatódik az egyes korosztályok népességcsökkenése.

A 2011. évi lakónépességi adatokat az alábbi táblázatok tartalmazzák:

Járások	Éves érték
Keszthelyi	49 969
Lenti	19 579
Letenyei	16 265
Nagykanizsai	78 513
Zalaegerszegi	105 485
Zalaszentgróti	15 343
Zala megye	285 154
Országos	9 957 731

Kistérségek	Éves érték	Változás a 2001. év végéhez, %
Hévízi	12 807	8,0
Keszthelyi	34 894	-0,1
Lenti	20 755	-11,7
Letenyei	16 265	-12,1
Nagykanizsai	64 520	-6,8
Pacsai	10 230	-8,1
Zalaegerszegi	95 970	-1,8

Idősödő társadalom

A fentiekkel összhangban van a lakónépesség elöregedése, Zala megye állandó népességén belül a 60 évesnél idősebb korosztály száma az országos átlagnál nagyobb mértékben nőtt, 2011. évben a lakosság 25,34%-át tették ki a megyében. Az idősebb korosztály részesedése a legnagyobb a Hévízi kistérségben, vélhetően az idősebb korosztály egészségmegőrző és gyógyítás iránti igénye miatt. A társadalom öregedése a megye többi részén is előrevetíti az időseknek nyújtott szociális, egészségügyi és egyéb szolgáltatások iránti kereslet növekedését.

Születések számának folyamatos csökkenése

Zala megyében 259 fővel kevesebb 2010-ben az élve születések száma, mint 2000-ben, ez valamivel nagyobb mértékű csökkenés, mint az országos átlag. Legnagyobb csökkenés a Keszthelyi, Zalaszentgróti, Letenyei kistérségben volt. 2011-ben tovább csökkent az élve születések száma, éves szinten 1.838 fővel csökkent a megye lakossága.

A megye természetes szaporodása csökkenő tendenciát mutat, az fogy a bevándorlók nélküli lakónépesség, a 2000-es években (a 2000, 2005, 2010-es éveket vizsgálva) egyre többen haláloznak el, mint ahányan születnek.

Természetes szaporodás (fő)

	2000	2005	2010
Keszthelyi	-154	-161	-181
Lenti	-186	-182	-232
Letenyei	-220	-183	-163
Nagykanizsai	-347	-232	-324
Zalaegerszegi	-350	-397	-478
Zalaszentgróti	-138	-154	-152
Hévízi	-63	-76	-102
Pacsai	-79	-53	-77
Zalakarosi	-79	-116	-106
Zala megye	-1 616	-1 554	-1 815
Országos	-38 004	-38 236	-40 121

Forrás: T-star, KSH

Várható élettartam 2010

	Nők	Férfiak
Zala	78,77	71,20
Országos átlag	78,23	70,93

A nők Zala megyében is hasonlóan az országos viszonyokhoz mintegy 7,5 évvel élnek tovább, mint a férfiak, ez az adat a 2011. évre is érvényes.

2001-hez viszonyítva szinte minden betegség kategóriában több megbetegedést regisztráltak, miközben az asztma kivételével az össze betegség kategóriának nagyobb a gyakorisága a megyében, mint az országos érték. A vizsgált betegségek esetén a megyék közti rangsor 1-3 helyen Zala megye a következő betegségek esetén van: Rosszindulatú daganatok, vér és vérképző szervek betegségei és az immunrendszert érintő bizonyos rendellenességek, magas vérnyomás (hypertensiv) betegségek, cerebrovasculáris betegségek, máj betegségei, csontsűrűség és csontszerkezet rendellenességei (Osteoporosis).

Néhány jellemző betegség adatai

Betegségek	A házi orvosokhoz bejelentkezett 19 éves és idősebbek főbb betegségei (fő)			1000 lakosra jutó betegségek az országos érték arányában (%)		
	2001	2005	2009	2001	2005	2009
Roszindulatú daganatok (C00-	5 516	7 405	10 316	120%	135%	138%

C97)						
A vér és vérképző szervek betegségei és az immunrendszert érintő bizonyos rendellenességek (D50-D89)	2 949	4 331	10 771	76%	95%	130%
Diabetes mellitus (E10-E14)	15 633	18 063	25 870	114%	113%	114%
Schizophrenia, schizotipias és paranoid (delusiv) rendellenességek (F20-F29)	1 420	1 333	1 880	122%	113%	118%
Idült rheumás szívbetegségek (I05-I09)	634	1 829	1 270	83%	207%	116%
Magas vérnyomás (hypertensiv) betegségek (I10-I15)	60 349	66 873	89 279	116%	114%	113%
Ischaemiás szívbetegségek (I20-I25)	19 642	21 195	31 263	97%	99%	100%
Cerebrovascularis betegségek (I60-I69)	7 435	9 132	18 426	110%	115%	131%
Asthma (J45)	3 037	3 795	6 254	92%	91%	87%
A máj betegségei (K70-K77)	6 137	6 079	6 275	118%	126%	132%
A csontsűrűség és csontszerkezet rendellenességei (Osteoporosis) (M80-M85)	6 898	9 735	14 047	85%	112%	128%

Forrás: T-star, KSH

Néhány jellemző betegség adatai 2011-ben:

5.4.4. A háziorvosi szolgálathoz bejelentkezett 19 évesek és idősebbek egyes betegségei tízezer megfelelő korú lakosra, 2011								
Betegségek megnevezése (BNO X. kód)	19–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65–74	75–	Összesen
	éves							
Roszdulatú daganatok (C00–C97)	21,7	51,5	115,3	283,5	670,2	976,3	1 436,9	461,9
A vér és a vérképző szervek betegségei és az immunrendszert érintő bizonyos rendellenességek (D50–D89)	381,7	424,2	429,0	440,0	464,4	663,9	1 161,1	534,2
Diabetes mellitus (E10–E14)	60,7	91,6	276,8	842,5	1 800,7	2 698,1	2 789,8	1 142,3
Magasvérnyomás-betegségek (I10–I15)	324,9	610,1	1 610,8	3 659,2	6 004,1	7 512,8	8 021,0	3 827,0
Ischaemiás szívbetegségek (I20–I25)	17,3	50,2	170,8	605,5	1 674,9	3 133,0	4 892,2	1 314,1
Cerebrovascularis betegségek (I60–I69)	8,2	18,5	56,5	266,4	820,1	1 851,6	3 549,0	786,7
Idült alsó légúti betegségek asthma kivételével (J40–J44)	50,5	66,5	128,4	339,9	647,1	863,0	1 295,0	446,6
Asthma (J45)	344,2	259,0	248,0	252,7	370,0	419,0	371,3	314,2

Mivel a megye egészségét tekintve az egészségügyi ellátórendszer állapota nem rosszabb az országos átlagnál, felvetődik, hogy a lakosság rossz egészségi állapotának hátterében döntően az egészségtudatossággal összefüggő tényezők állnak. Az egészségügyi szolgáltatások igénybevehetősége, színvonala – elsősorban az aprófalvas településszerkezet következtében – területi egyenlőtlenségeket mutat a megyében. A helyzet felveti a kistélepüléseken igénybe vehető szolgáltatások fejlesztésének ösztönzésének igényét és az igénybe vehető pályázatok kistélepülési igényeket figyelembevevő átalakításának szükségességét, pl. a háziorvosi rendelők felújításához.

A megyéből folyamatos az elvándorlás

Míg 2000-ben Zala megye a bevándorlók célpontja volt, addig 2010-re már többen vándoroltak el, mint érkeztek a megyébe. A bevándorlók célpontja az üdülőterületnek számító keszthelyi és hévízi

kistérségek, valamint 2010-re a Zalaegerszegi kistérség is már a bevándorlók célpontja lett. Ezzel együtt a megye többi térségben folyamatos elvándorlás figyelhető meg.

Vándorlási egyenleg (fő)

	2000	2005	2010
Keszthelyi	55	100	135
Lenti	14	-78	-162
Letenyei	75	-94	-57
Nagykanizsai	-205	-172	-162
Zalaegerszegi	-204	29	341
Zalaszentgróti	93	-71	-100
Hévízi	152	131	1
Pacsai	14	-9	-59
Zalakarosi	106	-36	-110
Zala megye	100	-200	-173

Forrás: T-star, KSH

A lakónépesség változásának tényezőit az alábbi táblázat mutatja be:

Településtípus	Természetes szaporodás (+), illetve fogyás (-)	Vándorlási különbözet, egyéb változás (+,-)	Lakónépesség, 2011		
			2001 és 2011 között, fő	fő	a 2001. évi százalékában
Megyeszékhely	-1 971	-197	59 499	96,5	581,0
Megyei jogú város	-1 938	-1 142	49 026	94,1	330,4
Többi város	-3 095	118	50 565	94,4	137,8
Városok összesen	-7 004	-1 221	159 090	95,1	257,5
Községek, nagyközségek	-9 898	2 898	123 089	94,6	38,9
Megye összesen	-16 902	1 677	282 179	94,9	74,6

Zala megyében a nettó migráció viszonylag alacsonynak számít, miközben az elvándorlásnak jelentős száma és erősödő tendenciája figyelhető meg Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megyékben. Az adatok mögötti egyik lényeges jelenség, hogy az összeszerelő jellegű munkát kínáló vállaltok (jellemzően a Flextronics) foglalkoztatási csúcsa idején jellemző volt az alacsony szakképzettségű munkaerő megyébe vándorlása, ami mára megszűnt. Nem szűnt meg viszont az a sajnálatos tendencia, hogy a felsőoktatásban diplomát szerző zalai fiatalok jelentős része munkavállalóként nem tér vissza megyéjébe. Ez ellen próbál tenni a megyében például a Nyugat-magyarországi Egyetem mechatronikai mérnök hallgatóknak nyújtott ösztöndíj támogatási rendszere, illetve a „Hazatérés Program”. Utóbbi program elsődleges célja a felsőfokú végzettséggel rendelkező pályakezdő munkanélküliek foglalkoztatási lehetőségeinek bővítése, gyakorlatorientált képzésen és foglalkoztatáson keresztül. A projekt konkrét célja, hogy a térségből származó felsőfokú végzettségű fiatal pályakezdők „hazatérjenek”, és így járuljanak hozzá a térség fejlődéséhez, a munkanélküliség csökkentéséhez, és a térség humán erőforrás potenciájának fejlesztéséhez, fiatal, felsőfokú végzettséggel rendelkező pályakezdő munkanélküliek térségben történő letelepedésének ösztönzése révén.

Megyében élő külföldi illetve EU tagországbeli állampolgárok

A megyében állandóan, vagy szezonálisan, de hosszabb ideig tartózkodó állampolgárok száma pontosan nem ismert, ezres nagyságrendre tehető. Elsősorban német, osztrák, kisebb számban orosz,

angol állampolgárok, többségében nyugdíjas korúak. A kereskedelem és a szolgáltatások fejlesztésére jelenlétük pozitív hatással van. Európai Unió polgárként igénybe vehetik egészségügyi szolgáltatásainkat, ennek a magyar állam és az egészségügyi intézmények szempontjából való gazdaságossága, különösen nyugdíjasok tekintetében nem megoldott.

Ugyanakkor magán tőkebefektetésként több településen tervezik külföldi állampolgárok nyugdíjas- illetve egészségügyi ellátását, amely elsősorban a foglalkoztatás szempontjából pozitív hatású lehet.

Válások magas aránya társadalmi instabilitásra utal

Egy társadalom lelki állapotáról, stabilitásáról sokat elmond a házasságok és a válások viszonylata. A válásoknak fokozott kockázata van a fiatalok viselkedésére, egyéni motivációikra tekintve. Ugyan nincs arra adat, hogy a válások miként érintik a gyermeknevelést, illetve hány megszűnő házasságban volt fiatalos gyermek, de az összesített adatot érdemes kiemelni: a megyében 2010-ben a házasságok (623 db házasságkötés) 100 házasságra 72,8 db válás jutott. Ez az arány jelentősen nőtt 2000-hez képest, amikor is csak a házasságok felére jutott egy válás. A válások megnövekedett magas arányához az is hozzájárul, hogy az elmúlt években jelentősen csökkent a házasságok száma is.

2011-ben 920 házasság kötött, amely a megelőző évhez képest jelentős mértékű emelkedést jelent, a válások száma 597 db volt.

Foglalkoztatottak csökkenő száma

A foglalkoztatással kapcsolatosan alapvetően megyei adatokkal rendelkezünk. Amíg a foglalkoztatottak száma változatosan alakult, addig a gazdaságilag aktív népesség 2012-ben közel azonos nagyságrendű volt, mint 2000-ben.

Foglalkoztatási adatok

	Éves értékek				Megoszlás országon belül (%)				Változás mértéke (%)		
	2000	2005	2010	2012	2000	2005	2010	2012	2012 / 2010	2010 / 2000	2010 / 2005
<i>Foglalkoztatottak száma (ezer fő)</i>											
Zala	127,2	127,6	110,8	116,4	3,3	3,3	2,9	3,0	+5,1	-12,9	-13,2
Országos	3 856,2	3 901,5	3 781,2	3 877,9	100	100	100	100	+2,6	-1,9	-3,1
<i>Gazdaságilag aktív (ezer fő)</i>											
Zala	132,2	136,3	125,6	131,9	3,2	3,2	3,0	3,0	+5,0	-5,0	-7,9
Országos	4 119,9	4 205,4	4 256,0	4 353,5	100	100	100	100	+2,3	+3,3	+1,2
<i>Munkanélküli (ezer fő)</i>											
Zala	5,0	8,7	14,8	15,6	1,9	2,9	3,1	3,3	+5,4	+196,0	+70,1
Országos	263,7	303,9	474,8	475,6	100	100	100	100	+0,2	+80,1	+56,2

Forrás: KSH STADAT

A megyében munkanélküliségi ráta 2012-ben 0,9%-ponttal meghaladta az országos rátát

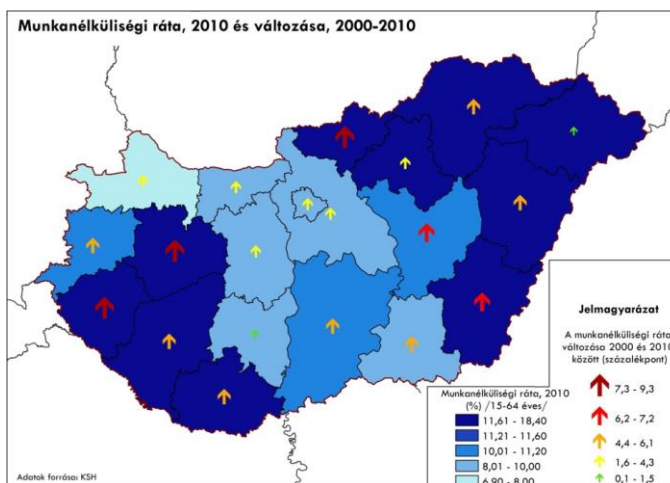
A megyében 2012-ben jelentősen – 8%-ponttal - magasabb volt a munkanélküliségi ráta (11,8%), mint 2000-ben (3,8%), a gazdasági válság erősen érzeteti hatását a megye foglalkoztatásában is. Míg a megye munkanélküliségi adatai kedvezőbbek voltak 2000-ben és 2005-ben az országos átlagnál, addig ez már 2012-ben nem volt így, ugyanis a megyében a munkanélküliség 0,9%-ponttal magasabb volt, mint az országos érték.

Munkanélküliségi ráta (%)

	Éves értékek				Változás mértéke (%-pont)		
	2000	2005	2010	2012	2012-2010	2010-2000	2010-2005
Zala	3,8	6,4	11,8	11,8	0	+8	+5,4
Országos	6,4	7,2	11,2	10,9	-0,3	+4,8	+4,0

Forrás: T-star, KSH

A munkanélküliségi arány a Zalakarosi, Letenyei, Pacsai, Zalaszentgróti kistérségekben volt legmagasabb 2010-ben. A 10% feletti munkanélküliség 2000-hez képest ezekben a kistérségekben emelkedett a legnagyobb mértékben (5%pont feletti növekedés). Lentiben alacsonyabb a munkanélküliség, de a foglalkoztatottak jelentős része koncentrálnak egy vállalatnál, amely a helyi foglalkoztatottság törekvésére utal. A megyében az elmúlt két évben egyes kistérségekben kedvező tendenciák is láthatóak, a zalaszentgróti kistérségben növekedett a foglalkoztatottság és az 50 év feletti munkanélküliek adata a megyei átlag alá csökkent. Fontos megjegyezni, hogy Zala megyéből sokan dolgoznak külföldön, sokan a határ mentén Ausztriában, ami szintén hozzájárul a munkanélküliség csökkentéséhez.

A legtöbb nyilvántartott álláskereső a megye nagyvárosi körzetében van, de a megye többi részében is jelentős munkaerő-piaci tartalékok vannak. A nagyvárosi körzetek mellett Lenti, Letenye, Zalaszentgrót és Zalakarosi kistérségekben volt 1 000 fő felett volt a nyilvántartott álláskeresők száma 2010-ben. A 2012. évi helyzet valamelyes javulást mutat, a megyében az álláskeresők átlagos száma 15100 fő, arányuk 11,6%, ami a megyék közötti, a Fővárost is tartalmazó rangsorban a nyolcadik legkedvezőbb érték. Megjegyzendő, hogy mindkét nyugat-dunántúli megye értéke kedvezőbb Zaláénál, valamint, hogy jelentős térségi különbségek mutatkoznak, pl. az alábbiak szerint:

Munkaügyi kirendeltség körzete	álláskeresők átlagos havi száma, 2012	álláskeresők aránya, 2012 (%)
Zalaegerszegi	4753	9,9
Nagykanizsai	5256	14,2
Keszthelyi	2175	10,7
Zalaszentgróti	924	12,2
Lenti	796	8,0
Letenyei	1196	15,7
Megyei összes	15100	11,6

Munkaügyi kirendeltség körzete	25 éven aluli álláskeresők havi átlagos aránya, 2012 (%)	Tartósan álláskeresők havi átlagos aránya, 2012 (%)
Zalaegerszegi	16,5	20,0
Nagykanizsai	17,0	28,5
Keszthelyi	15,1	22,7
Zalaszentgróti	18,9	20,1
Lenti	14,1	17,5
Letenyei	21,0	27,3
Megyei átlag	16,8	23,8

2010-hez képest a munkanélküliség az ország egészében magasabb volt, mint 2000-ben. A munkanélküliség változásnak mértéke nem volt egyforma. Vannak térségek, ahol a munkanélküliségi ráta az országban a legnagyobb mértékben növekedett (Zala, Nógrád, Veszprém), vannak olyan megyék, ahol a foglalkoztatottak magasabb aránya miatt kisebb mértékben (Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Budapest, Pest, Fejér), míg azokban térségekben ahol már 2000-ben relatív magas volt a munkanélküliség értelemszerűen 2010-ben kisebb volt a munkanélküliek arányának a növekedése.

A KSH 15-64 éves népességre vizsgált munkaerő-felmérés adatai alapján 2012-ben az előző évihez képest 2,5%-ponttal, 11,9 %-ra nőtt a munkanélküliségi ráta a megyében, ugyanezen időszakokban az országos érték egyaránt 11,0 %.

A munkanélküliek több mint a fele tartósan, 180 napon túli álláskereső

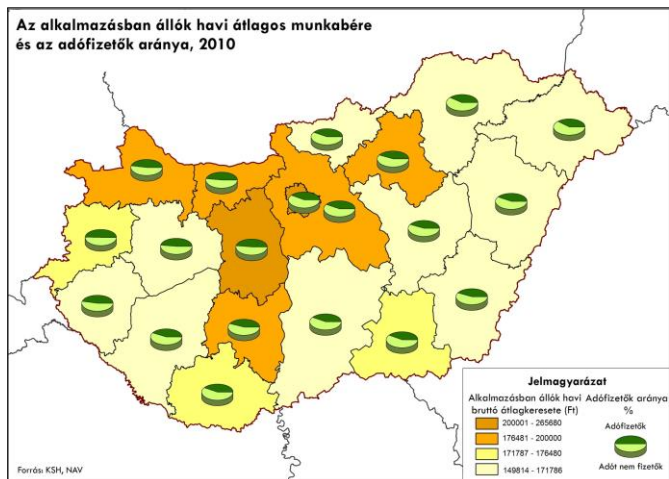
Az összes álláskereső 54% volt 180 napon túli álláskereső 2010-ben a megyében, ez 10%-pontos növekedést jelent 2000-hez viszonyítva, miközben szinte megegyezik az országos arányokkal. A legtöbb 180 napon túli álláskeresőt a Letenyei, a Nagykanizsai, Pacsai és a Zalakarosi kistérségekben tartottak nyilván 2010-ben. 180 napon túli álláskeresők aránya és száma arra utal, hogy a megyében a munkanélküliek több mint a fele gyakorlatilag tartósan munkanélkülinek számít, a munkaerőpiacról kiestek és munkába való visszailleszkedésük komoly erőfeszítéseket igényel.

A tartósan, egy éven túl megszakítások nélkül nyilvántartott álláskeresők száma és aránya viszont csökkenő tendenciát mutat 2010-2012 között.

Az egy főre jutó SZJA Alap 87,5%-a volt az országos átlagnak 2010-ben

Zala megyében az adófizetők számában 2010-hez képest csekély változás volt, csupán 621 fővel tartottak nyilván kevesebb adófizetőt. Megyén belül számottevően a Zalakarosi és Hévízi kistérségben nőtt a személyi jövedelemadó fizetők száma.

Az alábbi térkép országos viszonylatban mutatja be, hogy az alkalmazásban állók havi átlagos munkabére Zala megyében inkább a kevésbé fejlett megyékhez, mint az iparilag fejlettebb, vagy jelentős számú felsőfokú képzettségűeket foglalkoztató intézményekkel rendelkező megyék (Baranya, Csongrád) közé tartozik.

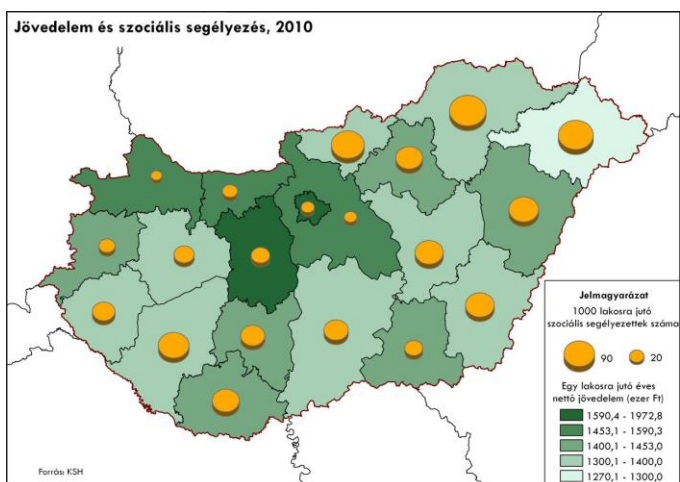

Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 2010-ben 161 600 Ft Zala megyében, míg országos viszonylatban 176 480 volt.

A megyében az összes személyi jövedelemadó hasonlóképpen változott, mint az országban, 32%-kal nőtt. A legnagyobb növekedés 2000-hez képest a Hévízi, Zalakarosi kistérségekben volt, míg a Nagykanizsa kistérségben nőtt legkevésbé a személyi jövedelemadó alapja.

Zala megyében a jövedelmek tartósan az országos átlag alatt maradnak

Az egy főre jutó személyi jövedelemadó-alap kapcsán is hasonló arányok figyelhetők meg mint az összes személyi jövedelemadó-alap esetén. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy az egy főre jutó SZJA Alap 87,5%-a volt az országos átlagnak 2010-ben, ami 2000 óta hasonló különbséget mutat, miközben a megye egyik kistérségében sem

haladja meg az érték az országos átlagot! Statisztikák alapján úgy tűnik, hogy Zala megyében a jövedelmek tartósan az országos átlag alatt maradnak. A személyi jövedelemadó-alaphoz hasonlóan az egy főre jutó nettó jövedelmek is alacsonyabbak Zala megyében (135 154.), mint az országos átlag (159 039 Ft) és a Budapest nélkül számított vidéki átlag (145 300 Ft), azok 85 illetve 93%-a. Az ezer lakosra jutó szociális segélyezetttek száma másfél %-kal alatta maradt az országos átlagnak és több mint 4,62 %-kal a Budapest nélkül számított vidéki átlagnak.

A szociális segélyben részesülők egy részét bevonják közfoglalkoztatási programokba. 2010-re jelentős mértékben nőtt a közfoglalkoztatású programokba bevont személyek száma. Jelen statisztika ugyanakkor nem tartalmazza, hogy mennyi ideig dolgoztak a foglalkoztatásba bevontak. A foglalkoztatottak számához képest nagyobb mértékben nőtt a foglalkoztatásra fordított összeg nagysága. A nagyvárosok mellett Lenti, Letenyei, Zalakarosi kistérségekben voltak be legnagyobb számban segélyezettteket a közfoglalkoztatásba.

A fenti adatok az alábbiakkal egészítendőek ki: a nettó nominális kereset 2012-ben 112 686 Ft volt, ezzel a megyék rangsorában hátulról a 4. helyen állunk. Az egy adófizetőre jutó személyi jövedelemadó alapot képező jövedelem 1550 ezer Ft volt 2011-ben. A rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma 2011-ben ezer lakosra vetítve 4,9 fő volt. A teljes munkaidőben foglalkoztatottak havi bruttó átlagkeresete 2013. I. negyedévében 174 400 Ft, ez 51 200 Ft-tal (23%) alacsonyabb az országosnál. Az átlagos, családi kedvezmény nélkül számított megyei nettó átlagkereset 2013. I. negyedévében ugyanakkor 114 200 Ft volt, ami 3,5%-al magasabb az előző év azonos időszakánál.

Az ipari termeléshez elengedhetetlen munkakultúra megléte

A megye jelentős szocialista nagyvállalati telephelyeinek (pl. Tungram, MoM Zalaegerszegen, vagy pl. az olajiparban tevékenykedő vállalatok Nagykanizsán) megszűnésével szabaddá váló munkaerő jelentős részben volt képes elhelyezkedni a megyében megtelepedő multinacionális vállalatoknál. Bár ezen vállalatok viszonylag alacsony képzettségű, betanított munkaerőt foglalkoztattak jelentős számban, a foglalkoztatás viszonylagos folyamatossága miatt a dolgozók ipari munkakultúrája nem romlott le, nem alakultak ki olyan társadalmi folyamatok, melyek eredményeként jelentős csoportok váltak volna alkalmatlanná a korszerű ipar foglalkoztatási követelményeinek teljesítésére. Ezen munkakultúra megléte értékes versenyelőnyt biztosíthat a megye számára a működőtőke-befektetésekért folyó versenyben.

2.4. Közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra:

2.4.a. Vonalas rendszerek, létesítmények

Közúthálózat, főutak

Az M7-es gyorsforgalmi út (az EU TEN-T hálózat része) Budapest felől megteremti a közvetlen autópálya kapcsolatot Zágrábig, illetve a horvát tengerpartig. Jelentős országos jelentőségű az M7-ről Tornyiszentmiklóson keresztül Szlovénia felé kapcsolatot teremtő M70, jelenleg gyorsforgalmi útként kialakítva.

A főközlekedési úthálózat megye szempontjából legjelentősebb elemei a 7. sz. főút (megyén belüli, településközi forgalom), a 74. sz. főút (É-D kapcsolat, terhelése folyamatosan nő, a megyei jogú városok összekötője, a megyei gazdaság fő szállítási tengelye), 75. sz. főút (K-Ny irányú tengely, főleg a megyén belüli közlekedést szolgálja), 86. sz. főút (É-D-i, jelentős nemzetközi átmenő forgalommal). Érinti a megyét a 71. sz. és a 61. sz. főút, előbbi a Balatonhoz közeli települések, utóbbi Nagykanizsa elérhetősége szempontjából jelentős.

Az Országos Gyorsforgalmi Úthálózat-fejlesztési Terv megye szempontjából kiemelt jelentőségű az M9 sz. út Vasvár – Pacsa illetve Pacsa-Nagykanizsa valamint az M75 Balatonszentgyörgy – Pacsa közötti szakaszának (II. ütem) megépítése, elsődlegesen a megyei jogú városok közötti összeköttetés, a megye É-D irányú elérhetőségének és a megye középső területei megközelítésének javítása miatt.

A megyei rendezési tervben előirányzott új főúti kapcsolatok:

- (Szlovénia - Bajánsenye) - Zalalövő - Zalaszentgyörgy térsége /76. sz. főút/
- Lenti térsége /86. sz. főút/ - Tornyiszentmiklós /M70/

A megyei főutak területrendezési terv szerinti tervezett településselkerülő szakaszai:

- 61. sz. főút: Nagykanizsa (építés alatt)
- 74. sz. főút: Nagykanizsa (megépült)
- 75. sz. főút: Pacsa, Zalaszentmihály, Pölöske, Bak, Zalatárnok, Nova, Lenti, Rédics
- 76. sz. főút: Nagykapornak, Hagyárosbörönd.
- 86. sz. főút: Zalabaksa, Kálócfa, Kozmadombja, Zalalövő (előkészítve, jogerős építési engedéllyel)

Mellékutak

A megyei mellékúthálózat döntően megfelel a megye geográfiai viszonyainak és sajátos településhálózatának. Zala megye mellékútjainak összes hossza (1316 km) az országos mellékúthálózat 5,65%-át képviseli, ami mintegy 40%-kal haladja meg az ország területéhez viszonyított 4,1%-os részesedését. Ennek ellenére Zala megye nem tekinthető jobban ellátottnak alsóbbrendű úthálózat tekintetében, mint az ország többi megyéje, ugyanis a mellékúthálózat nagyobb hosszúsága a viszonylag sűrűbb településhálózat és a domborzati viszonyok miatt szükséges, azaz a megye lakossága nem élvezhet jobb ellátási színvonalat. Ezt támasztja alá a zsáktelepüléseknek, illetve azoknak a településeknek a viszonylag magas száma, melyek ugyan közel fekszenek egymáshoz, de a mellékút-hálózat adott szerkezete miatt csak az egymás közötti távolság többszörösét megtéve lehet közúton eljutni a szomszéd településbe. A mellékutak többsége minimális pályaszerkezettel épült, állapotuk mára leromlott.

Határátkelők és határátlépési pontok a közúti hálózaton

Gyorsforgalmi és főúthálózaton:

- Horvátország felé: Letenye (M7 és 7. sz. főút)
- Szlovénia felé: Tornyiszentmiklós (M70), Rédics (86. sz. főút), Nemesnép (mellékúton)

A rendezési terv alapján tervezett új átlépési pont térségi jelentőségű mellékúton: Horvátország felé Murakeresztúr (Kotoriba irányába).

Folyamatban van Rédics – Göntérháza (kivitelezés) és a Bödeháza – Zsitkóc (előkészítés) átkelők létesítése, mindkettő Szlovénia irányába.

Zala megye szempontjából kiemelt fontosságú a Zákánynál tervezett új közúti határátlépési pont létesítése, Horvátország irányába.

Az úthálózat hossza

A megye úthálózata 2011-ben 1623,5 km, ennek 19,6%-a főút, 80,4 %-a mellékút. Az úthálózat átlagos terhelése (2010-ben) a mind a teljes hálózaton (2273 E/nap), mind a főhálózaton (5410 E/nap) jelentősen alatta marad az országos átlagértékeknek (teljes hálózaton 4053 E/nap, főhálózaton 10818 E/nap), a terhelés azonban egyenlőtlen, egyes útvonalszakaszok terhelése meghaladja a 9-10 000 járművet naponta.

Vasúthálózat

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak

- Zalaszentiván - Nagykanizsa
- (Buda - Székesfehérvár) - Nagykanizsa - Murakeresztúr - (Horvátország)
- (Boba) - Zalaegerszeg – (Bajánsenye) - (Szlovénia)
- Murakeresztúr - (Gyékényes)

Egyéb országos törzshálózati vasútvonalak: (Szombathely) – Zalaszentiván; (Körmend) – Zalalövő (mely vonalon jelenleg a személyszállítás szünetel); Zalaszentivánnál 2 deltavágány

Térségi jelentőségű vasútvonalak (vasúti mellékvonalak): Zalaegerszeg – Rédics

A vasúthálózat rendezési terv szerinti új elemei: Rédics-Lendva kapcsolat visszaépítése

A megyében egy keskeny nyomtávú vasúti pálya üzemel, az országos viszonylatban leghosszabb (109 km) vonal a Zalaerdő Zrt. által üzemeltetett Csömödéri Állami Erdei Vasút. A gerinc vonalán (32 km) Lenti és Kistolmács között a nyári időszakban menetrendszerű közlekedés van, a vasút áruszállító teljesítménye helyi jelentőséggel bír.

A rendelkezésre álló adatok alapján Zala megye normál nyomtávú vasúthálózatán megengedett sebességhatárok (forrás: MÁV Zrt.):

- (Bp.-Balatonszentgyörgy) – Sávolly – Nagykanizsa – Murakeresztúr – Gyékényes: 100 km/h
- (Szombathely) – Nagykanizsa: 80-100 km/h (kiépítettségtől függően)
- Zalaegerszeg – Rédics: 60 km/h
- (Boba) – Zalaegerszeg – Hodos: 80-100 km/h
- Zalabér – Batyk – Zalaszentgrót: 60 km/h (szünetel a forgalom)
- (Tapolca) – Keszthely – (Balatonszentgyörgy): 80 km/h
- Zalalövő – (Körmend): 50 km/h (szünetel a forgalom)

Megvalósult vasútfejlesztések:

- Zalalövő – Zalaegerszeg – Ukk – Boba vasútvonal korszerűsítése (uniós támogatásból)
- Bajánsenye – Boba vasútvonal villamosítása (uniós támogatásból)

Egyéb megyei vasúti fejlesztések:

- 2012 augusztusában üzembe helyezésre került Nagykanizsa állomáson vizuális utastájékoztató berendezés
- 2012. november 1-vel üzembe helyezésre került a 30-as vonalon Nagykanizsáig a központi forgalomirányítás, központi forgalomellenőrzés berendezés hatóköre
- Határátkelők és határátlépesi pontok a vasúti hálózaton Horvátország felé: Murakeresztúr

Jövőbeli, tervezett vasútfejlesztések:

- A Gyékényes – Murakeresztúr –Rajka/Hegyeshalom vasútvonal jelentős és folyamatos teherforgalmat vezet le, ezért szükséges a teljes viszonylatban a villamosítás.
- Nagykanizsa állomás elavult vágányhálózatának felújítása, korszerű biztosítóberendezés telepítése, Murakeresztúr határállomás biztosítóberendezés fejlesztése szükséges.
- Zalaegerszeg – Nagykanizsa vasútvonal teljes felújítása, versenyképes vasúti közlekedés megvalósítása a két megyei jogú város között.
- Balaton körüli vasúti hálózat korszerűsítése, déli vasúti pálya újjáépítése, melynek fejlesztésére a NIF Zrt. megbízásából tanulmányok készülnek.
- Keszthely – Hévíz térségében (később Sármellék bekapcsolásával is) környezetbarát városi közlekedés kialakítását tervezik
- Zalaszentiván keleti és nyugati delta megépítése
- Bak-Zalaszentmihály-Sármellék kapcsolat kiépítése

- A Rédcis-Lendva szakasz kiépítése Szlovénia felé új vasúti határátkelővel, amely az alábbi előnyökkel járna (jelenleg magyar oldalon engedélyezési terv készült, szlovén oldalon koncepcionális szintig jutottak):
  - Lendva – Zalaegerszeg között a szállítási távolság a harmadára csökkenne;
  - Elkerülhetővé válna, hogy Lendva és Magyarország között a vasúti szállítás egy harmadik ország, Horvátország vasútján keresztül történne;
  - Rédcis határatmenet hatalmas közúti áruforgalma csökkenthető lenne;

Fuvarozói igény az intermodális logisztikai központok kialakítására

A kombinált áru fuvarozás nem számottevő. Nagykanizsán és Lentiben ennek feltételei kiépültek, de a jelenlegi piaci körülmények között a szolgáltatás igénybevételére nincs igény, fejlesztés csak az áru fuvarozási piac nemzetközi szabályozásának változása esetén célszerű. Komoly igény mutatkozik ugyanakkor a Zalaegerszeg – Zalaszentiváni valamint a Nagykanizsai intermodális logisztikai központ kiépítésére. A GySEV fejlesztési tervei pl. ez előbbi területtel komolyan számolnak.

Közösségi közlekedésben a buszközlekedés a meghatározó

A demográfiai helyzet következményeként a kistelepülések népességszáma folyamatosan csökken, ezzel együtt öregszik is, így volumenét tekintve időről időre csökken a hivatásforgalom is. Az esetenként csökkenő, specializált utazási igény és az ellátási kötelezettség, ennek gazdaságtalan volta némely területen feszültségeket teremt.

Zala megyében az autóbusz-hálózat az országos úthálózati hossz egészét lefedi, sőt jelentős forgalom bonyolódik az önkormányzati kezelésben lévő utakon. A községeken belüli megállóhely távolságok kedvezőek, a szolgáltatás színvonala ugyanakkor nem támogatja megfelelően a hivatásforgalmat, sok kistelepülés esetében nincsenek a munkába járást lehetővé tevő járatok, sok esetben pedig a buszok menetideje a használók által elfogadhatatlanul hosszú. Kiemelt fontosságú a térségközpontok autóbuszos megközelíthetőségének javítása (pl. Zalaszentgrót és Kisgörbő között nincsen közösségi közlekedési kapcsolat, a helyközi autóbusz közlekedés elindításával lerövidülne a menetidő és olcsóbbá válna az utazás).

Jelentős volumenű helyi tömegközlekedési szolgáltatás a két megyei jogú városban van. A közlekedési módok összehangoltsága mindkét városban javítandó, feltárandó az intermodalitás lehetőségeinek bővítése illetve intermodális csomópont létesítésének megvalósíthatósága mindkét városban, összhangban az elővárosi közlekedés hatékonyságának javításával. További, különleges problémát okoz, hogy Hévíz városban turisztikailag is frekvenciált helyen, a tó közelében helyezkedik el az autóbusz-pályaudvar, ennek a városon kívüli elhelyezése évek óta húzóó, megoldandó feladat.

Repülőterek

Nemzetközi repülőtér (Országos jelentőségű polgári repülőtér): Sármellék, ami jelenleg csak charter járatokat fogad. Hosszabb távú működtetéséhez kormányzati szerepvállalás szükséges. A rendezési terv szerint „egyéb nyilvános és nem nyilvános polgári célú repülőtér”: Zalaegerszeg – Andrásida és Nagykanizsa.

Kikötők, egyéb regionális jelentőségű kikötő: Keszthely (Balaton), emellett Balatonyörökön található kikötő (Balatoni Hajózási ZRt.)

A Zala megyében megvalósuló jelentősebb közúti közlekedési projektek a 2007-13 közötti programozási időszakban¹¹

- 76. sz. főút felújítása (Zalaegerszeg – Zalacsány; Zalacsány – Hévíz - Keszthely), a 61. sz. főút megyehatár – Nagykanizsa szakaszának felújítása, a 86. sz. út teljes megyei szakaszának felújítása (elkészült).

¹¹ Az összesítés a megvalósult és a Közlekedési OP alapján 2007-13 között EU forrásainak terhére megvalósuló közút és vasútfejlesztéseket tartalmazza.

- 74. számú út Nagykanizsa – Palin elkerülő út, 71. sz. út Keszthely É-i elkerülő, Hévíz elkerülő (I. és II. ütem), Nagykanizsa K-i elkerülő.
- *Döntésre váró*, a 2007-13 időszak forrásaiból megvalósítandó fejlesztések a 76. sz. út Zalaegerszeg – megyehatár közötti szakaszának felújítása valamint a 71. sz. főút Balatonszentgyörgy és Fenékpusztá közötti szakaszának fejlesztése (M76).
- Az M9 gyorsforgalmi út fejlesztésének előkészítése (Vasvár-Pacsa-Nagykanizsa) – bár szerepel a tervekben – forráshiány miatt nem készül.

A kerékpárutak helyzete

Magyarországon jelenleg a gépjárműforgalomtól elkülönített kerékpárforgalmi létesítmények összhossza 2000-2500 km között van. További összesen kb. 500 km útirányjelző táblarendszerrel jelölt kis gépjárműforgalmú közút, árvédelmi töltés és erdészeti út sorolható még a kerékpáros útvonalhálózatba. Regionális szinten elmondható, hogy jó minőségű, nagyobb területet lefedő kerékpáros útvonalhálózat csak néhány területen (pl. Duna-mente, Fertő-tó környéke, Balaton körül, Dél-Zala, Dráva-mente, Tisza-tó) található.

A Nyugat-dunántúli Régió kerékpáros-turisztikai marketing stratégiája az alábbi 5 kerékpár-turisztikai kistérségre osztja Zala megyét:

- · GÖCSEJ - HETÉS
- · DÉL-ZALAI ERDŐTÁJ
- · ZALA VÖLGYE – KIS-BALATON
- · KESZTHELYI HEGYSÉG KIS-BALATON
- · MURA-MENTE PRINCIPÁLIS

A Balaton térségének gazdaságában meghatározó szerepet játszik az idegenforgalom, melynek szolgáltatásainak differenciálása, a szezon meghosszabbítása elengedhetetlen a régió attraktivitásának megőrzése, erősítése szempontjából. Ezt felismerve a Balaton Régióban a kerékpáros turizmus fejlesztésére vonatkozó stratégiát is kialakítottak (Magyarországon gyakorlatilag egyedülálló módon), mely a Balaton körül kialakított kerékpáros túraútvonal-hálózat fejlesztési irányait is meghatározza. A Balaton térségében mintegy 350 km kerékpáros útvonal (erre a célra kijelölt kisforgalmú közút és önálló kerékpárút) található (ebből közel 210 km a Balatont megkerülő Bringakörút), azonban ezek az utak nem alkotnak hálózatot, a kapcsolódást biztosító, rávezető utak minősége gyakran nem megfelelő.

A régió kerékpáros turisztikai stratégiájának kialakításakor sor került a régió kerékpáros turisztikai szempontból fontos látványosságainak felmérésére, valamint nyolc turisztikai kistérség lehatárolására, amelyek egyedi termékkínálatot tudnak biztosítani, ehhez kapcsolódóan egyedi stratégia szerint fejleszthetők. A nyolc kistérség közül Zala megyében kettő található:

- · Kis-Balaton: megtalálhatóak összefüggő kerékpáros-barát útvonalak, jók a kerékpározási lehetőségek gátakon, kis forgalmú közutakon is, kitáblázásuk a közelmúltban elnyert ROP pályázat következtében folyamatosan javul. Szálláshelyek nagy számban állnak rendelkezésre, ám ezek ellátottsága kerékpározáshoz kapcsolódó szolgáltatásokkal hiányos.
- · Keszthelyi-hegység: a változatos természeti környezet és a nagyobb turisztikai központok egyaránt fellelhetőek, jelentős vonzerőt jelentenek a kerékpáros turizmus számára. Összefüggő kerékpárosbarát útvonalak is rendelkezésre állnak, bár az összekötő erdei utakon a kitáblázás hiányos. Nagyszámú és minden kategóriájú szálláshely működik, de a kifejezetten kerékpárosbarát szolgáltatások száma csekély.

Az EuroVelo, teljes nevén az Európai Kerékpárút Hálózat az Európai Kerékpáros Szövetség terve 12 hosszútávú, egész Európát átszelő kerékpárút kialakítására. Ezen utak teljes hossza több mint 60 000 km, melyből több mint 20 000 km már elkészült.

Az EuroVelo utakat az egész kontinenst átszelő kerékpártúrákra tervezik, a már meglévő kerékpárutak összekötésével. Természetesen ezeket az EuroVelo útvonalakat a helyi kerékpáros forgalomban is igénybe lehet majd venni. Magyarországon két EuroVelo útvonal halad át, melyek a

- „Folyók” útvonal az Atlanti-óceántól a Fekete-tengerig futó (EV6), illetve a
- „Kelet Európai” útvonal az Északi-foktól Athénig futó (EV11).

Előbbi a Duna mentén, utóbbi a Tisza mentén keresztezi az országot mintegy 500-500 km-es szakasszal.

Az országos kerékpárút törzshálózat Zala megyei szakaszai:

7. Dél nyugat-magyarországi kerékpárút:

- – 7.A: Budapest – Biatorbágy – Etyek – Nadap – Sukoró – Pákozd – Székesfehérvár – Balatonfőkajár – Siófok – Szántód – Balatonföldvár – Balatonlelle – Balatonboglár – Fonyód – Keszthely – Sármellék – Zalakaros – Nagykanizsa – Kaszó – Nagyatád – Berzence – (Horvátország)
- – 7.B: Nadap – Velence – Gárdony – Pákozd
- – 7.C: Balatonfőkajár – Balatonfüzfő – Balatonalmádi
- – 7.D: Keszthely közigazgatási területén a 7.A és 8.A kerékpárutak összekötése

8. Észak nyugat-dunántúli kerékpárút:

- – 8.A: Győr – Pannonhalma – Csesznek – Zirc – Veszprém – Balatonalmádi – Balatonfüred – Badacsonytomaj – Szigliget – Keszthely – Hévíz – Zalabér – Zalaegerszeg – Zalalövő – Óriszentpéter
- – 8.B: Balatonfüred – Tihany

9. Dunántúli határ menti kerékpárút:

- – 9.A: Kölked – Sátorhely – Majs – Lippó – Kislippó – Magyarbóly – Villány – Villánykövesd – Palkonya – Újpetre – Vokány – Nagytótfalu – Kisharsány – Siklós – Matty – Kisszentmárton – Vejtő – Piskó – Zaláta – Drávasztára – Felsőszentmárton – Szentborbás – Tótújfalu – Potony – Drávagárdony – Drávatamási – Barcs – Péterhida – Babócsa – Bolhó – Heresznye – Vízvár – Somogyudvarhely – Berzence – Gyékényes – Zákány – Órtilos – Murakeresztúr – Molnári – Letenye – Bázakerettye – Tormafölde – Szécsisziget – Lenti – Rédics – Resznek – Nemesnép – Szentgyörgyvölgy – Velemér – Magyarszombatfa – Bajánsenye – Óriszentpéter – Szalafő – Apátistvánfalva – Magyarlak – Rábagyarmat – Rátót – Csákánydoroszló – Pinkamindszent – Szentpéterfa – Pornóapáti – Felsőcsatár – Narda – Bucusu – Bozsok – Velem – Kőszeg – Horvátzsidány – Csepreg – Szakony – Zsira – Sopronhorpács – Egyházaskölyk – Lövő – Röjtökmuzsaj – Nagylózs – Fertőhomok – Fertőd – Sarród – Jánossomorja – Várbalog – Hegyeshalom – Bezenye
- – 9.B: Siklós – Harkány – Márfa – Diósziszló – Rádfalva – Kőrös – Sámod – Kisszentmárton
- – 9.C: Murakeresztúr – (Horvátország)
- – 9.D: Szentgyörgyvölgy – Magyarföld – Bajánsenye
- – 9.E: Szalafő – (Szlovénia)
- – 9.F: Szentgotthárd – (Ausztria)
- – 9.G: Szentpéterfa – Ják
- – 9.H: Ólmod – (Ausztria)
- – 9.I: Fertőhomok – Fertőrákos – (Ausztria)
- – 9.J: Sarród – (Ausztria)

82. Termál kerékpárút:

- – 82.A: Zalabér – Kám – Rum – Sárvár – Szeleste – Bük – Csepreg

· – 82.B : Rum – Szombathely – Bucsú

Megállapítások, konklúziók:

- az összesen közel 150 km hosszú kerékpárút szakaszok átlósan kétszer keresztezhetnék Zala megyét
- a meglévő kerékpárutak többsége közlekedési (hivatásforgalmi) célt szolgál, mely forgalmas útszakaszok mentén a nagyobb települések központjait, vagy munkahelyek elérhetőségét segíti
- a turisztikai célt is kiszolgáló, legalább 10 km hosszt meghaladó kerékpárutak Zala megyében a következők:
  - Balaton Bringakörút zalai szakasza
  - Zala-völgyi kerékpárút Zalalövő és Bagod közötti szakasza
  - Lenti környéki kerékpárutak
  - Kis-Balaton környéki kerékpár túraútvonalak
- önálló kerékpárutak műszaki paraméterei, minősége és állapota nagyon különböző, területileg szétszórtak, ezért esetleges hálózattá alakításuk forrásigénye rendkívül magas
- általánosságban elmondható, hogy a megye közepe nem csak városhiányos, hanem kerékpárút-hiányos is
- az országos kerékpárút törzshálózat Zala megyét érintő szakaszai közül az „Észak nyugat-dunántúli kerékpárút” (Balatongyörök – Keszthely – Hévíz – Zalabér – Zalaegerszeg – Zalalövő) kiépítettsége a legelőrehaladottabb. A hozzávetőleg 110 km-es szakaszból kb. 40 km (Balatonederics-Keszthely, Keszthely-Hévíz-Alsópáhok, Zalaudarnok-Zalaszentgrót, Zalaszentiván, Zalaapáti, Bagod-Zalaszentgyörgy-Zalacséb-Zalalövő szakaszok) rendelkezésre áll.
- a hivatásforgalmi és turisztikai célt szolgáló kerékpárutakat tovább kell fejleszteni, legfontosabb jövőbeli cél, hogy a kerékpárút hálózatok meglévő szakaszainak összekapcsolása mihamarabb megtörténjen.

2.4.b. Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok

A megye kistérségi központjainak közúti megközelíthetősége

A megye településeinek autópályán való megközelíthetősége országos viszonylatban átlagos, az autópályától 20 percnél kisebb távolságra levő települések aránya (2010) 26%, az országos (vidéki) átlag 29,3%-ával szemben. A kistérségi központok többsége már jelenleg is kedvező közlekedési kapcsolatokkal rendelkezik, országos főút mellett fekszik, így megközelíthetősége jónak mondható. Mindössze két kistérségi központ nem rendelkezik közvetlen főúthálózati kapcsolattal: Zalaszentgrót és Zalakaros.

A megye közúti közlekedésének fő problémája egyrészt, hogy a megyeszékhely nincs bekötve a nemzetközi gyorsforgalmi úthálózatba, másrészt pedig hogy a megye szomszédos városokkal való kapcsolata sem megfelelő. Az eddigi fejlesztések ezeket a problémákat nem kezelték eredményesen, hiszen a Nagykanizsát és Zalaegerszeget összekötő 74. sz. főút felújítására nem került sor, elkerülők sem épültek meg. Emellett

- Nagykanizsa és Zalaegerszeg déli elkerülője hiányzik, ami a városok környezeti szennyeződését okozza.
- Nagykanizsa és horvát határ között déli irányban kiépítendő összeköttetés jelentős fejlesztési potenciállal bír (tervezett zákányi határátkelő, innen Zágráb megközelíthetősége a meglévő közúti Dráva-hídon keresztül, Nagykanizsa déli elkerülése).

- A 86-os és a 76-os főutakon a felújítások az elkerülő utak nélkül épülnek meg (egyetlen kivétel Zalalövő), így a fejlesztések a jelentős környezetszennyezést nem szüntették meg.
- A Balaton-parton a 71.-sz főút Balatongyörök és Keszthely közötti szakaszának tehermentesítése elsődlegesen a zalai Balaton-part turisztikai vonzerejének növeléséhez szükséges.
- A 75. sz. főút felújítása és Lenti elkerülő megépítése szükséges.
- Az M70 számú gyorsforgalmi út a megye leginkább balesetveszélyes útszakasza. A jelenleg 2x1 sávú szakaszok végleges 2X2 sávú kiépítése szükséges a közlekedés biztonsága érdekében.

A vasúti személyszállítás jelenleg nem versenyképes. A vasúti menetrend, a szolgáltatás mennyisége és minősége sem kedvező. A fővárosból este nincs a megyébe intercity szolgáltatás, a helyi közlekedés sem felel meg mindenütt a munkába járás céljának. A fővárosba való eljutási idők nőttek, emellett a magyar-szlovén vasútvonal fejlesztése csak korlátozott eredményeket hozott. A megye É-D-i irányú vasúti közlekedésének feltételei korszerűtlenek, de potenciális fejlődési lehetőséget jelent, hogy a Nagykanizsa – Zalaszentiván (Szombathely) vonal a GySEV hálózatához kapcsolódik. A GySEV kiemelten kezeli az É-D-i folyosó fejlesztését, ezért rövidesen megkezdí a Hegyeshalom – Csorna – Porpác – Szombathely – Zalaszentiván vonal villamosítását.

A megye stratégiai céljai között szerepel, hogy „Közép – Európai Közlekedési Folyosó” (CETC – Route 65) projekt keretében segítse egy, a Balti tenger és az Adria közötti integrált multimodális közlekedési folyosó („európai zöld folyosó”) kialakítását.

A Balaton Régió közlekedésének összehangolása érdekében elkészült a Balaton Nagytérségi Közlekedésfejlesztési Stratégiája valamint az ebbe illeszkedő további fejlesztéseket megalapozó tanulmányok állnak rendelkezésre, az alábbi témákban: A Balatoni Közlekedési Szövetség modellszintű vizsgálata, az utas-tájékoztatási rendszer fejlesztése, az akadálymentesítési feladatok vizsgálata, a kerékpáros intermodalitás és a kötöttpályás infrastruktúra-elemek fejleszthetőségének vizsgálata. További vizsgálatok szükségesek továbbá a menetrend szerinti hajózásban rejlő további lehetőségek – pl. gyorshajók üzemeltetése – kiaknázhatósága érdekében.

2.4.c. Vízellátás¹²

A települések egészséges ivóvízzel történő ellátása 1994-re befejeződött. Ma a lakások 98 %-a rendelkezik vízbekötéssel. Az aprófalvas településszerkezetből adódóan nagyrészt térségi vízműrendszerek épültek ki. Mára a térségben alapvetően 3 jelentős, térségi alapon szervezett szolgáltató felelős az ivóvízellátásért. A Zalavíz ZRt. Zalaegerszegen és a megye északi részén, a Délzalai Víz- és Csatornamű ZRt. Nagykanizsán és a megye déli részén, a Dunántúli regionális Vízmű ZRT. a megye keleti részén szolgáltató. A víznyerés nagyrészt mélyfúrású kutakkal, rétegvízből, teljes mértékben (100%) felszín alatti vizekből történik. A Mura mentén a parti szűrésű vízkivétel, a Zala vízgyűjtőjén karsztvíz és minimális talajvíz kivétel is szolgál a vízigény kielégítésére, 3 település Vas megyei vízbázisról kap ivóvizet.

A megye víztermelő kapacitása jelentősen meghaladja a napi csúcsigényt, így az üzemelő vízművek és hálózati rendszerek jelentős szabad kapacitással rendelkeznek. A szolgáltatók felkészültsége megfelelő, az üzemeltetéshez szükséges tárgyi és személyi feltételek biztosítottak.

A vízellátásban a vízminőség biztosítása igényel fejlesztési feladatokat, általánosan a víz vastartalmának csökkentése ad feladatot.

Szükséges a vízkezelő berendezések korszerűsítésének megkezdése elsődlegesen a szolgáltatási biztonság növelése és szolgáltatási veszteség csökkentése érdekében. A megyében üzemelő vízkezelő berendezések (41 db) nagyrészt 1970 és 1990 között kerültek kiépítésre, kivételt képez a Zalacsébi vízmű (2008) A vízkezelők üzeme többnyire megfelelő. A berendezések tervszerű és fokozatos

¹² A 2.4.d, e, f, g fejezetek elsődlegesen „Zala Megye környezeti állapota, Nyugat-Dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi felügyelőség, 2012 május” tanulmány alapján készültek el.

technológiai korszerűsítése megkezdendő, elsődlegesen a szolgáltatási biztonság növelése és szolgáltatási veszteség csökkentése érdekében.

2010-ben az egy főre jutó éves vízfogyasztása Zala megyének (32,53 m³/év) az országos átlag körül volt (34,19 m³/év), valamelyest alacsonyabb (5%-kal) az országos és valamivel magasabb (5%-kal) a „vidéki” átlag értékénél. A megyében a lakosság által vételezett ivóvíz 2008. évben 9 811 ezer m³ volt. Az egy főre jutó átlagos napi vízfogyasztás 91,5 l/fő/nap volt. Nagyobb távlatban a víztakarékosságra törekedve is a jelenlegi vízfogyasztás kb. 30 %-os növekedése várható. Az igénynövekedés bázis oldalról várhatóan kielégíthető lesz, de a regionális hálózati rendszer átfogóbb fejlesztési igényével kell számolni.

Zalaegerszeg környékén 13 településen a vezetékes víz arzéntartalma meghaladja az egészségügyi határértéket. Ennek érdekében, Zalaegerszeg gesztori szerepvállalásával folyamatban van az ivóvíz arzén-mentesítésére irányuló beruházás, amely 2015-ig le is zárul. vízminőség-javítási intézkedésekre van szükség Zalavár, Barlahida és Gyűrűs településeken.

2.4.d. Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés

Agglomerációs szennyvízhálózati rendszerek, EU-s determinációval nem érintett 2000 LE alatti szennyvízhálózatok

Zala megye aprófalvas településszerkezete és magas településsűrűsége a szennyvízelhelyezés megoldásánál elsősorban regionális rendszerek kialakítását indokolja azzal a kitételrel, hogy egyes térségekben a kedvezőtlen domborzati viszonyok és az alacsony népsűrűség a gerincvezetékek drágább kiépítése helyett az egyedi rendszereket indokolják. A térségi rendszereknek elsősorban a nagyvárosok és sűrűn lakott térségek vonzáskörzetében van létjogosultságuk szigorú feltételrendszerek alapján (pl. „mennyi időt tölthet” a szennyvíz a csatornarendszerben folyva).

Nagyobb közös rendszerek az alábbiak:

Zalaegerszeg város és 44 település szennyvize a Zalaegerszegi regionális szennyvíztisztító telepre van bevezetve. A tisztítás hatékonysága megfelelő. *Keszthely* város és 16 település szennyvízelvezető rendszere alkot közös rendszert, a tisztítás a keszthelyi telepen történik, melynek kapacitásbővítése folyamatban van. A fejlesztés során biogáz-hasznosítás is megvalósul. *Zalakaroson* 2007-ben új szennyvíztisztító épült, a városén kívül még 5 település szennyvize érkezik a telepre. *Zalakomár* szennyvíztisztító telepe négy község szennyvízcsatorna hálózatával alkot egy közös rendszert, a *pacsai* telep a város mellett további 7 település szennyvizét fogadja be. A Mura részvízgyűjtő területen a regionális szennyvíztisztítás a *Nagykanizsai* szennyvíztisztító telepen történik. A város csatornahálózata kiterjed Nagyrécse községre, de az agglomeráció többi 18 településéből 14 településen nincs csatorna. A telep bővítése, ezzel párhuzamosan a csatornahálózat további 12 községre való kiterjesztése folyamatban van. A fejlesztések megvalósulásával a csatornahálózat az agglomeráció terhelésének kb. 95 %-át fogja a szennyvíztisztító telepre vezetni.

A megyében tisztítatlan szennyvíz az élővízi befogadóba legálisan nem kerül. Valamennyi zalai szennyvíztisztító telep minimum kétfokozatú (mechanikai és biológiai) tisztítást valósít meg, de a nagyobbak, ill. azok, amelyek érzékeny területeken találhatóak tápanyag-eltávolítást (III. fokozat) is végeznek.

Összefoglalóan elmondható, hogy a több települést érintő szennyvízrendszerek korszerűsítése megvalósult, így a szennyvíztisztításból adódó felszíni vagy felszín alatti vizek szennyezésének kockázata nagymértékben lecsökkent, de a megye területén kis számban üzemelnek olyan szennyvíztisztító telepek, melyek nem tudják teljesíteni az érzékeny felszíni vízgyűjtőre vonatkozó kibocsátási határértékeket. A megyében található nagyobb ipari üzemek kibocsátott szennyvizei zömében előkezelést követően települési szennyvíztisztítóba kerülnek. Ennek következtében jelentős ipari szennyezés nincs.

A csatornahálózat hiánya a kis lélekszámú településeken okoz problémát

A megvalósuló fejlesztések ellenére a megye mintegy 30-40 kistelepülése marad kiépített csatornahálózat nélkül. Ezen települések folyékony hulladékának elhelyezésére 3 telepen (Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Lenti) van lehetőség.

A szennyvízhálózatra való csatlakozás aránya 70%-os, ami elmarad a kívánatos 85-90%-tól

A csatornázott területeken a lakások szennyvízcsatorna-hálózatra való rákötöttségének aránya növekszik. A rákötöttség aránya egyes településeken meghaladja a 90%-ot, azonban a megye átlagos rákötési aránya csak 70%-os. A rákötés nélküli lakások száma kb. 38.000 db a megyében. 2011. évben 114 olyan település van a megyében, ahol egyetlen lakás sincs csatlakoztatva a hálózathoz, ez az összes település 44,18 %-a. A csatornahálózatba bekötött lakások aránya értelemszerűen a nagyvárosi környezetben magasabb, miközben a több kisebb méretű településsel rendelkező kistérségekben alacsonyabb (Pacsa, Letenye, Zalakaros, Zalaszentgrót, Lenti). A közműolló mértéke 24% (2010), ami az országos vidéki átlagnál (27%) valamivel kedvezőbb. A megyében növelni lenne szükséges a jelenlegi szennyvízhálózatra történő a rácsatlakozás mértékét, emellett a megmaradt ellátatlan területeken a hálózat is bővítendő. Összességében a közműolló 10-15 % körüli zárása lenne megfelelő eredmény.

Szennyvíziszap kezelése, elhelyezése megoldott, egyre népszerűbb a biogáz során történő hasznosítás

A szennyvíztisztítás során keletkező szennyvíziszap kezelése, elhelyezése megoldott. A hasznosítási, illetve elhelyezési módok közül elsődleges a mezőgazdasági hasznosítás. A szennyvíziszap kis hányada kerül komposztálás után szeméttelapi rekultivációra. A szennyvíziszap biogáz előállítás során történő hasznosítása, majd a biozagy termőföldön történő elhelyezése egyre elterjedtebb.

Lehetőség az 1-25 lakosegyenértéknek megfelelő egyedi szennyvízkezelési rendszerek kiépítésére

A Kormány „A közműves szennyvízelvezető és -tisztító művel gazdaságosan el nem látható területekre vonatkozó Egyedi Szennyvízkezelés Nemzeti Megvalósítási Programjáról” szóló 174/2003. (X. 28.) rendelete alapján az egyedi szennyvízkezelésre lehatárolt területeken olyan egyedi szennyvízkezelési létesítmények (építmények) alkalmazás lehetséges, amelyek 1-25 lakosegyenértéknek (főnek) megfelelő települési szennyvíz tisztítását és/vagy végső elhelyezését, illetve átmeneti gyűjtését, tárolását szolgálják. A program 2015-2020-ig megvalósuló fejlesztésekre vonatkozik és a megye aprófalvas településszerkezete következtében ezen megoldásoknak várhatóan szerepük lesz a szennyvízkezelés további fejlesztésében.

E témakörben szerepet kaphatnak a különböző természetközeli eljárások. A megyében un. gyökerteres szennyvíztisztító Kacorklak községben üzemel, emellett Gétyén a szennyvízkezelési közszolgáltatás egyedi kisberendezésekkel történő megoldása is elkészült.

2.4.e. Energiaellátás¹³

Az egy főre jutó villamos-energiafogyasztás jóval az országos átlag alatt van a megyében 907,44 KWh/év, szemben az országos értékkel 1 104,98 KWh/év). A háztartások villamos-energia fogyasztása 15,6 % ponttal volt kevesebb az országos mértéknél 2000 és 2010 között, Zala megyében 2000-hez viszonyítva 2,1-os volt a csökkenés.

A Nyugat-dunántúli statisztikai régió gazdasági növekedése ellenére az ipari, valamint a mezőgazdasági energiafelhasználás folyamatosan csökkenő tendenciát mutatott, melynek köszönhetően – a kommunális és a lakossági felhasználás növekedése ellenére – a régió energiaigénye is mérséklődött. A statisztikai régióban a legnagyobb energiaigény az ipari teljesítményét vizsgálva legproduktívabb Győr-Moson-Sopron megye oldalán jelentkezik, a másik két megye pedig közel megegyező mennyiségű energiát használt fel a 2000- 2007 közötti időszakban. Zala megyében az

¹³Megjegyzendő, hogy a Helyzetértékeléssel egyidőben készítette el a Pannon Novum Nonprofit Kft. a Nyugat-Dunántúli régió Energia Stratégiáját, a magyar-osztrák határon átnyúló fejlesztéseket támogató operatív programja finanszírozásában)

időszak ipari növekedéshez az összes szektor energiafelhasználásának relatíve kisebb csökkenése párosult.

A megújuló forrásokból történő energiatermelés szempontjából Zala potenciálja elsődlegesen a biomasszára lapozottan áll rendelkezésre. Ennek kihasználatlanságát jelzi, hogy míg a Nyugat-Dunántúl statisztikai régióban a biomassza alapú termelés elenyésző, addig pl. a hasonló adottságokkal rendelkező Dél-Dunántúl 50MW-nyi, Észak-Magyarországon pedig csaknem 120 MW-nyi beépített teljesítmény áll rendelkezésre (2007).

A megújuló alapokra helyezett energiatermelés arányának növekedéséhez szükséges - a biztonságos villamos energia ellátáshoz nélkülözhetetlen a 120 kV-os villamos főelosztó-hálózatok folyamatos továbbfejlesztése mellett - a 120/20 kV-os transzformátor állomások sűrítése, ill. a meglévők kapacitásbővítése, hiszen ezekre tudnak a közepméretű, 6–20 MW-os, megújuló energiákra alapozott erőművek rátáplálni. (Ilyen épült a közelmúltban pl. a Zalaegerszegi Ipari Parkban és Lentiben).

(Forrás: ESPAN Nyugat-dunántúli Regionális Energia Stratégia, Pannon Novum Nonprofit Kft 2011-2012)

2.4.f. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás

Települési szilárd hulladék alapvetően lerakásra kerül

A megyében a keletkező települési szilárd hulladék elenyésző mértékben kerül hasznosításra. A hulladék ártalmatlanítása a megyében kizárólag lerakással történik.

A megye 3 db, korszerű műszaki védelemmel kialakított, egységes környezethasználati engedéllyel rendelkező települési szilárd hulladéklerakóval rendelkezik.

- Nagykanizsa – Bagola (Nagykanizsa-Saubermacher-Pannónia Hulladéklerakót Üzemeltető Kft., 2022-ig érvényes környezethasználati engedéllyel)
- Zalaegerszeg (Zala-Depo Hulladékgazdálkodási és Környezetvédelmi Kft., 2022-ig érvényes környezethasználati engedéllyel)
- Zalabér (ZALAI SPA Regionális Hulladékgazdálkodási és Környezetvédelmi Zrt., 2028-ig érvényes környezethasználati engedéllyel)

A fentiek mellett Lentiben található még egy lerakó, ez azonban csak 2009. július 16-ig üzemelhetett.

108 db hulladéklerakó lezárása és rekultivációja megtörtént, több lezárás folyamatban van.

A környezetvédelmi törvény megjelenését megelőző időszakban létrejött, műszaki védelem nélküli lerakó telepek közül 108 db lezárása és rekultivációja megtörtént, túlnyomórészt a Nyugat-balatoni és Zala-völgye Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer kialakítására jóváhagyott ISPA projekt keretén belül. További 6 db lerakó lezárásának első üteme történt meg, a második ütem 2012 végére zárul le, míg várhatóan további 2 db lerakó felszámolással történő rekultivációja fejeződik be 2013 végére.

Vadlerakók (hulladék-lerakatok) sok település határában fellelhetők

Ezek a lerakók eseti (nem rendszeres) hulladék-elhelyezés eredményeként jöttek létre. Az ilyen hulladéklerakatok szinte valamennyi település határában számos helyen fellelhetők a megyében.

Hulladék hasznosítás rendszere nem épült ki teljesen a megyében, alapvetően lerakás van

A megyében szeletíven gyűjtött települési szilárd hulladékokat 12 db hulladékudvar fogadja be, az alábbi településeken: Zalaegerszeg (2 db), Lenti (2 db), Nagykanizsa (2 db), Letenye, Zalamerenye, Zalalövő, Pacsa, Zalaszentgrót, Keszthely. Utóválogatásra négy helyen (Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Zalabér, Keszthely) kerül sor, átrakó állomás Keszthelyen, Zalamerenyén és Lentiben működik. A szelektíven gyűjtött hulladék aránya országos összevetésben kiemelkedően magas.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a megyében a hulladék kezelésével összefüggően jelentős sürgősségi jellegű fejlesztési igény nem lép fel, a hulladéklerakók a megye hulladék-elhelyezési feladatainak ellátására alkalmasak. A hulladék keletkezésének jelenlegi folyamatai alapján történő

előrejelzések felvetik azonban, hogy mind a nagykanizsai, mind a zalaegerszegi tároló megtelhet az elkövetkező tervezési cikluson belül. Bár a zalabéri tároló jelentős szabad tárolókapacitással rendelkezik, a szállítási költségek, illetve a szállítással együtt járó környezetterhelés növekedése felveti a lerakás rendszerének újragondolását is. Mivel a korszerű hulladékgazdálkodás elvei prioritást adnak a hulladékok hasznosításának (újrafeldolgozás, visszanyerés, energetikai hasznosítás) azok ártalmatlanítási lehetőségeivel szemben, a megyében viszont ennek rendszerei még nem épültek ki teljesen, fontos feladat a hulladékhasznosítás megszervezése, illetve ennek infrastrukturális hátterének fejlesztése.

2.4.g. A települések intézmény-felszereltsége

A fejezetben csupán röviden mutatjuk be a lakosság egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális intézményekkel való ellátottságát.

Egészségügyi intézmények

A működő házi orvosok száma csökkent mind országos, mind megyei szinten 2010-ben 2000-hez képest. A legnagyobb arányú csökkenés a Lenti kistérségben volt, ahol 3 fővel kevesebb házi orvos dolgozott 2010-ben.

A házi orvosi ellátásban megjelentek száma 2010-re az országos értéket meghaladó mértékben nőtt a megyében 2000-hez viszonyítva, miközben a 2005-höz képest csökkent a beteg-orvos találkozások száma. A csökkenésnek részben oka lehet a népesség csökkenése, vagy a lakosság egészségtudatosságának magasabb szintje.

2000-hez viszonyítva mind országos, mind megyei szinten csökkent a működő kórházi ágyak száma. A csökkenés mértéke Zala megyében nagyobb volt, mint országos viszonylatban, ami főként a hévízi rehabilitációs kórház ágyainak közel 50%-os csökkenéséből következik.

Összes működő kórházi ágyak száma /szülőotthonnal együtt/ (db)

	Éves értékek			Változás mértéke (%)	
	2000	2005	2010	2010/2000	2010/2005
Keszthelyi	288	246	242	84,0	98,4
Nagykanizsai	666	638	502	75,4	78,7
Zalaegerszegi	1 269	1 229	1 025	80,8	83,4
Hévízi	598	604	339	56,7	56,1
Zala megye	2 821	2 717	2 108	74,7	77,6
Országos	83 430	79 605	71 216	85,4	89,5

Forrás: KSH, T-Star

A 10 000 lakosra jutó kórházi ágyak számát és az egy házi orvosra jutó lakosok számát tekintve Zala megye helyzetét átlagosnak értékelhető országos összehasonlításban. 2011-ben 2023 működő kórházi ágy volt a megyében. A struktúraváltás kapcsán összességében a megyében 12 ágyal csökkent az aktív ágyak száma, a krónikus ágyak száma 8 ágyal nőtt. Így a megye fekvőbeteg szakellátó intézményei összesen 1202 aktív és 817 krónikus ágyon látják el a betegeket.

Szociális intézmények

A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó otthonok működő férőhelyeinek száma 22%-kal nőtt 2010-re 2000-hez képest. A férőhelyek kapacitás kihasználtsága közel 100%-os, az idősödő társadalomban az igények általában meghaladják a lehetőségeket. A legjelentősebb kapacitásnövelés a Zalaegerszegi és a Lenti kistérségekben történt. 2011-re a férőhelyek száma 7-tel, az ellátottak száma 8 fővel növekedett, a gondozói létszám viszont 5 fővel csökkent a intézmények számának változatlansága mellett.

A szociális étkeztetésben részesülők száma 2010-re 2000-hez képest 19,5%-kal nőtt, ami nagyobb növekedési ütem, mint az országos átlag. Ugyanakkor a szociális étkeztetésnek volt egy felfutása 2000-es évek közepén, majd a szabályozás és a normatíva változásával párhuzamosan csökkent az

igénybe vevők száma is. 2011-ben a szolgáltatást igénybe vevők száma 83 fővel emelkedett, ez 5.575 fő ellátottat jelent.

A házi segítségnyújtásban részesülők száma 2000-hez képest több mint háromszorosára növekedett, mely bővülés jóval meghaladta az országos szintű növekedését. A megyében gyakorlatilag kiépültek a lakossági közeli szociális ellátási formák, a rászoruló lakosok, többnyire alacsony nyugdíjú idősök nagy résznek lehetősége van a házi segítségnyújtás elérésére. Ezen szolgáltatást egészítik ki még a kistelepüléseken a falugondnokok. 2011-ben 174 fővel tovább emelkedett a házi segítségnyújtást igénybe vevők száma, így már 3.616 fő ellátott részesül a segítségnyújtásban megyei szinten.

A megyében mind a bölcsődék, mind a bölcsődei férőhelyek száma nőtt 2010-re 2000-hez képest. Ezen intézmények nagy segítséget nyújtanak abban, hogy az anyukák szülés után minél hamarabb visszaállhassanak a munkába. A Letenyei és a Pacsai kistérségekben nincs bölcsőde, ezen térségek településein a családi napközi üzemeltetésével lehet megoldani a bölcsődei jellegű elhelyezést.

Oktatási-nevelési intézmények

2010 és 2005 között az óvodai férőhelyek száma szinte stagnált a megyében. E tekintetben a csökkenő gyermeklétszám miatt nagyobb változások nem várhatók a jövőben, még a kapacitások – egy-két kivételtől eltekintve – elegendők a 3 éves kortól kötelező óvodáztatás követelményeinek való megfeleléshez is.

Az általános iskolai feladat-ellátási helyek száma csökkent 2000 előtt, ami az intézményi racionalizálások, összevonások eredménye, mely folyamatot az állam anyagilag is ösztönözte. 2005. évi 133 db általános iskolai feladat-ellátási helyből csak 114 maradt 2010-re, ez 2011-ben tovább csökkent 110-re.

A megyében 16 intézményben folyik gimnáziumi szintű képzés, amely országos viszonylatban is magas számot jelent, továbbá a képzés színvonalát mutatja, hogy a zalaegerszegi Zrínyi Miklós Gimnázium hosszú évek óta az országos gimnáziumi rangsor előkelő helyén szerepel és a nagykanizsai Batthyány Lajos Gimnázium emelt szintű érettségi átlaga 4,8 lett 2012-ben.

Felnőttképzésre 38 intézmény, társaság rendelkezik érvényes akkreditációval, ezen kívül számos középfokú oktatási intézményben folyik technikus, érettségi végzettséget nyújtó képzés felnőttek részére.

Felsőoktatási tevékenység csökkenő hallgatói létszámmal 5 felsőoktatási intézményben, 9 karon folyik Keszthelyen, Nagykanizsán, illetve Zalaegerszegen. A megye legnagyobb felsőoktatás intézménye a Keszthelyen a Pannon Egyetem részeként működő Georgikon Kar, ahol mezőgazdasági, gazdasági, informatikai, turisztikai-vendéglátó-képzés folyik.

	Felsőoktatásban résztvevő hallgatók száma minden tagozaton (nappali, esti, levelező, távoktatás) (kihelyezett tagozatok szerint) (fő)			Felsőoktatási intézményekben dolgozó oktatók száma (kihelyezett tagozatok szerint) (fő)		
	Éves értékek		Változás mértéke (%)	Éves értékek		Változás mértéke (%)
	2005	2010	2010/2005	2005	2010	2010/2005
Keszthelyi	1 177	1 074	91,2	94	85	90,4
Nagykanizsai	474	373	78,7	9	13	144,4
Zalaegerszegi	1 561	955	61,2	126	86	68,3
Zala megye	3 212	2 402	74,8	229	184	80,3
Országos	238 674	240 727	100,9	23 127	21 450	92,7

Forrás: KSH, T-Star

A megyében a felsőoktatási bázis az egyik legkisebb országos összehasonlításban. A felsőoktatási képzésben végzettek száma 2010-ben 575 fő volt, az ezer lakosra jutó érték (kb. 2 fő) kevesebb, mint fele a Budapest nélküli „vidéki” értéknek (4,2 fő). Ahhoz, hogy a gazdaság versenyképessége javuljon és több magasabban képezett szakember dolgozzon a megyében a nagyobb hozzáadott értéket hozó tevékenységekben, szükséges a felsőoktatási bázis stabilizálása, gazdasággal való kapcsolatának

erősítése, leginkább a műszaki és agrártudományi területeken. A 2011/2012-es tanévben a felsőoktatásban részt vevő hallgatók száma 2.265 fő volt (ebből 1. évfolyamosok száma 780 fő), mely a korábbi évhez képest csökkenést mutat.

A települési könyvtárak olvasóinak a száma megyei szinten csökkent, szemben az országos szinttel, ahol növekedés figyelhető meg 2010 és 2000 viszonylatában. Megyén belül a legnagyobb létszámcsökkenés a Zalakarosi és a Pacsai kistérségben volt.

2.4.h. A települések jellemző lakásviszonyai

A lakásépítések üteme jelentősen lelassult a 2000-es évek végére

A lakásállomány 2010-re az országos értéknél kisebb mértékben növekedett Zala megyében 2005-höz viszonyítva és ez a bővülés a megye összes kistérségben elérhető. A legnagyobb bővülés a Hévízi kistérségben volt, ahol több mint 8%-os volt a lakásállomány bővülése 2005-höz képest.

A lakásépítések üteme a gazdasági válság beköszöntével, így a hitelezés, illetve az állami támogatások visszafogásával rendkívül lelassult a 2005-ös évhez viszonyítva. 2010-ben a 2005-ben kiadott lakásépítési engedélyeknek csak a 25%-át adták ki a hatóságok. A Lenti kistérségben kiadott relatív magas számú lakásépítési engedély mellett a Keszthelyi, Hévízi, Nagykanizsai és Zalaegerszegi kistérségben volt megyei léptékben számottevő a lakásépítési igény.

3. Településhálózati adottságok

3.1. Településhierarchia

Településrendszer

A megyében a 2012. január 1-jei állapot szerint a 285 154 főnyi lakosság 56%-a él a települések szám szerint 3,9%-át kitevő 10 városban, ami jelentősen a mintegy 64 %-os országos szint alatt marad. Ennek fő oka egyrészt a kistépülések rendkívül magas száma és aránya, másrészt a városok viszonylagosan kis mérete. A megyére jellemző viszonylagos városhiányosság különösen szembetűnő, ha azt is figyelembe vesszük, hogy a városhálózat fokozatos bővülése nem járt együtt a várossá váló települések jelentős erősödésével.

A városok között egyedül a megyeszékhely lakosság száma haladja meg az 50 ezer főt (Zalaegerszeg 61 849 fő), ezt közelíti Nagykanizsa 49 435 (49 302) fővel. Egy további település, Keszthely lélekszáma jelentősebb, 20 229 (20 895) fő. További 5 város, Lenti 8340 (7 971) fő, Hévíz 4943 (4 375) fő, Zalalövő 3029 (3 021) fő, Letenye 4287 (4 053) fő, Zalaszentgrót 6816 (6 473) fő lakosság száma relatíve alacsony, 10 000 fő alatti, a legkisebb Zalakaros 2277 (1 846) és Pacsa 1780 (1 780) fővel.¹⁴ A megye városaiban, beleértve a megyei jogúakat is, csökkent a népesség, kivéve Hévíz, Keszthely és Zalakaros városokat, ahol elsősorban a gyógy-, és wellness turizmus hatására nőtt, utóbbi közel 30 %-kal!

A táblázat megmutatja, hogy az egyes kistérségekben mekkora 120 fő/nm feletti népsűrűségű településeken

120 fő/nm feletti népsűrűségű településeken lakók aránya (%)

	Éves értékek		
	2000	2005	2010
Keszthelyi	75,84	76,77	77,02
Lenti	5,45	5,58	5,71
Letenyei	9,13	3,88	3,79
Nagykanizsai	78,62	78,55	79,12
Zalaegerszegi	67,99	68,30	69,03
Zalaszentgróti	0,00	0,00	0,00
Hévízi	54,39	55,09	55,08
Pacsai	8,15	7,96	8,09
Zalakarosi	0,00	0,00	14,02
Zala megye	52,40	52,82	54,45

¹⁴ A települések lakosság száma az 5. fejezetben rögzített kérdőíves megkérdezésben adott válaszok alapján került megjelenítésre. Zárójelben a KSH Helyiségnévkönyv 2012 adatai, 2012. 01. 01-jén.

lakók aránya. Zala megye az országos átlagnál vidékesebb térség, hisz a lakosság közel fele (45,55%) 120 fő/km² népsűrűségű településen él. A leginkább városias térségek: a Nagykanizsai, Keszthelyi, majd a Zalaegerszegi és végül a Hévízi, a többi kistérség kimondottan vidékiesnek tekinthető.

Országos	62,42	62,40	63,21
----------	-------	-------	-------

Forrás: KSH, T-Star

A térségközpont lakosságának aránya kistérségen belül arra utal, hogy a kistérség népessége mennyire koncentrálódik egy településen, ezzel több funkciót, feladatot, munka- és üzleti lehetőséget, és pl. vonalas infrastrukturális fejlesztéseknél jobb méretgazdaságosságot maga után vonva. A leginkább centralizált, nagyobb méretű központi településsel rendelkező kistérség a Nagykanizsai és a Zalaegerszegi, Keszthelyi. Ezek azok a térségek, ahol a központi településnek a népességszáma miatt is van gazdasági vonzóereje, így biztosítva lehetőséget a térség többi településének fejlődéséhez.

A térségközpont lakosságának aránya a kistérség lakosságában (%)

	Éves értékek			Változás mértéke (százalékpont)	
	2000	2005	2010	2010-2000	2010-2005
Keszthelyi	62,06	61,75	60,15	-1,92	-1,60
Lenti	36,26	37,45	38,13	1,88	0,68
Letenyei	25,82	24,89	25,11	-0,71	0,22
Nagykanizsai	75,73	75,68	76,41	0,69	0,73
Zalaegerszegi	63,29	63,55	64,18	0,89	0,64
Zalaszentgróti	41,52	41,68	41,23	-0,29	-0,44
Hévízi	39,27	36,64	33,83	-5,44	-2,81
Pacsai	16,97	17,38	17,34	0,37	-0,04
Zalakarosi	11,84	12,55	14,02	2,18	1,47
Zala megye	55,07	55,29	55,65	0,58	0,35
Országos	6,68	6,67	6,48	-0,20	-0,19

Forrás: KSH, T-Star

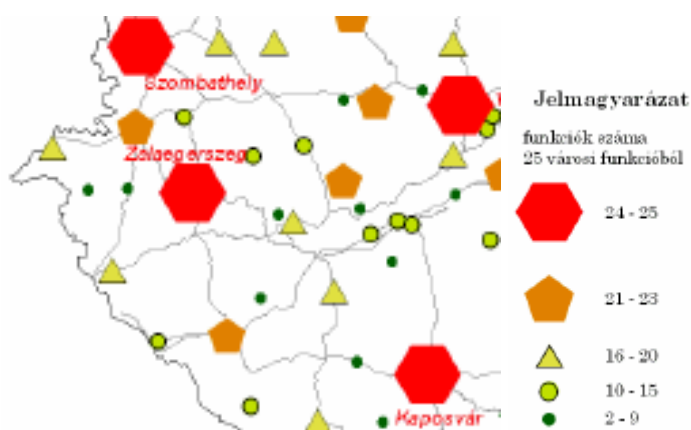
A településhálózat

A településhálózat fő elemei:

- Megyei jogú városok: Zalaegerszeg, Nagykanizsa
- Városok: Hévíz, Keszthely, Lenti, Letenye, Pacsa, Zalalövő, Zalaszentgrót, Zalakaros

Funkcióellátottság tekintetében

- emelt szintű városi központ: Zalaegerszeg, Nagykanizsa
- teljes körű ellátást biztosító város: Keszthely, Letenye, Lenti, Zalaszentgrót
- teljes körű ellátást biztosító város, hiányos igazgatási funkcióval: Hévíz, Pacsa, Zalalövő és Zalakaros

Ábra forrása: A magyar településhálózat helyzete és távlatai MUNKAVÁLTOZAT, Váti Kht., 2007

A megye területrendezési terve alapján további 16 település a „funkciógazdag falusi központ, igazgatási feladatokkal” kategóriába sorolható, ellátási funkcióik átmenetet képeznek az alap és középfokú szint között. Ezek a települések jellemzően a megye középső városhiányos területén helyezkednek el egy nyugat - keleti tájolású tengely mentén és leginkább annak keleti felében koncentrálnak. „Emelt szintű falusi központ” kategóriába (nagyjából mikro-térségi központ ellátási területtel) további 35 település tartozik.

Zala megye településhálózatának legfőbb jellemzője aprófalvas jellege. Sajátos településstruktúráját jellemzi, hogy 258 településből 159-ben alacsonyabb a lakosság száma, mint 500. Ez a települések mintegy 62%-át teszi ki. Kistérségi szinten, a megyén belül jellemzően nagy eltérés van a kis lélekszámú falvak arányát tekintve. A megyei átlagnál nagyobb arányokat találunk a Lenti (80%), a Zalaszentgróti (63%) és a Zalaegerszegi (61%) kistérségekben, viszont az átlag alattit a Keszthelyi, a Hévízi és a Nagykanizsai (50%) kistérségekben. A meglehetősen elaprózódott település struktúra és magas település sűrűség jele a magas, 100 km² területre jutó településszám (6,8/100 km²), ami közel kétszerese az országos értéknek, ugyanakkor a népsűrűségi mutató az országban az egyik legalacsonyabb: 78 fő/km² (az országos érték 107fő/km²).

Településszerkezeti adatok, 2012.01.01.

	Nyugat-Dunántúl					Magyarország
	Zala	GyMS	Vas	Baranya	Somogy	
lakosságszám	285 154	451 287	256 458	388 907	315 850	9 957 731
települések száma	258	183	216	301	245	3 176
átlagos lakosságszám	1 105	2 466	1 187	1 292	1 289	3 135
1000 fő alatti települések száma	215	102	184	257	181	1 776
100 fő alatti településeken élő lakosság száma	74 151	48 112	65 636	85 120	74 686	767 374
1000 fő alatti településeken élő lakosság aránya	26%	11%	26%	22%	24%	8%
500 fő alatti települések száma	159	59	135	207	119	1 109
500 fő alatti településeken élő lakosság száma	34 774	16 695	34 990	49 012	32 626	288 683
500 fő alatti településeken élő lakosság aránya	12%	4%	14%	13%	10%	3%

Forrás: Magyarország helységnevtára 2012, KSH alapján saját szerkesztés

Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet

A Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet 179 településéből Zala megyében 38 található, köztük Hévíz, Keszthely és Zalakaros városok.

A többi érintett regionális programhoz hasonlóan a Nyugat-Dunántúli OP-ból a Balaton kiemelt térségre csak a turisztikai célú fejlesztésekre különítettek el forrást. Ez a lehetőség a Keszthelyi, Hévízi, Zalakarosi kistérségeket érintette a Balaton térség turisztikai szempontú egységes fejlesztésének elősegítése érdekében. Az elkülönített forrás mértéke a Nyugat-Dunántúli régió Operatív Programjában kisebb volt, mint a másik két, Balatont érintő régió programjában.

A Zala megyei települések lakónépessége a BKÜ kb. 262 ezres népességének mintegy 23%-át teszi ki, a megye területe a BKÜ területének 19%-a (Forrás: A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet társadalma és gazdasága, KSH 2011. január). A Balatoni Integrációs Kft. adatai szerint az üdülőkörzetben a 2007-13 programokból (a KÖZOP vonalas infrastruktúra-fejlesztései nélkül) 2012. 05.01.ig mintegy 115.142 millió Ft támogatás került megítélésre. Ugyanazon időszakban a megye BKÜ-höz tartozó településein mintegy 17 193 millió Ft támogatást ítelt meg az NFÜ.¹⁵ Összességében – a lábjegyzet szerinti korlátokkal – a BKÜ-ben elköltött források mintegy 15%-a került Zalába, ami a megye mind terület- mind lakosságárányánál alacsonyabb.

¹⁵ Ez az érték sem tartalmazza az – egyébként jelentős, a KÖZOP által támogatott útfejlesztéseket - Keszthely, Hévíz – valamint a KEOP Kis-Balaton II. ütem projektjét. A nagyprojektek BKÜ egésze szintjén való feltárása, ezzel a jelenlegi aktuális állapot (2012.09.30.) rögzítése további feltáró munkát igényel.

A balatoni városok forrásfelhasználását vizsgálva megállapíthatjuk, hogy Keszthely és Hévíz kifejezetten eredményesen vesz részt a rendelkezésre álló Operatív programokban.

	összes támogatás (Md Ft)	turizmus %	turizmus összeg (Md Ft)	lakosságszám	Ft/lakos
Keszthely	4,422	60%	2,672	20 229	218 581
Hévíz	1,101	46%	0,502	4 943	222 677
Siófok	2 360	69%	1,625	24 375	96 804
Balatonfüred	4,938	56%	2,784	13 532	364 927

A megye forrásfelhasználását bemutató további adatok a 6.3 fejezetben találhatók.

Balatoni összefüggésben vizsgálva a népesség változását, szembetűnő – Keszthely kivételével – a zalai települések erős fejlődési dinamikája. A jelenség is arra utal, hogy az idegenforgalom fejlődésében jelentősebb tényezővé válik a gyógyvíz és a hozzá kapcsolódó szolgáltatások, mint a korábbi fő tényező, a Balaton közelléte.

	2010	2010/2001	2012	2012/2010
Balatonalmádi	9 062	108%	9 167	101,2%
Balatonfüred	13 584	102%	13 532	99,6%
Gyenesdiás	3 681	135%	3 899	105,9%
Hévíz	4 335	97%	4 943	114%
Keszthely	21 047	94%	20 229	96,1%
Zalakaros	1 791	124%	2 277	127,1%
Balatonboglár	5 934	97%	5 932	100%
Balatonföldvár	2 041	98%	2 064	101,1%
Balatonlelle	4 824	97%	4 735	98,2%
Fonyód	4 777	91%	4 728	98,9%
Siófok	24 347	104%	24 375	0

Az üdülőkörzethez tartozás egyrészt előnyös lehet a települések számára, amennyiben ehhez – a nemzeti fejlesztéspolitika keretében – többletforrások vehetőek igénybe. Az érintett települések szempontjából azonban relatíve hátrányt is jelenthet az üdülőkörzethez tartozás: a „Balaton törvény” (Törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról) által meghatározott szabályozási keretben alapvető követelményként jelenik meg az ökológiai elvárások, a tájésztétikai, természetvédelmi szempontok elsődlegessége, illetve a fejlesztéseknek a táj a település jellegéhez és az építészeti örökség elemeihez való alkalmazkodásának kényszere. A szabályozás markánsan korlátozza a fejlesztések lehetséges helyszíneit, a fejlesztések jellegét, kiterjedését – pl. a gyakorlatban akadályozva ezzel Keszthelyen nagyobb méretű szálloda létesítését - és az átlagosnál sok esetben költségesebb fejlesztési megoldások alkalmazását igényli. Az érintett települések számára a korlátozások okozta veszteségek abban térülnek meg, hogy az egységes, rendezett, ezáltal vonzóbb „Balaton-térséghez” való tartozás miatt várhatóan élénkebb idegenforgalmi befektetői és látogatói érdeklődésből profitálhatnak. Az előnyök és hátrányok mérlegelésével, azok optimalizálásával érdemes az érintett települések helyi fejlesztési stratégiáit kialakítani. Az átgondolásnál érdemes figyelembe venni, hogy mely területeken mennyire ésszerű az üdülőkörzet rendezési tervének szabályozása. A Balaton partján lévő zagytározók fenntartásának, fejlesztésének feltételeit évtizedek óta nem sikerült rendezni. Célszerű lenne az állam szempontjából nem jelentős területeket az önkormányzatok tulajdonába adni és a beépítés feltételeit

újra szabályozni, lehetőséget teremteni a parti sétányok kiépítésére, természetesen a természetvédelmi szempontok betartásával.

Legfontosabb település-együttesek, agglomerációk

Zalaegerszeg agglomerálódó várostérségében, valamint Nagykanizsa és Lenti település-együttesében – a területrendezési terv szerint is – javasolt az agglomeráción belüli együtt tervezés, emellett szintén javasolt, hogy ezekben a térségekben az érintett települések kezdjék meg a térség egésze jövőképeinek végiggondolását. (Az OTrT csak Zalaegerszeg agglomerációját jelöli meg együtt tervezendő térségként.). Gyors agglomerálódási folyamat figyelhető meg emellett a Hévíz – Keszthely térségben, ahol az idegenforgalom fejlődési ütemének fenntartásához, a versenyképesség fokozásához az érintett települések eddiginél jobb együttműködése, hatékonyabb munkamegosztása, a településtervezési és fejlesztési feladatok szoros összehangolása szükséges.

A megyei jogú városok helyzete és határon átnyúló településhálózati kapcsolatai

Zalaegerszeg

Zalaegerszeg funkcióinak gazdagságát tekintve jelentősen meghaladja a megyén belüli városokat (ld. „A magyar településhálózat helyzete és távlatai, MUNKAVÁLTOZAT, Váti Kht., 2007”). A város fejlődése az utóbbi 20 évben országos összehasonlításban is gyorsnak értékelhető. A fejlődés alapját a két jelentős elkerülő út (északról a 76-os, keletről a 74-es, ami közös szakasza a 76-osnak is), a déli ipari park, a belső új ipari övezetek, a Gébárti-tó körül kialakult idegenforgalmi, és lakóövezetek adták, ezzel párhuzamosan a város jelentős fejlesztéseket hajtott végre a termelő- és környezetvédelmi infrastrukturális fejlesztések terén is, amelyben sikeresen használták ki az EU mind határ menti mind felzárkóztató célú forrásait. Ezekből épülhetett meg a regionális hulladéklerakó és feldolgozó telep, Zalaegerszeg és szinte teljes térsége szennyvízhálózata, illetve több, kisebb fejlesztés (mint. pld. a „Déli ipari park” belterületi csapadékvíz veszélyeztetettség feloldása, vagy a reptér infrastruktúrájának fejlesztése). A város gazdaságának fejlődésében jelentős szerepet játszott az építőipar teljesítménye, kiemelkedő fontosságú a Flextronics új ipari parki területre való beköltözése. További erőteljes szektorra fejlődött a fémmegmunkáló és mechatronikai ipar is.

A város kiváló települési lakókörnyezetet kínál lakóinak és a betelepülőknek, amit az is bizonyít, hogy a Legélhetőbb Magyar Városok TOP 10 listáján 2012-ben második helyet ért el (a versenyben a városok fenntartható fejlődésének eredményeit hasonlítják össze).

Az idegenforgalmi szektor gazdasági súlya Zalaegerszeg vonzereje, adottságai alapján nem várható, hogy a legjelentősebbek közé emelkedik. Zalaegerszeg számára elsősorban a szelíd, ökoturizmus, falusi turizmus kiinduló pontja, illetve az eseményturizmus lehet a fő fejlesztési irány, ami összhangban áll természeti adottságaival, illetve nem igényel a jelenlegi zöldfelületekből, természeti értékekből komoly áldozatot új, zöldmezős fejlesztések miatt. Az attrakciók kínálatának legfontosabb elemei a Gébárti tó körül helyezkednek el, ez a terület jövőben is az idegenforgalmi célú fejlesztések egyik kulcsterülete lehet.

A város jövőbeli fejlődése számára gazdasági vonalon a megközelíthetőség javulása, illetve a regionális együttműködésekben való fokozottabb részvétel jelenthet lehetőséget, hosszabb távon megfontolandó lehet a műszaki innovációra való képesség erősítése, ennek keretében a műszaki felsőoktatás, majd a későbbiekben a K+F tevékenységek erősítése.

A Zalaegerszegen jelenleg működő felsőoktatási intézmények::

- Budapesti Gazdasági Főiskola Gazdálkodási Kar Zalaegerszeg
- Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar Zalaegerszegi Képzési Központ
- Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gépészmérnöki Kar Zalaegerszegi Képzés (2009/10 tanévig)
- Nyugat-magyarországi Egyetem Faipari Mérnöki Kar Gépészeti és Mechatronikai Intézet Zalaegerszegi Képzés

A város társadalmának és gazdasági szereplőinek határon átnyúló kapcsolatai jelentősek:

- szlovén kapcsolatok terén egyrészt szintén kulturális, másrészt oktatási téren van lehetőség elsősorban fejlődésre.
- Az oktatás terén Ljubljana–Zalaegerszeg–Graz nemzetközi együttműködés igénye és lehetősége merült fel.

A gazdasági együttműködés fejlődésének nem kedvez, hogy a határvidék mindkét országban elsősorban a természeti értékek és az agrárgazdaság által meghatározott arculatú és struktúrájú, az ipar és kereskedelem nem jelentős. A délnyugati irányú nemzetközi együttműködés lehetőségét erősíti a Zalaegerszegen át haladó szlovén vasút vonala, amelynek azonban jelenlegi gazdasági hatása csekély. A vasút elsősorban a Balti-tenger – Budapest – szlovákiai nehézipari központok és Koper viszonylatában, tranzit szállítás jelleggel üzemel, a település számára valóban jelentős gazdasági hatást akkor fejthet ki, amennyiben a vonalon Zalaegerszegnél megálló, logisztikai csomópont létesülne. Zalaegerszeg ausztriai kapcsolatai elsősorban Graz felé lehetnek jelentősek, amellyel együttműködéseket közös felsőoktatási, kisebb mértékben gazdasági területeken fogalmazhat meg. Zalaegerszeg fejlődésének új perspektívát nyitna az Észak-Déli Gazdasági Tengely és Közlekedési Folyosó, az M9-es autópálya ezen szakaszának megépülése. Létrejöttével közvetlen kapcsolata lenne a térségben, a régióban meghatározó gazdaságfejlesztő hatású Győr-Pozsony-Bécs háromszöggel, az M1-es autópályával és így az autópályán keresztül részben Budapesttel is. Az M9-es jobb kapcsolatot jelentene az időközben jelentősen felfejlesztésre kerülő M8-as gyorsforgalmi úttal, azon keresztül pedig Győrrel, Székesfehérvárral.

Erősödés jellemzi a város Németországhoz fűződő kapcsolatait, mind önkormányzati, mind gazdasági téren. Ez város kiemelt érdeke is, hiszen a fejlődése szempontjából kulcsfontosságú autó- és gépipari ágazatok jelentős – és Európában tartósan befektető – szereplői kötődnek Németországhoz.

Zalaegerszeg határ menti fekvésének, kapcsolódásainak sajátos és a város szempontjából előnytelen vonatkozása, hogy a határ közelsége miatt nagy az osztrák gazdaság munkaerő-piaci elszívó hatása. Ez különösen a műszaki területeken, éppen a Zalaegerszeg regionális szerepében is jelentős mechatronika, illetve egyéb ipari területeken (pl. fémmegmunkálás, galvanizálás), és az egészségügyben okozhat komoly, a gazdaság fejlődését jelentősen fékező, akár visszavető hatást. A város fejlődési lehetőségeit bővíti, hogy közel van a Hévíz-Balaton Airport Sármelléki nemzetközi forgalmat is lebonyolító, nyilvános repülőtere. A repülőtér napjainkban csak charter járatokat fogad, működtetése nagy erőfeszítéseket igényel az érintett települések és szolgáltatók számára, hosszabb távú térségfejlesztési szempontokat is szolgáló működtetéséhez kormányzati szerepvállalás szükséges. Ugyanakkor lehetőséget nyújt a kisebb méretű, ám gyors beszerzést igénylő eszközökkel dolgozó mechatronikai iparágak, továbbá a külső befektetők vonzásának, akár az alkatrészek, a késztermékek, vagy a menedzsment gyors szállítása terén.

Nagykanizsa

Nagykanizsa Megyei Jogú Város, stratégiai terve szerint, a 2015-ig a Nyugat- dunántúli régió déli részének központjává, a horvát és szlovén kapcsolatok fő szervező erejévé kíván válni a régióban. A dél felé irányuló kapcsolatok erősítése céljából komplex üzleti és szolgáltatási infrastruktúrafejlesztések történnek. A határon átnyúló együttműködések fejlesztése érdekében a város kezdeményező szerepet vállal. A letelepedett vállalkozások között jelentős számban található olasz (faipar, gépipar), illetve horvát vállalkozásokat is, ami a város kezdeményezéseinek létjogosultságát bizonyítja.

A pezsgő kereskedőváros, amely a zalakarosi fürdővendégek bevonásával számottevő idegenforgalmi potenciállal is rendelkezik, a fürdőváros által nyújtott szolgáltatásokat kulturális és szabadidős kínálatával egészíti ki, a vendégek által támasztott potenciális kereslet a kínálat további bővítésére ad lehetőséget.

A város a multinacionális vállalatok letelepítése mellett nagy hangsúlyt fektet a helyi kis és középvállalkozások fejlesztésére, fő gazdasági ágazatként a logisztikai szolgáltatásokat, a megújuló energiák hasznosítását, valamint a helyi turisztikai szolgáltatásokat, ezek közül is a kiskereskedelmi és szolgáltató ágazatokat. A városban egy nagy kiterjedésű ipari park található, megnőtt azonban az érdeklődés a KKV-ok telephely iránti igénye az ipari parkon kívül is. Az ipari parkon belüli és város

egyéb területein végbemenő fejlesztések együttesen hozzák létre a város munkahely-teremtési és gazdaságfejlesztési eredményeit.

A város céljai elérése érdekében szükséges a vasúti kapcsolat fejlesztése, ezzel az intermodalitás lehetőségének erősítése. Közútfejlesztés tekintetében elsődleges érdek az É-D-i közlekedési tengelyhez (M9) mielőbbi megépítése, emellett a déli ipartelepek dinamikus fejlődése és a tervezett zákányi határátkelő (a horvátországi Kapronca irányába) szükségessé teszi a város DK-i elkerülő útjának megépítését (6804. sz. út). Nagykanizsa másik kitörési pontja lehet a szlovén- magyar kapcsolatok kiépítésének, erősítésének a hangsúlyozása. Ebben a szerepkörben jelenleg Lenti a legnagyobb vetélytárs, amely azonban méreténél fogva nem tölthet be olyan szerepkört, mint Nagykanizsa. Ezen a területen e két szereplő együttműködése lehet a legcélravezetőbb. Nagykanizsa esetében a térségi együttműködésben a legfontosabb partnerek Zalakaros, Letenye és Lenti lehetnek.

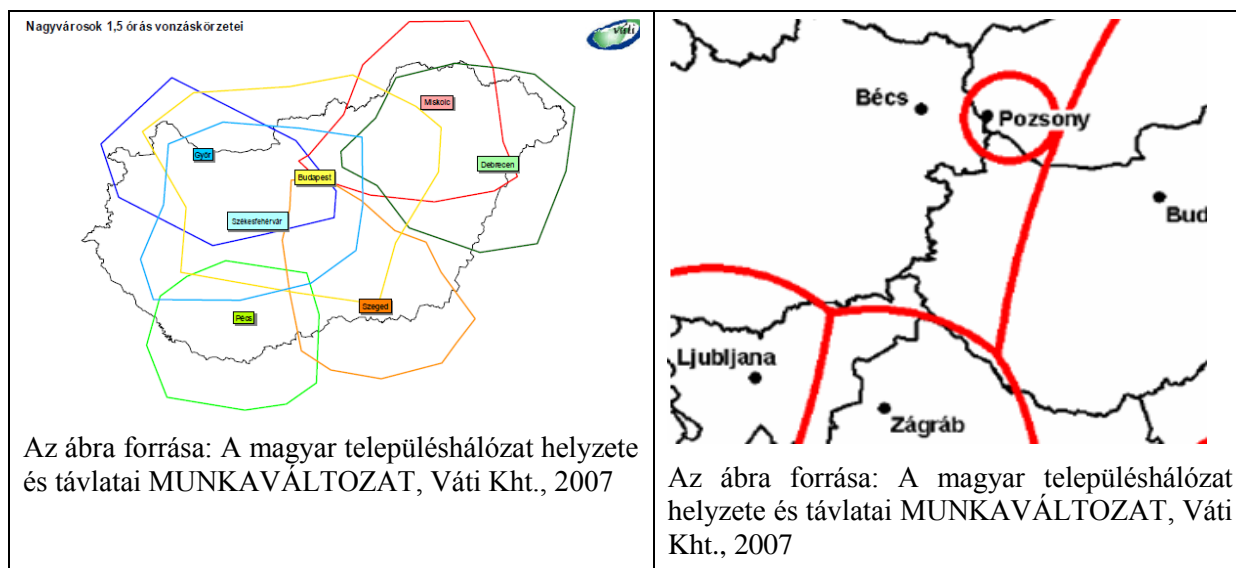
Nagykanizsa felsőoktatási intézménye a Pannon Egyetem Nagykanizsai Campusa (2000 óta), mely 3 alapképzési szak mellett mesterképzéseket is nyújt (master of business administration (MBA) és logisztikai mérnök (MSc)). A település több jogcímen is támogatja a Pannon Egyetemet a campus fenntartásának és fejlesztésének ösztönzése érdekében.

3.2. A településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai (nemzetközi és nemzeti hálózatok, vonzásokörzetek, agglomerációk)

Külső kapcsolatrendszerét tekintve a megye székhelye és jelentős része a környező európai nagyvárosok közül leginkább Bécs vonzási térségéhez tartozik, bár a vonzás mértéke csekély. Az É-D közlekedési kapcsolatok megerősödésével a kapcsolat erősödhetne. A Bécs – Pozsony – Budapest tengely egyértelmű fejlődési folyamatai miatt a nyugat-dunántúli térségben Győr központi szerepének megerősödésével számolhatunk, fontos tehát egyrészt az ehhez való közlekedési kapcsolat, másrészt viszont a megfelelő gazdasági – társadalmi „ellensúly” kiépítése, pl. a Nagykanizsa, Zalaegerszeg, Szentgotthárd, Szombathely együttműködés erősítésével. Másik irányban a megye a Ljubljana-Maribor- Graz- Zágráb térséghez kapcsolódhat, ezen térség irányába a közlekedési kapcsolatai jók, de a térség fejlődési dinamikája ma még nem közelíti meg a Bécs – Budapest tengelyét.

Jelentős lehetőségeket kínál a ma még EU-n kívüli Horvátország piacának közelsége, ami elsődlegesen a Nagykanizsa körzetét teszi vonzóvá logisztikai, de akár termelő működő tőkebefektetések számára. Horvátország 2013 közepén bekövetkező EU csatlakozását követően a szomszédos horvát területek – elsődlegesen Csáktornya és Varasd térsége, melyek közlekedése Zágráb irányába szintén kiváló - versenytársaként is figyelembe veendő. A tervezett zákányi határátkelő Kapronca, illetve Belovár irányú kapcsolatokat is lehetővé tesz, Zágráb ezen az útvonalon is elérhető lesz. A megye számára fontos a hagyományos szlovén kapcsolatok erősítése (Ptuj, Lendva, Muraszombat, Maribor elérésével). Ezen a területen is számos közös szakmai együttműködés van folyamatban: PANNON ETT-ben Lendva, Muraszombat, Ptuj településekkel való kapcsolat, valamint a szlovén-magyar határon átnyúló program projektjei.

A magyar településhálózat helyzete és távlati (MUNKAVÁLTOZAT, Váti Kht., 2007) elemzési anyagai szerint „Amennyiben a gazdasági súlyon (jövedelem nagysága) és elérhetőségi viszonyokon alapuló gravitációs számításokat vizsgálunk, látjuk, hogy a főváros dominanciája túlzott és a regionális pólusok csak korlátozottan képesek kisugárzó hatás kifejtésére. Különösen a Nyugat-Dunántúl déli területeinél szembevetendő, hogy bár három pólus is található a Dunántúlon, a főváros elméleti vonzásokörzete egészen az osztrák-szlovén-horvát határig nyúlik el és a regionális pólusok hatása ezeken a területeken nem érvényesül.”

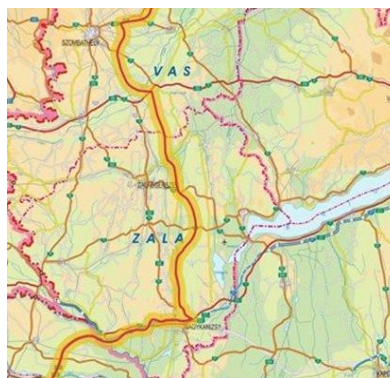

Zala megye az elmúlt évtizedben szoros együttműködést épített ki

- Szlovéniával: közös társadalmi, kulturális, oktatási, munkahely-teremtési és turisztikai programok
- Horvátországgal közös gazdasági-kereskedelmi (piaci), szállítmányozási, logisztikai, majd oktatási-kulturális együttműködések keretében,
- több esetben közös az INTERREG, Területi Együttműködési Programok támogatását is igénybevevő projektjeivel.

Az együttműködés intenzívebbé válásának kiemelt fontosságú akadálya az É-D irányú közlekedési kapcsolatok (közúti, vasúti) elégtelensége, hiánya. Az É-D-i közúti és vasúti kapcsolatok kiépítése, ill. ez utóbbi felújítása és DNY-i irányú bővítése a megye két meghatározó városának (Zalaegerszeg és Nagykanizsa) logisztikai bekapcsolódását, ill. továbbfejlesztését, mint helyi érdeket is elsőrendűen szolgálja.

A megyei rendezési terv szerint is „széleskörű nemzetközi egyetértés és együttműködés látszik kirajzolódni egy új európai É-D irányú (Baltikum és Adria közötti) közlekedési tengely megvalósításának támogatásában, ezt a szempontot érdemes lesz megvizsgálni és érvényesíteni a készülő országos gyorsforgalmi hálózati koncepció készítése során is.” „A hatályos OTrTben jelenleg tervezett hálózat e vonatkozásban töredezett és nem szolgálja a transzkontinentális érdekeket.” „Ennek figyelembevételével a csatlakozó hálózat egésze is felülvizsgálatra szorulhat”. Ennek kapcsán is prioritást kell, hogy kapjon a megye tengelyében végigvezető M9-es gyorsforgalmi út megépítése, kiemelten Szombathely keleti része (Táplánszentkereszt) és Zalaegerszeg északi területei között

Forrás:
M9 út
Fejlesztési
Tanács
honlapja

3.3. Települések közötti feladatmegosztások, együttműködések

A megye kistérségeinek önkormányzati társulásai által jellemzően ellátott feladatok:

- Munkaszervezet működtetése
- Családsegítő- és Gyermekjóléti szolgáltatások
- Házi segítségnyújtás
- Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
- Támogató Szolgálat
- Pedagógiai szakszolgálati tevékenységek, mint pl.:
- Gyógypedagógiai tanácsadás
- Korai fejlesztés és gondozás
- Fejlesztő felkészítés
- Nevelési tanácsadás
- Logopédiai ellátás
- Továbbtanulási-, pályaválasztási tanácsadás
- Gyógytestnevelés
- Konduktív pedagógiai ellátás (a Nagykanizsai kistérségben)

Különösen széleskörű szolgáltatásokat nyújt a Zalaszentgróti kistérség ZalaKar Térségi Innovációs Társulás, ahol a kistérségi feladatellátás a pedagógiai szakszolgálati tevékenységek mellett (logopédiai ellátás, a gyógypedagógiai tanácsadás, a korai fejlesztés, valamint a fejlesztő felkészítés) mellett gazdag funkciójú Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltatási Központ működtetésére is kiterjed (Családsegítés, Aktív korú nem foglalkoztatottakkal történő együttműködés, Fogyatékosok Támogató Szolgálat, Közösségi ellátások, Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, Gyermekjóléti szolgáltatás). Emellett kistérségi keretek között került megszervezésre az orvosi ügyelet rendszere (Zalaszentgrót Városkörnyéki Önkormányzatok Egészségügyi Ügyeleti Társulását) valamint a mozgókönyvtári ellátás is.

A megyében – a településszerkezethez alkalmazkodva – jelentős az intézményfenntartó társulások által működtetett közoktatási intézmények száma. A megye Leader akciócsoportjai (HACS) és székhelyük a 2007-13 programozási időszakban:

- Göcsej-Hegyhatár Leader Egyesület, Nagypáli
- Innovatív Dél-Zala Vidékfejlesztési Egyesület, Újudvar
- Zala Termál völgye Egyesület, Zalaszentgrót
- Közép-Zala Gyöngyszemei Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület, Felsőrajk
- Zala Zöld Szíve Vidékfejlesztési Egyesület, Kerkaszentkirály
- Zalai Dombháttól a Vulkánok Völgyéig (megyén kívüli székhely)
- Őrség Határok Nélkül (megyén kívüli székhely)

A Nyugat-dunántúli 13 LEADER HACS 2012. év eleji kimutatások alapján a következő forrásokkal gazdálkodhat a 2007-2013-as programozási időszakban.

Forrás	Összesítés (euró)
ÚMVP III. tengely 4 intézkedése (falumegújítás, vidéki örökség, turisztika, mikrovállalkozás fejlesztés) – ÚMVP 312, 313, 322, 323	56 053 286
LEADER fejlesztési források – ÚMVP 411, 412, 413 (421?)	19 681 254
HACS működési forrás – ÚMVP 431, 341	2 678 075*

Forrás	Összkeret (euró)
Összesen	78 412 615*

Forrás: Nyugat-dunántúli 13 LEADER HACS 2012. év eleji kimutatásai

*A HACS működési forrás összege becslés, mivel az IH 2011-től az egyes HACS-ok vonatkozásában csak forint összegű meghatározást ad.

A régióbeli HACS-ok 75,7 millió euró, azaz körülbelül 21 milliárd forint fejlesztési forrás helyi pályázatában működtek közre. Ezen források túlnyomó többsége (átlagosan 75%-a) központilag meghatározott célra, azaz az ÚMVP III. tengely 4 intézkedésére kerülhet leköltsékre. Ezen intézkedések csak „LEADER-szerűen” kerültek megvalósításra, a LEADER program minden pozitívuma nem jellemezte őket. Az egymást követő támogatási körökben a HACS-ok egyre nagyobb mozgásteret kaptak az intézkedések keretein belül támogatandó projektek körének kiválasztásában. Az első körben (2008.) a HACS joga szinte csak arra korlátozódott, hogy mennyi forrást biztosít a központilag meghatározott pontozási szempontok alapján az adott támogatási rangsorra. A 2012-ben meghirdetésre kerülő harmadik, egyben utolsó támogatási körben már „átsúlyozhatta” az értékelési szempontokat, dönthetett arról, hogy egy intézkedésen belül mely célterületeket nem hirdet meg.

Az ÚMVP III. pályázatok ügyintézése jellemzően túlterhelte a munkaszervezeteket és elvonta a kapacitásokat a hagyományos LEADER tevékenységektől (együttműködés, tervezés, projektgenerálás stb.). Az ÚMVP III. intézkedésekkel kapcsolatos „munkatömeget” jól szemléltetik a mikrovállalkozás és turisztika jogcímelek első két támogatási körének (2008, illetve 2009) 13 Nyugat-dunántúli HACS-ra vonatkozó adatai:

Jogcím	Beérkezett igény		Támogatott projektek	
	db	Ft	db	Ft
Mikrovállalkozások létrehozása és fejlesztése TK1	246	4 358 551 443	99	1 516 984 157
Turisztikai tevékenységek ösztönzése TK1	204	4 755 119 894	65	1 363 425 889
Mikrovállalkozások létrehozása és fejlesztése TK2	167	1 609 499 687	92	884 845 069
Turisztikai tevékenységek ösztönzése TK2	164	3 289 762 212	74	1 058 778 566
Összesen:	781	14 012 933 236	330	4 824 033 681

Forrás: Nyugat-dunántúli 13 LEADER HACS 2012. év eleji kimutatásai

A 2011 őszen meghirdetett 121 db LEADER célterület fontosabb jellemzői:

LEADER célterületek ÚMVP intézkedéshez rendelése		
Életminőség/diverzifikáció	71 db	59%
Versenyképesség	47 db	39%
Környezet/földgazdálkodás	3 db	2%
LEADER célterületek jogcímtípus szerinti besorolása		
Közösségi célú fejlesztés	49 db	40%
Vállalkozási alapú fejlesztés	40 db	33%

LEADER célterületek ÚMVP intézkedéshez rendelése		
Rendezvény	19 db	16%
Képzés	7 db	6%
Térségen belüli együttműködés	5 db	4%
Tanulmányok	1 db	1%

Forrás: Nyugat-dunántúli 13 LEADER HACS 2012. év eleji kimutatásai

A 2010. június 30-i állapot alapján a létrehozott és megtartott munkahelyek száma 583 db, amelyből a női foglalkoztatottak aránya 60%

Eddig is az volt és a jövőben még fontosabb cél lesz, hogy az egyes térségekben létrejőjenek felkészült, elkötelezett szakemberekből álló vidékfejlesztő kapacitások. A HACS-oknál, különösen a munkaszervezeteknél, döntéshozó testületeknél szükség van arra, hogy a megfelelő kompetenciákkal bíró emberek határozzák meg a helyi stratégiaalkotást, megvalósítást.

Sajnos ebből a szempontból a Magyarországon 2008-2011 között biztosított LEADER program megvalósítási környezet nem volt eléggé ösztönző, támogató:

A HACS munkaszervezetek 2009. őszi akkreditációját követően a HACS-ok munkatársai túlnyomórészt a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal, a program kifizetési ügynökségének feladatait végezték egyfajta „kis MVH kirendeltségekként” működve, elvonva a kapacitásokat a vidékfejlesztő munkától.

A program Irányító Hatósága és a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat nem biztosított a Stratégia tervezéshez és megvalósításhoz megfelelő szakmai támogatást, nem valósultak meg a szükséges kompetenciafejlesztések a tervezési csoportok, munkatársak részére. A HACS-ok nem kaptak valódi szakmai visszajelzéseket teljesítményükről, zömmel külső impulzusok nélkül a helyi viszonyok, adottságok alapján formálódtak a helyi fejlesztéspolitikák.

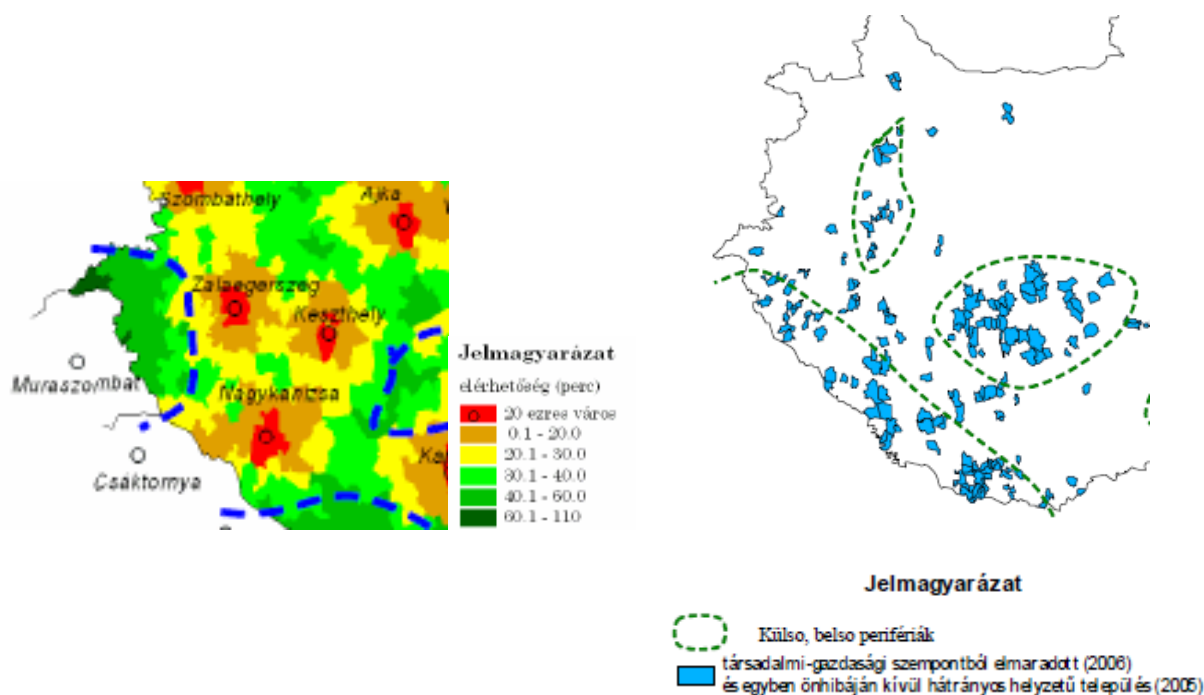
A Leader akciócsoportok által nyújtott fejlesztési források a program sajátos tartalma miatt érdemben sem a gazdaságfejlesztéshez, sem a munkahelyteremtéshez nem járultak hozzá megfelelő mértékben. Ezzel együtt a megkezdett együttműködések – kibővítve és átalakított intézményi rendszerrel – a 2014-20 közötti időszak EU fejlesztéseiben a jelenleginél nagyobb szerepet is kaphatnak. Fontos ezzel összefüggésben itt is megemlíteni, hogy a kistérségek jelen formájukban megszűnnek 2013. január 1-jén.

3.4. A térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi terület-felhasználás változásai, tendenciák értékelése

Megyehatáron túlnyúló vonzásterülettel a nagyvárosi funkciókkal rendelkező Zalaegerszeg és Nagykanizsa, kisebb mértékben Keszthely bír. A megyeszékhely közép és részben felsőfokú igazgatási funkciói vonzást gyakorolnak a megye egész lakosságára, ellátó funkciói Vas megye délkeleti és Veszprém délnyugati területeire is kiterjednek. Zalaegerszeg 30 perces közúti elérhetőségi területe lefedi a szomszédos Vas megye jelentős részét, ezért jó esély van arra, hogy a város megyehatáron átnyúló regionális központi szerepét tovább erősítse. Elérhetőségi mutatóin sokat ront a színvonalas vasúti kapcsolatok hiánya. Nagykanizsa megyén túlnyúló vonzáskörzete meghatározó Somogy Csurgó térségére, de Nagyatád és Marcali térségére is kiterjed. Keszthely vonzása érzékelhető Marcali térségében valamint Veszprém megye közeli településeire.

Zala megye településhálózatának meghatározó súlypontjai Zalaegerszeg és Nagykanizsa. Közvetlen környezetükben alsóbb és középszintű központokat illetően - hiányosság mutatkozik. A megye nyugati szegélye országos összehasonlításban is periférikus térségnek tekinthető.

Ábrák forrása: A magyar településhálózat helyzete és távlatai MUNKAVÁLTOZAT, Váti Kht., 2007

3.5. A térségi terület-felhasználás vizsgálata

A Nemzeti Fejlesztés 2020 vitaanyag szerint Zala megye területét az alábbi, nemzeti szinten meghatározásra javasolt funkcionális térségek érintik:

„Gazdasági-technológiai magterület”-ként került kijelölésre Zalaegerszeg agglomerációja. A terület potenciálja további, a termelési struktúra szisztematikus fejlesztésére irányuló erőfeszítésekkel realizálható, melyeknek hosszabb távon a Nagykanizsa-Zalaegerszeg-Szentgotthárd-Szombathely együttműködés valamint a műszaki jellegű felsőoktatási háttér erősítésére is ki kellene terjedniük.

A megye jelenetős része - gyakorlatilag teljes nyugati kétharmada - a „környezeti meghatározottságú, természetközeli gazdálkodás területe” kategóriába sorolt, a megye keleti része „jó mezőgazdasági adottságú terület”. A megye Balatonhoz közeli térségei „turisztikai funkciójú terület”-ként kerültek megjelenítésre. A kategóriák – bár nagy vonalakban tükrözik a területek használatának jellemző módjait – semmiképpen sem tekinthetők többnek, mint a jellemző – és célszerű - használatot illusztráló ábrák, ezekből konkrét fejlesztési célok nem vonhatók le, legfeljebb lazán, átfogóan megfogalmazott elvek és fejlődési irányok.

A megyét nem érinti a „nemzeti (perspektivikusan nemzetközi) jelentőségű funkcionális nagyvárosi térségek” területe. Miskolc, Debrecen, Szeged, Pécs és Győr, illetve ezek vonzáskörzete tartozik ebbe a kategóriába. Zala – beleértve központjait is – kívül esik ezen funkcionális vonzáskörzeteken. A vitaanyag alapján Zalaegerszeg és Nagykanizsa a megyén belüli, de azon túl nem nyúló térszervező potenciállal rendelkező, a városhálózat kapcsolatainak szempontjából jelentős szerepet játszó település, hasonlóképpen pl. Szombathely, Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Kaposvár, vagy éppen Békéscsaba, Nyíregyháza városokhoz. Ezen funkciókat – pl. Integrált Városfejlesztési Stratégiájuk szerint – e két település képes is ellátni, ahhoz azonban, hogy a jelenlegitől eltérő, az innovációs tevékenységek erősítésére építő fejlődési pályára kerüljenek, az egyes települések gazdasági és társadalmi ereje nem elegendő. A megye ilyen értelemben Magyarország hátrányos helyzetű területei közé tartozik az innováció keletkezésének és terjedésének szempontjából. Ezen önmagában a határ menti helyzete sem segít, hiszen a határok túloldalán sincs olyan jelentős funkcionális várostérség, amelynek innováció-orientált fejlődéséhez a zalai települések illetve vállalkozások kapcsolódhatnak. Ezen adottság meghaladására az innovációhoz szükséges „kritikus tömeg” együttműködéssel történő növelésének stratégiája adhat lehetőséget, kialakítva a Nagykanizsa, Zalaegerszeg, Szentgotthárd és

Szombathely városok szoros kapcsolatát és egyes funkciók körében megegyezéseken alapuló megosztását a szövetség tagjai között.

A megye különleges adottságú és táj hagyományai miatt is védendő mezőgazdasági területei a Zalai (a volt Balatonmelléki) Borvidékhez sorolt szőlőterületei, dűlői. A borvidék 38 települése 1 kivételével a megyében van, 2 községe a megye déli és keleti részeit érinti. A Zalai körzet, 17, a Muravidéki körzet 20 megyei településre terjed ki.

Agrár- és egyben településszerkezeti vonatkozású - táj hagyományként emelendő ki a megye északi (Vas megyével és határos) részén az Őrségben jellemző szeres települési és tájszerkezet, amely jellemzően mozaikos, mező- és erdőgazdasági, települési területek együttese és védendő táj és település-szerkezeti sajátosságokkal rendelkezik.

A művelés alól kivett területek és ezen belül a belterületek megyei szinten kimutatott jelentős mértékű változásai elsősorban a megye városias és rekreációs típusú, urbanizálódó részein, ezen belül is a Zalaegerszegi, a Keszthelyi és a Hévízi agglomerálódó térségekben jellemzőek. A 2010 évi művelési ágak szerinti megosztási adatokat tekintve Zala megyében az országos átlagot (20,93%) jelentősen meghaladja a kivett (beépített) területek százalékos értéke (25,49 %). A megye területrendezési terve alapján a kivett területek növekedése elsősorban a szántó- és ültetvényterületek rovására történik.

Az országos ökológiai hálózat területei

A 2003. évi XXVI tv. az Országos Területrendezési Terv (OTrT) által kijelölt országos ökológiai hálózat megyei területei elsősorban a Vasi hegyhát Zala megyét érintő területén, a Felső Kemenesháton, a Hetés térségében, a Göcsejben, a Nyugat Zalai dombságon, az Egerszeg-Letenyei dombságon és a Principális völgy térségében koncentrálódnak. Az ökológiai hálózat övezeteinek kijelölése során a védett területek mellett meghatározó jelentősége volt a Natura 2000 madárvédelmi területeknek és természetmegőrzési területeknek is. Az ökohálózat megyei területein kijelölt magterületek is elsősorban e tájegységeken találhatóak. A pufferterületek jól körülhatárolhatóan a Principális völgyben koncentrálódnak. Az ökológiai folyosó övezete jellemzően a magterületeket egészíti ki, nagyarányú átfedésben a Natura2000 területekkel is. Az ökológia magterületek és folyosók övezetei lefedik a megye valamennyi, jelentősebb természetvédelmi területét is.

3.6. A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása

A megye meglévő ökológiai hálózatának alappillérei a hegy- és dombvidéki erdőterületek, egyik gerincvonala a Mura völgye és oldalágai az egyéb vízfolyások völgyei. Ezen egységes, összefüggő hálózatot alkotó természetes és természetközeli zöldfelületi rendszert kiegészíti néhány szigetszerűen fennmaradt, ökofolyosóval már (még) nem megfelelően összekapcsolt természetközeli terület egység, jellemzően intenzív mezőgazdasági területek zárnyában lévő erdőtümbök vagy extenzív területek. Az ökohálózat legértékesebb területei országos szintű védettség alatt állnak, ezek közül területileg legjelentősebbek az Őrségi Nemzeti Park és a tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek valamint az ökológiai hálózatokhoz tartozó területek.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet megyére eső területén szintén kiemelkedő fontossággal bír a természeti, táji és kulturális értékek megőrzése. A lezajlott társadalmi-gazdasági átalakulás jelentősen megváltoztatta a környezet állapotát befolyásoló hatások jellegét és nagyságrendjét. A Balaton mentén bizonyos környezeti terhelések jelentősen csökkentek (pl. nehézipar levegőszennyezése, műtrágya felhasználás, stb.), ugyanakkor új típusú környezeti problémák is megjelentek az elmúlt évtizedben a termelői és fogyasztói szokások megváltozásával. A környezeti problémák közül kiemelkednek a hulladékgazdálkodás, illetve a szennyvízkezelés hiányosságai, a növekvő közúti forgalom légszennyező hatása, valamint a megváltozott mezőgazdasági földhasználat és az éghajlatváltozás következtében fellépő nagyobb arányú talajerózió. A Balaton térségében e problémákat tovább súlyosbítja az idelátogató turisták szezonális környezetterhelése.

A tájrendezési vizsgálatok összefoglaló értékeléseként megállapítható, hogy a megye táji környezeti helyzete összességében kedvezőnek minősíthető, regionális szinten speciális tájrendezési konfliktusterületek nem határozhatók meg.

A tájszerkezetet és a tájhasználati módokat érintő konfliktusok az ország más területein is megfigyelhetők: mezőgazdasági földhasználatból, ökológiai és műszaki szemléleti ütközésből, tájvédelmi szabályozatlanságból eredő, nem csupán Zala megyére jellemző problémák. Ilyen típusú és a megyére konkretizálható konfliktusok kezelésére esetlegesen a tervezett műszaki infrastruktúra fejlesztések és az urbanizált területek növekedése, illetve az ökológiai hálózat szándékolt kiterjesztésének ütközése révén lehet szükség. Ilyen típusú konfliktushelyzet pl. a gyorsforgalmi úthálózat fejlesztésének egyes elemeit illetően állhat elő.

4. Zala megyét érintő tervezési-fejlesztési környezet áttekintése

4.1. A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése

A koncepciónak – végleges formájában - az alábbi dokumentumokhoz való illeszkedését kell áttekintenie:

- Országos Területfejlesztési Koncepció (vagy/és az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció) térséget érintő vonatkozásai,
- a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet fejlesztési koncepciójában és programjában foglaltak térséget érintő tervei, programjai, esetlegesen projektjei
- az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak az adott térségre érvényes vonatkozásai,
- a hazai, az adott térséggel szomszédos, azonos térségi szintű térségek és/vagy külföldi közigazgatási egységek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei,
- az OTrT-vel összhangban álló megyei területrendezési terv, amely magában foglalja a térséget érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozásokat,
- a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzetre vonatkozó speciális rendezési terv
- a térség megyei jogú városainak fejlesztési koncepciói,
- a térség hatályban lévő egyéb ágazati tervei, programjai,
- vonatkozó egyéb tervek.

A tervezési jelenlegi – a helyzetelemzés elkészítésének – fázisában az illeszkedés bizonyos dokumentumok esetében lehet reális elvárás, míg a dokumentumok másik típusa esetében erről az illeszkedés nem hozható létre, mert a tervezés párhuzamosan történik, a végleges tartalom a tervezési szintek közötti interakció (egyeztetések, munkadöntések) eredményeként alakul ki, amely folyamatban az Európai Unió Bizottsága is meghatározó szereplő a hazai intézmények mellett. A fentiek alapján a koncepció helyzetelemző része támaszkodik az alábbi dokumentumokra:

- Zala megye hatályos, az OTrT-hez illeszkedő területrendezési terve
- A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terve illetve a Balatoni Területrendezési Szabályzat, a 2008. évi LVII. Törvény szerinti hatályos állapota

Az egyéb tervdokumentumok vonatkozásában az alábbiak állapíthatók meg:

Az Országos Fejlesztési Koncepció és az Országos Területfejlesztési Koncepció megalapozásáról szóló vitaanyag „a Kormány 1254/2012. (VII. 19.) Kormányhatározta a területfejlesztési politika megújításáról, az új Országos Területfejlesztési és az új Országos Fejlesztési Koncepció kidolgozásáról” alapján elkészült. Zala megye fejlesztési koncepciója a vitaanyag egyes, a helyzetelemzés témakörébe tartozó elemeit átveszi, de illeszkedésről jelen helyzetelemzési fázisban

nem beszélhetünk, hiszen a megyei koncepció készítésének folyamata még nem érkezett el a célok felállításáig, így az azokkal való összhang illetve ellentmondások sem jelentkezhetnek még. A megyei és országos koncepciók közötti viszony a tervezés jelen fázisában interaktív jellegű: a megyei koncepciók egyes megállapításai beépülnek az országos koncepcióba, más esetekben az országos koncepció szolgál majd iránymutatásul a megyei célok meghatározásához. Összefoglalóan, az országos koncepció vitairata Zala megye számára az alábbi fő üzeneteket fogalmazza meg:

- Magyarország központi szerepkörének erősítése, az ehhez szükséges közlekedési kapcsolatok kiemelt fejlesztése
- Elmozdulás a nagyobb hozzáadott értéket jelentő foglalkoztatás irányába, az innovációs képességek erősítése
- Többközpontú, kiegyensúlyozottságra törekvő térszerkezet, a vidéki központok erősítésével és kapcsolatrendszerük javításával
- A perifériák felzárkózásának további, kiemelt támogatása
- A helyi gazdaságfejlesztés eszközeinek kiterjedtebb alkalmazása

Kiemelendő jelen fázisban, hogy a tervezet „térszerkezeti víziója”

- Zalaegerszeg környékét – meglehetősen szűken lehatárolva - „gazdasági technológiai magterületként” jelzi, határolja le;
- nem mutatja be egyértelműen a megye kapcsolatrendszere szempontjából kiemelt M9 nyomvonal jelentőségét, bár a Zalaegerszeg – Győr kapcsolat „erősítendő közlekedési kapcsolatként” szerepel;
- nem fogalmazza meg egyértelműen a Pécs és Győr közötti, a nyugati határ mentén húzódó területek központ-hiányos voltából adódó feladatokat, fejlesztési irányokat;
- nem azonosítja a megye Dél-nyugat irányú nemzetközi kapcsolatainak potenciális lehetőségét.

Régiós stratégiák a 2014-2020 közötti időszakra nem készülnek, azonban osztrák-magyar ETE forrásból készül egy NUTS-2 szintű regionális fejlesztési stratégia a Nyugat-dunántúli régióra, összhangban az AT-HU ETE OP tervezésével. A jelenlegi ismeretek alapján a **BKÜ** területére sem készül önálló fejlesztési koncepció, a fejlesztés meghatározó elemei (pl. speciális célok, projektek) az érintett megyék koncepciójában kerülnek megjelenítésre.

A kormány és országgyűlés által korábban elfogadott **ágazati fejlesztési stratégiák** az átdolgozás különböző státságában vannak, egy jelentős részük az EU 2014-20. évi támogatásaihoz kapcsolódó Partnerségi Szerződés részeként is felülvizsgálatra szorul. Az ágazati stratégiák beépülnek az OTK/OFK anyagába, a jelenlegi anyag ágazati munkarészei még nem tekinthetők az ágazatok hivatalos álláspontját kifejező szövegeknek. A megyei koncepció ágazati stratégiákkal való illeszkedése is interaktív jellegű tervezési folyamat eredményeként alakul majd ki.

A **megyei jogú városok** fejlesztési koncepciói szintén a megyei koncepcióval párhuzamosan készülnek. Illeszkedés illetve az elvárt szinergikus hatás a tervezési, folyamat-egyeztetési – partnerségi – részfolyamatainak eredményeként alakul majd ki. Jelen munkaanyag megyei jogú városokat érintő megállapításai részben országos tervezési dokumentumok alapján (pl. az előzőekben hivatkozott OF/OTK vitaanyag) illetve a települések jelenleg érvényes Integrált Városfejlesztési Stratégiája alapján kerültek felvázolásra.

A **határ menti együttműködések** 2014-20-ra érvényes tervei nem készültek még el. A tervek – határszakaszonként – a megyei koncepciók fő elemeire épülnek majd, egyben illeszkedve az EU vonatkozó prioritásaihoz is. A határ menti együttműködési tervek keretében lesz célszerű az érintett szomszédos országok célrendszerével való egyeztetés is.

A koncepció megvalósulási esélyeit döntően határozza meg, hogy mennyiben képes illeszkedni a Európai Unió 2014-2020 közötti fejlesztéspolitikai prioritásaihoz, így az EU kohéziós politikáját

szolgáltató alapok célrendszeréhez. Az illeszkedés áttételesen valósul meg, az EU Közös Stratégiai Keretének prioritásaihoz, majd az ehhez illeszkedő, az EU és Magyarország között megkötendő finanszírozási és partnerségi szerződés céljain keresztül történik.

A **Közös Stratégia Keret** prioritásai (11) az alábbiak:

- a kutatás, a technológiai fejlesztés és innováció erősítése;
- az információs és kommunikációs technológiák hozzáférhetőségének, használatának és minőségének javítása;
- a KKV-k, a mezőgazdasági és a halászati ágazatok versenyképességének javítása;
- az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban;
- az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázat-megelőzés és -kezelés ügyének támogatása;
- a környezetvédelem és az erőforrás-hatékonyság propagálása;
- a fenntartható közlekedés előmozdítása és kapacitáshiányok megszüntetése a főbb hálózati infrastruktúrákban;
- a foglalkoztatás előmozdítása és a munkaerő mobilitásának támogatása;
- a társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem;
- beruházások az oktatás, készségfejlesztés és élethosszig tartó tanulás területén;
- az intézményi kapacitás javítása és hatékony közigazgatás

A területi dimenzió érvényesítése az **EU Területi Agenda 2020** című dokumentumában került megfogalmazásra. Eszerint az EU területi prioritásai az alábbiak szerint alakulnak:

- A policentrikus és kiegyensúlyozott területi fejlődés elősegítése
- Az integrált fejlesztés ösztönzése a városokban, a vidéki és sajátos adottságú régiókban
- A határokon átnyúló és transznacionális funkcionális régiók területi integrációja
- A régiók erős helyi gazdaságokon nyugvó globális versenyképességének biztosítása
- A területi összeköttetés javítása az egyének, a közösségek és a vállalkozások érdekében
- A régiók ökológiai, táji és kulturális értékeinek kezelése és összekapcsolása

Zala megye fejlesztési programja szempontjából különös jelentőségű lehet, hogy az EU 2014-20 közötti időszakában várhatóan megnő az integrált területi programozás jelentősége. A megye településszerkezete alapján egyértelműen érdekelt abban, hogy a fejlesztések minél nagyobb része valósulhasson meg ún. Integrált Területi Beruházások (pl. Zalaegerszeg vagy Nagykanizsa és térsége fejlesztései) vagy alulról építkező, integrált helyi beavatkozási stratégiák keretében (pl. a kisvárosok és térségük integrált fejlesztése).

4.2. A készülő Országos Fejlesztési Konceptió (OTK) Zala megyei vonatkozásai

Az országos fejlesztési irányvonalak meghatározása során kiemelten fontos a tervezési középszint bevonása a készülő koncepciók munkafolyamatába. A Nyugat-Dunántúli térség megyéit az egyes fejlesztési irányok, illetve helyzetelemző munkaanyagok elkészítésekor hagyományosan, mint fejlett, a foglalkoztatás és a külföldi tőke letelepedése szempontjából az országos élvonalba tartozó megyék között említik. Ez nyilván Győr-Moson-Sopron és Vas megye vonatkozásában részben helytálló lehet, azonban Zala megyét érintően nem feltétlenül. A mélyülő területi különbségek ugyanis folyamatosan jelentkeznek, ezért fontos, hogy nem feltétlenül térségi szinten, hanem az egyes megyék fejlettségi szintjén szükséges meghatározni területi szemlélettel a fejlesztési irányokat.

Figyelembe kell természetesen venni az ország más tájegységeitől eltérően, hogy Zala megye aprófalvas településszerkezetű megye, mely előnyökkel és hátrányokkal is jár. Sajnos hátrányként említhető, hogy a 258 zalai település közúti összeköttetése az utak állapota szempontjából jelentős fejlesztésre, korszerűsítésre szorul. Az aprófalvas településszerkezetnek a városok kulcsszerepének, a várostérségek meghatározásának, a városprofilok tervezésének rögzítése során is kiemelt szerepet kell kapnia, hiszen akár Győr, akár Pécs jövőbeli kiemelt szerepének ismételt megfogalmazása hátrányosan érintheti Zala megyét a távolság és a kedvezőtlen közlekedési lehetőségek miatt. Nem véletlenül kiemelt fontosságú az erősítendő közlekedési kapcsolatok között Zala megye vonatkozásában az észak-déli közlekedési fejlesztések szükségessége.

A győri pólus nem képes átfogni, illetve dinamizálni a Zala megyei fejlesztési igényeket és célokat, hiszen alapvetően más gazdasági tengely mentén helyezkedik el földrajzilag. A térségi fejlesztési célokat Szombathely-Zalaegerszeg-Nagykanizsa tengely mentén indokolt meghatározni, illetve azok ebben a térségben valósíthatók meg hatékonyan, ezt a győri pólus nem képes helyettesíteni. Természetesen a fejlődéshez szükség van egyetemi tudásközpont kialakítására a térségben, megteremtve a hatékony innovációs törekvések alapjait. Kiemelt célként szükséges megfogalmazni az országos fejlesztési koncepcióban a foglalkoztatás növelését elősegítő gazdasági fejlesztések ösztönzését, térségbe irányítását, ennek következtében a térséget sújtó emelkedő munkanélküliség felszámolását. Ugyancsak fontos és az aprófalvas településszerkezet miatt elengedhetetlen a leszakadt térségek becsatolása az ország gazdasági, társadalmi vérkeringésbe a vidéki lakosság foglalkoztatásának megoldása, továbbá a népességmegtartási célkitűzések elérése érdekében. Ennek megvalósulásához a logisztikai feltételek megteremtése is szükséges, ha erre nem kerül sor, akkor egyes elmaradott térségekben a felzárkóztatás nem valósítható meg, egyes területek elnéptelenedhetnek, másutt átrendeződhetnek az etnikai arányok.

A két megyei jogú város jövőbeni szerepe a külső-nagyvárosi gyűrűben került megjelölésre, valamint megállapítást nyert, hogy nem rendelkeznek jelentős térszervező potenciállal. Tervezési szinten két területen: a határon átnyúló foglalkoztatás és gazdasági együttműködés területén veszik számításba Zalaegerszeget és Nagykanizsát. Ez önmagában nem elégséges, csakis kormányzati szerepvállalással, a támogatási és pályázati rendszerek felülvizsgálatával lehetséges biztosítani a beruházásösztönzést, az újraparosítást, a nagyfoglalkoztatók betelepítését, és amennyiben ez megvalósul, a K+F szerepének erősödését. Ez kikényszeríti a gazdasági szektor igényeinek megfelelő, gyakorlatorientált szakképzés biztosítását, amely csökkenthetné a diplomás munkanélküliséget és előmozdíthatná a más megyében továbbtanuló zalai diákok hazatérését szülőföldjükre.

Zala megye egyes térségei, vagy akár nagyvárosai is képesek a meglévő adottságaik felhasználásával térségi integráló szerepet betölteni, a megye földrajzi adottságai alapján városprofilként külön megjelenni, vagy akár országos hivatalok székhelyeként biztosítani. A korábbi tervezési politikában még régiós központként megjelenő városok ismételt kiemelése hátrányosan érintheti Zala megyét, holott a kedvező földrajzi és turisztikai vonzerő, valamint a határmenti kapcsolatok újabb, akár központi feladatok ellátására is feljogosítják a megyét és annak településeit.

Az Országos Fejlesztési Koncepcióban rögzíteni szükséges a megyei önkormányzatok szerepét és átfogó feladatkörét a területfejlesztés és vidékfejlesztés területén, a megyei fejlesztési tárgykörök területén és a helyi szintű fejlesztések koordinálásában meghatározott szerepkörök a középszint vonatkozásában nem elégséges feladatok. A területfejlesztési és területrendezési feladatok mellett a vidékfejlesztés területén számos feladatkör ellátásra már most is képes a megyei önkormányzat, legyen az például a dekoncentrált szerv által ellátott vidékfejlesztési hatáskör, vagy akár a falugondnoki hálózat megyei önkormányzat által történő működtetése, felügyelete. Szintén hangsúlyosan meg kell jelennie a megyei önkormányzati feladatok között a határon átnyúló pályázati rendszerek koordinálásának, a párhuzamos pályázati fejlesztések elkerülése érdekében a megyei szerepkör határozott megfogalmazásának. Zala megye az osztrák-magyar, szlovén-magyar és horvát-magyar határon átnyúló pályázatok vonatkozásában végezheti el a projektgenerálást, a szükséges koordináció biztosítását, valamint az összehangolt megvalósítás felügyeletét.

5. A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása

A helyzetelemzés elkészítéséhez a partnerségi egyeztetés már 2012. augusztus - szeptember folyamán elkezdődött. A Zala Megyei Önkormányzat egy települési kérdőívet készített, amiben megkérdezték a települések társadalmi-gazdasági-infrastrukturális-környezeti helyzetét, illetve a fejlesztések jövőbeni irányait, preferenciáit. A kitöltött kérdőívek feldolgozásából nyert információ a 7.3.a fejezetben került összefoglalásra, valamint részét képezte a járásközpontokban megrendezett helyszíni egyeztető fórumok számára összeállított anyagnak is.

A helyzetelemzés első szakértői munkaanyagához korrekciókat és javaslatokat fűztek a megyei jogú városok képviselői, valamint az anyagot a Közgyűlés Területfejlesztési Bizottsága is tárgyalta. Az Önkormányzat Hivatala egyrészt folyamatosan véleményezte a munkaanyag aktuális változatait, másrészt egyeztetette azt a megye gazdasági és önkormányzati szereplőivel, intézményeivel. Az egyeztetések során tett javaslatok, észrevételek folyamatosan épültek be a munkaanyag szövegébe.

A helyzetelemzés végleges változata széleskörű partneri egyeztetési folyamat eredményeként alakult ki. A Zala Megyei Önkormányzat 2012 októberében és novemberében a megye minden járási székhelyén egyeztető fórumon mutatta be a helyzetértékelés szakértői anyagát, melyre a járás társadalmi és gazdasági szereplőinek széles köre (települési önkormányzatok, munkáltatók, civil szervezetek, a központi államigazgatás dekoncentrált szerveinek képviselői) meghívást kapott. A helyzetértékelés mindenkor aktuális munkaanyagát az Önkormányzat honlapján elérhetővé tette illetve igény szerint megküldte az érdeklődőknek.

A járásonként megtartott egyeztető megbeszéléseken részletesen bemutatásra került a helyzetfeltárás munkaanyaga, emellett meghívott előadók fejtették ki véleményüket egyrészt a koncepció fő üzeneteiről, másrészt a járás sajátos helyzetéről (pl. munkaügyi helyzet, vállalkozások helyzete, turizmus helyzete, képzés-oktatás helyzete, intézmények tevékenysége, stb.). A rendezvényeken minden esetben részt vett a megyei közgyűlés elnöke és alelnöke, valamint az Önkormányzat Hivatalának vezetője és a Hivatal számos érintett munkatársa valamint a térség országgyűlési képviselője is.

A rendezvények látogatottsága és a – helyzetértékelés bemutatásán felül - megtartott előadások száma az alábbiak szerint alakult:

Zalaegerszeg: 43 fő, 5 db megtartott előadás

Nagykanizsa: 27 fő, 4 db megtartott előadás

Zalaszentgrót: 20 fő, 3 db megtartott előadás

Keszthely: 37 fő, 6 db megtartott előadás

Lenti: 26 fő, 4 db megtartott előadás

Letenye: 29 fő, 3 db megtartott előadás

A jelentős érdeklődés mellett lezajlott eseményeken a meghívottak:

- felhívták a figyelmet a munkaanyag hiányosságaira, az esetleges tévedésekre illetve adatok vagy információk téves értelmezésből eredő, nem helytálló megállapításokra;
- kifejtették álláspontjukat a megye és a térség fejlesztésének lehetséges irányairól;
- javaslatokat fogalmaztak meg új fejlesztési irányok tartalmára vonatkozóan.

További egyeztető fórum került megrendezésre Zalaegerszegen, 14 fő részvételével, ahol a megye civil szervezetei részletesen megismerhették és megvitathatták a munkaanyagot.

Az Önkormányzat a helyzetelemzés munkaváltozatait folyamatosan rendelkezésére bocsátotta a megyei jogú városok képviselőinek, akikkel két alkalommal külön egyeztetésre is sor került a megyei

területfejlesztési konzultációs fórumok keretében. A Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség munkatársainak javaslatai szintén beépítésre kerültek a végleges dokumentumba.

A fentiek szerint véglegesített munkaanyagot tárgyalták meg a Zala Megyei Közgyűlés szakbizottságai valamint a Közgyűlés, amely 2012. november 28-ai ülésén 97/2012.(XI.28.) KH számú határozatával elfogadta a dokumentumot.

6. A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének elemzése¹⁶

6.1. A területfejlesztés forrásainak elemzése

Jelen fázisban a koncepció megvalósításához felhasználható pénzügyi források mennyisége még nem ismert. Teljes mértékben hiányoznak az adatok a hazai eredetű közforrások tekintetében, hiszen semmiféle becslés nem készült a koncepció megvalósítására a fejlesztéspolitika keretében felhasználható források mennyiségét illetően.

A felhasználás tartalmi elemeit az EU 2020 Stratégia körvonalazza, a részletes szabályozás tervezete (az ún. Koordinációs rendelet tervezete és az egyes alapok – ESZA, ERFA, EMVA illetve a Kohéziós Alap - valamint a határmenti együttműködések szabályozó rendelet tervezete elkészült. A források várható mennyisége élénk politikai vita tárgya hazánk és az EU között. A bizottság javaslata alapján - a tervezett GDP 2,5%-ában meghúzott határt figyelembe véve – a 2007 és 2013 között elvileg lehívható 25,7 milliárd euró akár 18 milliárd euró alá is lecsökkenhet 2014 és 2020 között, ami a jelenleginél 30 %-kal kevesebb forrást jelent. Pusztán lakosságszám alapján becsülve és nem tekintve a források alapok közötti megosztását – nem lévén ennél pontosabb becslést lehetővé tevő munkaanyag jelenleg – az ország egyik legkisebb megyéjének számító Zala megye nagy vonalakban a források 3%-ára, azaz mintegy 550 millió Euro (162 milliárd Ft) támogatás felhasználására számíthat 2014 és 2023 (A kifizetések és projekt megvalósítás elhúzódása miatt) között. (Értelemszerűen a fenti becslés csak a források hozzávetőleges nagyságrendjének érzékeltetésére alkalmas!)

6.2. A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés)

Az önkormányzati törvény módosításával megváltozott a megyei önkormányzatok feladatköre és szerepe: a jövőben kiemelt feladatuk a megye gazdasági-társadalmi-környezeti célú fejlődésének elősegítése. Annak érdekében, hogy a fejlesztések eredményesek legyenek, szükséges a megyét érintő fejlesztési irányok, célok kijelölése, illetve azon eszközök meghatározása, melyek a célok elérését segítik. Mindezen feladatokhoz szükséges áttekinteni a megye gazdasági-társadalmi-környezeti állapotát, az elmúlt évek folyamatait, valamint a külső környezet fő fejlődési irányait, keretfeltételeit. Jelen koncepció illetve a tervezési rendszer pl. a 4. fejezetben felvázolt többi elem ezen cél elérése érdekében kerül kidolgozásra. A tervezett fejlesztések megvalósításához több szereplő együttműködése szükséges: a központi kormányzatnak a jelentősebb összegű támogatási feltételek, illetve programok, míg a helyi szereplőknek a konkrét fejlesztési javaslatok, projektek kidolgozásában van meghatározó szerepük. Ezért megyei szinten a megye területére vonatkozóan kell a központi kormányzat elképzeléseivel igazodva a legjelentősebb fejlesztési feladatokat megfogalmazni a helyi önkormányzatokkal, főbb társadalmi-gazdasági partnerekkel együttműködve.

A hazai fejlesztéspolitika 2014 után is döntően az Európai Unió kohéziós célú fejlesztési forrásaiból gazdálkodik. Az Európai Unió által kijelölt fő célokhoz és irányokhoz (ld. 4. fejezet) igazodva készül el nemzeti szinten egy partnerségi szerződés az Európai Unióval, mely a keretét adja a fejlesztések alapjait és forrásait jelentő operatív programoknak. A megyei önkormányzatok a területi fejlesztéskoordinációs szerepük révén az operatív programok megvalósításában vesznek majd részt, melyhez kapcsolódóan konkrét feladataik később, az operatív programok tervezésével párhuzamosan kerülnek

---

¹⁶ Későbbiekben kidolgozandó fejezet, miközben az egyes szakterületi fejezetek tartalmaznak információt az elmúlt évek jelentősebb támogatásairól.

kijelölésre. Ennek megtörténtét követően vázolhatók fel a feladatellátás intézményi és kapacitásokat érintő lehetőségei illetve céljai.

A megyei önkormányzat várható szerepe kiterjedhet az alábbiakra:

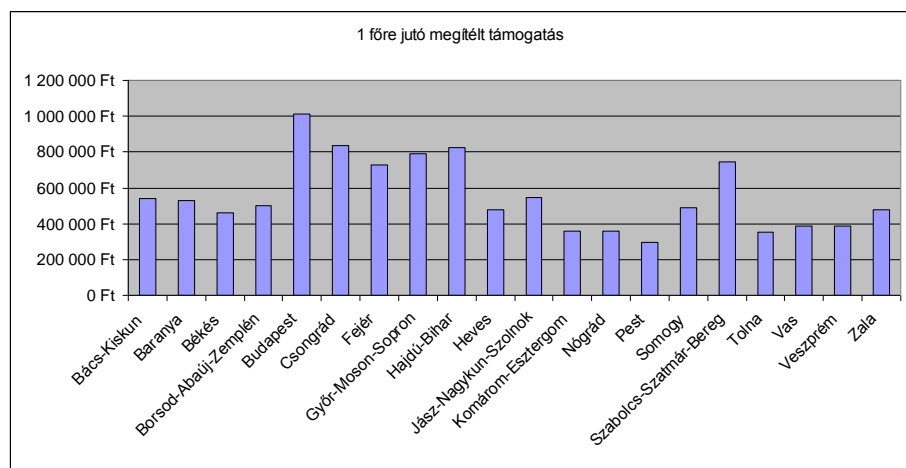
- a megyei hatáskörbe utalt fejlesztések operatív koordinációjára (projektjavaslatok előkészítése, értékelése, a megvalósítás segítése, nyomon követése)
- a megye fejlesztési koncepciója szempontjából fontos fejlesztési projektek előkészítése (partnerség megszervezése, kapcsolattartás az operatív programok irányító hatóságaival, a projektgazdák szakmai segítése)
- a megye területén megvalósuló projektek hatásának értékelése, az egyes projektek közötti kapcsolatok értékelése, javaslattétel a fejlesztési koncepcióban megfogalmazottak hatékonyabb, eredményesebb megvalósítására.

Ezen várható feladatkörök mindegyikében a megyei önkormányzat együtt kell, hogy működjön a területén levő - a fejlesztéspolitikában várhatóan a jelenleginél nagyobb szerepet kapó városokkal, különös tekintettel a majdani járási központokra illetve a két megyei jogú városra.

6.3. A területfejlesztés hatékonysága (eddigyi eredmények, forrás-aktivitás, az intézmények hatása, hiányosságok)

A fejezet az EU tagságunk utáni jelentősebb felzárkóztatási célú fejlesztési forrásokat veszi számba, illetve bemutatja, hogy azokból Zala megyében mekkora nagyságrendű támogatás használtak fel a különböző operatív programokban.

Az összes operatív programra megítélt támogatások tekintetében országos viszonylatban Zala megye a közepesen jól teljesítő megyék között szerepel. A mellékelt diagram a 2007-13-as programozási időszakban a Nemzeti Stratégiai Referencia Keretbe tartozó operatív programokból napjainkig megítélt támogatását tartalmazza a megyék

2011. év eleji lakónépeségnek arányában. 2007-13 között napjainkig az egy főre jutó megítélt támogatás az operatív programokból Zala megyében 479 983 Ft volt, ami a megyék rangsorában a 11. helyet jelenti.

A Nyugat-dunántúli OP-n belül a megyékhez viszonyítva a legkisebb összegű és arányú támogatásban Zala megye részesült, de ha 1 000 lakosra vetítjük a megítélt támogatást, akkor Zala megye támogatása alig kevesebb, mint Győr-Moson-Sopron megyéé. Zala megye a turizmusfejlesztésben részesült a legalacsonyabb támogatási arányban a megyék közti összehasonlításában, amit a Győr-Moson-Sopron megyei kiemelt projektek (Fertődi kastély, Pannonhalmi Apátság, Mosonmagyaróvári Science múzeum) támogatása magyaráz.

Különösen hátrányosnak értékelhető ez a forrásallokációs gyakorlat annak a ténynek a fényében, hogy Zala a régió legkevésbé fejlett megyéje, így a régió kohéziójának elősegítése éppen a források ellenkező irányú eltérítését indokolná. Zala megyének a Nyugat-Dunántúli Régióhoz való tartozása a fejletlen régiókhoz viszonyítva alacsony támogatási intenzitás miatt hátrányos. A hátrányok kiküszöbölésére megfontolásra érdemes a megyei szintű területfejlesztési pályázatok lehetőségének ismételt megteremtése a forrásoldal biztosításával, segítve ezzel a kistéleplések forráshoz jutását.

2004-06 közötti EU támogatások Zala megyében operatív programok közötti bontásban

	1. Beérkezett pályázatok	2. Igényelt támogatás	3. IH által támogatott	4. Megítélt támogatás	5. Hatályos szerződések	6. Hatályos szerződések összege	7. Kifizetett összeg	8. Kifizetések száma
Zala megye	1 413 db	30 678 226 489 Ft	736 db	13 472 999 352 Ft	735 db	13 441 280 575 Ft	12 968 853 773 Ft	728 db
Agrár és Vidékfejlesztés OP	566 db	6 695 748 166 Ft	403 db	4 768 931 626 Ft	403 db	4 675 568 656 Ft	4 640 944 050 Ft	403 db
Gazdaságfejlesztés OP	547 db	7 551 285 510 Ft	181 db	2 341 601 874 Ft	181 db	2 297 723 701 Ft	2 261 898 812 Ft	178 db
Humán erőforrás OP	248 db	7 360 200 795 Ft	137 db	3 529 014 491 Ft	136 db	3 634 536 856 Ft	3 291 000 818 Ft	132 db
Környezet és infrastruktúra OP	2 db	339 176 000 Ft	0 db	0 Ft	0 db	0 Ft	0 Ft	0 db
Regionális fejlesztés OP	50 db	8 731 816 018 Ft	15 db	2 833 451 361 Ft	15 db	2 833 451 362 Ft	2 775 010 093 Ft	15 db

2007-13 közötti támogatások Zala megyében operatív programok szerinti bontásban.

	1. Beérkezett pályázatok	2. Igényelt támogatás	3. IH által támogatott	4. Megítélt támogatás	5. Hatályos szerződések	6. Hatályos szerződések összege	7. Kifizetések száma	8. Kifizetett összeg
Zala megye	3 085 db	238 028 482 717 Ft	1 576 db	137 775 722 794 Ft	1 354 db	119 850 842 619 Ft	985 db	60 396 153 404 Ft
Állam reform OP	14 db	242 472 945 Ft	11 db	195 632 276 Ft	11 db	195 632 276 Ft	11 db	184 091 988 Ft
Gazdaságfejlesztés OP	1 184 db	18 976 484 733 Ft	763 db	10 841 799 502 Ft	696 db	9 991 820 908 Ft	399 db	5 709 015 713 Ft
Környezet és energetika OP	249 db	45 292 129 521 Ft	116 db	28 091 493 559 Ft	112 db	25 523 148 379 Ft	96 db	6 431 606 317 Ft
Közlekedés OP	14 db	78 207 178 421 Ft	12 db	49 950 506 717 Ft	10 db	39 736 691 563 Ft	9 db	19 759 147 880 Ft
Nyugat-dunántúli OP	602 db	56 396 097 527 Ft	317 db	30 367 872 394 Ft	269 db	27 387 488 622 Ft	227 db	19 950 311 855 Ft
Társadalmi megújulás OP	934 db	22 844 885 902 Ft	328 db	8 074 447 981 Ft	230 db	6 765 162 053 Ft	217 db	5 298 056 487 Ft
Társadalmi infrastruktúra OP	88 db	16 069 233 668 Ft	29 db	10 253 970 365 Ft	26 db	10 250 898 818 Ft	26 db	3 063 923 164 Ft

2007-13 között a Nyugat-Dunántúli OP támogatásainak megyék és prioritásonkénti összege

Támogatások értéke	Beérkezett pályázatok (db)			Igényelt támogatás (mFt)			Támogatott pályázat (Db)			4. Megítélt támogatás		
	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS
Összesen	611	503	703	59 361	62 496	83 810	317	257	361	30 368	34 833	47 456
1. Regionális gazdaságfejlesztés	143	116	222	9 494	8 706	16 332	82	66	138	5 277	5 239	8 964
2. Turizmusfejlesztés	135	100	116	18 377	18 714	25 310	58	40	46	6 595	7 431	14 557
3. Városfejlesztés	42	42	39	8 003	7 375	8 777	22	30	26	5 195	5 897	6 720
4. Környezetvédelmi és közlekedési infrastruktúra	146	96	108	15 749	17 929	20 163	67	45	45	6 895	10 524	7 601
5. Kistérségi közszolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése	145	149	214	7 738	9 771	12 979	88	76	102	6 406	5 742	9 364

Támogatások értéke	Beérkezett pályázatok (db)			Igényelt támogatás (mFt)			Támogatott pályázat (Db)			4. Megítélt támogatás		
	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS
6. Szakértői segítségnyújtás	0	0	4	0	0	249	0	0	4	0	0	249

2007-13 között a Nyugat-Dunántúli OP támogatásainak megyék és prioritásonkénti megoszlása

Támogatások megoszlása	Beérkezett pályázatok (db)			Igényelt támogatás (mFt)			Támogatott pályázat (Db)			4. Megítélt támogatás (mFt)		
	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS
Összesen	33,6%	27,7%	38,7%	28,9%	30,4%	40,8%	33,9%	27,5%	38,6%	27,0%	30,9%	42,1%
1. Regionális gazdaságfejlesztés	29,7%	24,1%	46,2%	27,5%	25,2%	47,3%	28,7%	23,1%	48,3%	27,1%	26,9%	46,0%
2. Turizmusfejlesztés	38,5%	28,5%	33,0%	29,4%	30,0%	40,6%	40,3%	27,8%	31,9%	23,1%	26,0%	50,9%
3. Városfejlesztés	34,1%	34,1%	31,7%	33,1%	30,5%	36,3%	28,2%	38,5%	33,3%	29,2%	33,1%	37,7%
4. Környezetvédelmi és közlekedési infrastruktúra	41,7%	27,4%	30,9%	29,3%	33,3%	37,4%	42,7%	28,7%	28,7%	27,6%	42,1%	30,4%
5. Kistérségi közszolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése	28,5%	29,3%	42,1%	25,4%	32,1%	42,6%	33,1%	28,6%	38,3%	29,8%	26,7%	43,5%
6. Szakértői segítségnyújtás	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%

1 lakosra jutó támogatás a Nyugat-dunántúli OP-n belül a megyék összehasonlításában

1 lakosra jutó támogatás (eFt)	Igényelt támogatás (eFt)			4. Megítélt támogatás (eFt)		
	Zala	Vas	GyMS	Zala	Vas	GyMS
Összesen	204	239	188	104	133	106
1. Regionális gazdaságfejlesztés	33	33	37	18	20	20
2. Turizmusfejlesztés	63	72	57	23	28	33
3. Városfejlesztés	28	28	20	18	23	15
4. Környezetvédelmi és közlekedési infrastruktúra	54	69	45	24	40	17
5. Kistérségi közszolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése	27	37	29	22	22	21
6. Szakértői segítségnyújtás	0	0	1	0	0	1

Adatok forrása: www.ngfu.gov.hu; Emir tájékoztató 2012.09.19. NYDOP megyék összehasonlítására vonatkozó táblázat: 2012.09.22.

7. Helyzetértékelés

7.1. A megye erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása

Az alábbiakban összefoglaljuk azon legfontosabb értékelő jellegű állításokat, melyek a helyzetelemzésből következnek, illetve meghatározzák a jövő fejlesztési irányainak kialakítását:

Pozitív belső tényezők (értékek), amelyekre mint erősségekre lehet építeni, vagy amely folyamatok kihasználása előnyt jelent a jövőben	Negatív belső tényezők (gyengeségek, problémák) melyek leküzdésére törekedni kell, illetve kockázatot jelentenek
Természet, környezet	
<p>Az országos átlagot meghaladó erdőstűtség Kármentesítés és a felszíni alatti szennyezések megszüntetése folyamatos A Zala folyó és a Balaton vízminőségének folyamatos javulása Jelentős ivóvízminőségi problémák nincsenek A biomassza hasznosításának kedvező adottságai A geotermikus energia hasznosításának jelentős további lehetőségei vannak Mura folyó árvízvédelmi fejlesztése folyamatban van Az őshonos (újból védelem alá vett) gyümölcsfajták gazdagsága, ami a hagyományos tájgazdálkodási formák megmaradásával magyarázható</p>	<p>Csökkent a hasznosított mezőgazdasági területek aránya 2000 és 2010 között Csökkent az állatállomány és az állattartással foglalkozó gazdaságok száma 2000 és 2010 között Kevesebb termőterület a szántó-, szőlő-, gye-, erdő- és gyümölcsös művelési ágakban. Országos átlagnál kisebb a védett természeti területek aránya Jelentős a sérülékeny vízbázisok száma és védőterületeik kiterjedése Árvízvédelmi beruházások szükségesek a Kerkavölgy árvízmentesítésére, illetve Nagykanizsán a Principális mentén és a Zala folyó mentén Az iszap eltávolítása a Balatonból és a tó medrén kívüli zagyterek kialakítása még nem fejeződött be, további beruházások szükségesek A tartósan csapadékszegény időszakok negatív hatással vannak a Balaton vízszintjére</p>
Gazdaság	
<p>A feldolgozóipar országos átlagnál magasabb munkatermelékenysége, a gépipar, elektronika és autóipar fejlődésére alkalmas gazdasági környezet Országos viszonylatban is kiemelkedő a hazai tőke aránya a társas vállalkozásokban A termelési infrastruktúra alapelemei rendelkezésre állnak (leginkább az ipari parkokban) Logisztikai fejlesztési potenciál Letenye, Nagykanizsa térségében, erősödő versenykörnyezetben a határ menti térségekkel Vállalkozásfejlesztést és innovációt segítő közvetítő szervezetek megléte Országos jelentőségű turizmus, a Balaton partra és termál-, gyógyvizekre épülő turisztikai szolgáltatások fejlettsége, a természeti környezetre épülő („zöld”) turizmus jelentős fejlesztési potenciálja Minőségi élelmiszertermeléshez szükséges adottságok megléte, innovációs kapacitások</p>	<p>Csökkenő gazdasági teljesítmény (2010-ben alig 5%-kal haladta meg a 2000-es évek szintjét) Csökkenő beruházási mérték Mezőgazdaságban foglalkoztatottak jelentős csökkenése Alacsony exportrészesedés Alacsony K+F kapacitás és ráfordítás Törékeny, ciklikus ingadozásoknak kitett gazdaság, a helyi kötődéssel nem rendelkező gazdasági szereplők nagy száma Hiányzó felsőoktatási kapacitások, gyenge együttműködés a gazdasági szereplőkkel, a megyében nincs székhelye felsőoktatási intézménynek</p>

Pozitív belső tényezők (értékek), amelyekre mint erősségekre lehet építeni, vagy amely folyamatok kihasználása előnyt jelent a jövőben	Negatív belső tényezők (gyengeségek, problémák) melyek leküzdésére törekedni kell, illetve kockázatot jelentenek
<p>kiépítésének lehetősége</p> <p>Kiépült, a munkaügyi központokkal jól együttműködő felnőttképzési rendszer</p> <p>Átalakuló szakképzési rendszer, a vállalati igényekhez való rugalmasabb illeszkedés és célzottabb gyakorlati ismeretátadás céljából</p> <p>Országos viszonylatban is nagyszámú, átlag feletti színvonalú városi gimnázium és szakközépiskola</p> <p>Külföldiek számára térítés ellenében nyújtandó egészségügyi és gyógyszerellátások tekintetében idegen nyelvet is beszélő humán erőforrás</p>	
Társadalom	
<p>Településközi együttműködések hagyományai</p> <p>Kulturális sokszínűség, nemzetiségek jelenléte</p> <p>Az ipari termeléshez elengedhetetlen munkakultúra megléte</p>	<p>Lakónépesség országos átlagot meghaladó csökkenése</p> <p>Születések számának folyamatos csökkenése, elöregedő társadalom</p> <p>A megyéből folyamatos az elvándorlás, a diplomát szerzett fiatalok nem térnek vissza</p> <p>A népesség egészségi állapota országos összehasonlításban kedvezőtlen (különösen ahhoz viszonyítva, hogy az országos adatokban relatív javulás figyelhető meg)</p> <p>Válások magas aránya társadalmi instabilitásra utal</p> <p>Romló foglalkoztatottság (a munkanélküliségi ráta 2010-re 2,4 %-kal meghaladta az országos értéket!)</p> <p>A munkanélküliek több mint a fele tartósan, 180 napon túli álláskereső</p> <p>A jövedelmek tartósan az országos átlag alatt maradnak (a megyei érték az országos egy főre jutó SZJA alap 87,5%-a)</p> <p>Jelentős az Ausztriában dolgozók száma és aránya</p>
Közlekedés, elérhetőség	
<p>Az M7-es autópálya fejlesztése javította a megye elérhetőségét Budapestről, illetve a déli piacokról</p> <p>Folyamatban lévő közúthálózati beruházások javítják a belső kapcsolatok minőségét</p> <p>Az ország 3 nemzetközi repülőteréből egy a megyében található (Sármellék)</p> <p>Kiépült nemzetközi gyorsforgalmi összeköttetés Maribor és Zágráb - Rijeka irányába</p>	<p>A megyeszékhely nem kapcsolódik a gyorsforgalmi úthálózathoz</p> <p>A megyei jogú városok közötti közúti (és vasúti) kapcsolat rossz minőségű</p> <p>Nem épültek ki a multimodális közlekedési csomópontok, a meglévő kombinált közlekedési infrastruktúrát (RoLa szállítási rendszer) a piac nem igényli</p> <p>A vasúti megközelíthetőség lassú, versenyképtelen a közúti személyszállítással szemben</p>

Pozitív belső tényezők (értékek), amelyekre mint erősségekre lehet építeni, vagy amely folyamatok kihasználása előnyt jelent a jövőben	Negatív belső tényezők (gyengeségek, problémák) melyek leküzdésére törekedni kell, illetve kockázatot jelentenek
	<p>Északi irányú rossz elérhetőség, ami korlátozza a Szombathely (Szentgotthárd) térségével egységes munkaerőpiac kialakítását</p> <p>Déli kapcsolatok gyengesége akadályozza a Horvátországgal kialakítandó kapcsolatokat illetve Nagykanizsa É-i kapcsolatainak fejlődését</p> <p>A kistelepülések közösségi közlekedése nem támogatja megfelelően a munkába járást</p> <p>A főközlekedési útvonalak településeket érintő belterületi szakaszain tapasztalható jelentős zaj-és rezgésterhelés</p> <p>A sármelléki repülőtér működése gazdaságilag bizonytalan</p>
Környezeti infrastruktúra	
<p>Jelentős előrelépések történtek a szennyvízkezelés és –elvezetés terén</p> <p>Szennyvíziszap kezelése, elhelyezése megoldott</p> <p>Korábbi hulladéklerakók lezárása és rekultivációja megtörtént, a korszerű lerakókapacitás kialakításra került</p> <p>A vízminőség megfelelő, ahol szükséges, az arzénmentesítés megoldása folyamatban van</p>	<p>A szennyvízhálózatra való csatlakozás aránya a kívánatosnál alacsonyabb</p> <p>Légszennyezés és zajterhelés a nagy forgalmú 76 és 86-os főutak belterületi szakaszain és a nagyvárosok központjában</p> <p>Egyes kistelepülések szennyvíztisztítása (2000 LE alatti) nem megoldott</p> <p>Vadlerakók (hulladék-lerakatok) sok település határában fellelhetők</p> <p>A hulladék hasznosítás rendszere még nem épült ki teljesen a megyében</p> <p>A lakásépítések üteme jelentősen lelassult a 2000-es évek végére</p>
Településhálózat	
<p>Jelentősebb térségi központok: Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Keszthely fejlettsége és helyi kapcsolatrendszere megfelelő</p> <p>Településközi együttműködések hagyománya és sikerei</p> <p>Határ menti együttműködések és kapcsolatok hagyománya erős</p>	<p>A megyeszékhely, mérete és lakosságszáma folytán, önmagában nem képez elég nagy gazdasági súlyt az innovatív tevékenységek megtelepedéséhez</p> <p>Mind Nagykanizsa, mind a megyeszékhely távol van a szomszédos térségi jelentőségű központoktól (Győr illetve Pécs), ezek elérhetősége a megyéből rossz, így kapcsolatok alig épülnek ki</p> <p>Az országhatár túloldalán fekvő területek szintén gyengén fejlettek, központ-hiányosak</p> <p>Nincs határozott nemzeti szintű törekvés a térség központhiányos helyzetének megváltoztatására</p> <p>Funkcióhiányos kisvárosok sora található a megyében</p> <p>Az aprófalvak közszolgáltatásokkal való ellátottsága népesség-megtartó ereje gyenge</p>

Lehetőségek (megyén kívüli folyamatok, melyek kihasználása előnyt jelenthet)	Veszélyek (megyén kívüli folyamatok, melyek kockázatokat jelentenek)
<p>Környezettudatosság erősödése, ami megjelenik a helyi, ellenőrzött útvonalon beszerzett mezőgazdasági termékek vásárlása iránti igényben is</p> <p>Egészségtudatosság növekszik, mely lehetőséget adó a prevenció, egészségügyi szolgáltatások körének bővülésére nem csak az idősek körében</p> <p>A megújuló energia termelésének lehetőségei (technológia, gazdasági) javulnak</p> <p>ITC technológiák további térnyerése</p> <p>A régiók szerepének gyengülése és az EU kohéziós politikájának várható szabályozása lehetőség egy differenciáltabb támogatáspolitikára magvalósítására</p> <p>Horvátország EU csatlakozása lehetőség a piaci kapcsolatok bővítésére</p> <p>A közszolgáltatások működtetésének nemzeti szabályozása egy fenntartható, a település- és közlekedési hálózat jellegzetességeihez igazodó rendszer kialakítását segíti elő.</p>	<p>Fosszilis energiaárak növekednek a világban, melyek drágábbá teszik az ingatlanok fenntartását és a mobilitást, ami új energiaellátási és közlekedési megoldások alkalmazását teszik szükségessé</p> <p>Egyre szélsőségesebb időjárás várható, mely több környezeti katasztrófával járhat (pl. árvizek, erdőtüzek, aszály), aminek kapcsán elsősorban a nagy mennyiségű vízelvezetésére, illetve a vízvisszatartására kell felkészülni</p> <p>A gazdaság tartós stagnálása, nem lesz olyan termék a jövőben ami robbanásszerű gazdasági növekedést vagy termelékenységgel járhat</p> <p>Az európai térszerkezet Európa elhúzóválságkezelése miatt polarizálódik, a policentrikus hálózatok nem tudnak kialakulni, a megye gazdaságának leszakadása folytatódik</p> <p>Horvátország EU csatlakozása növeli a térségi beruházásokért folyó verseny intenzitását</p>

7.2. A megye lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása

Az alábbiakban összesítésre kerülnek a helyzetelemzésből következő azon lehetséges fejlesztési irányok, melyek kiindulásként szolgálhatnak a majdani koncepcionális célok, prioritások és beavatkozási stratégiák kidolgozásához:

- Feldolgozóipari működőtőke-beruházások ösztönzése, ennek érdekében kormányzati és helyi szintű ösztönzők összehangolt alkalmazása,
  - preferáltan a gép- és járműipari, elektrotechnikai, logisztikai és a megújuló energiák felhasználásához kapcsolódó ágazatokban,
  - német, osztrák illetve olasz, szlovén és horvát eredetű illetve piachoz kapcsolódó vállalkozások letelepítésére koncentrálnak.
- A gazdaság innovációs bázisának erősítése és stabilizálása az ország nyugati határa mentén elhelyezkedő gazdaságilag jelentősebb városok munkamegosztásában, kapacitásaik fejlesztésének és használatának összehangolásával és ehhez kapcsolódóan intenzívebb határon átnyúló kapcsolatok kiépítése Zágráb, Ljubljana, Maribor és Graz felsőoktatási és kutatás-fejlesztési intézményeivel.
- A térség közötti elérhetőségének javítása, kiemelten az M9 nyomvonalán történő fejlesztésekkel illetve a megyei jogú városok elérhetőségének javításával.
- A járásközpontok közösségi közlekedési kapcsolatainak javítása.
- A sármelléki repülőtér működtetésének és fejlesztésének hosszú távú biztosítása állami szerepvállalással, Hévíz város üzemeltetői feladatának hosszú távú rendezésével, a megyei jogú városok bevonásával. A repülőtérhez kapcsolódó ipari parki /logisztikai és egyéb/ fejlesztések támogatása ösztönzése, pénzügyi – szolgáltató központ feltételeinek kialakítása Sármellék-Keszthely térségében.

- A megyei felsőoktatás összehangolása és hatékony fejlesztése, a felsőoktatással is együttműködő innovációs tevékenység támogatása.
- A műszaki területeken elsődlegesen az alkalmazott mérnöki szakok továbbfejlesztése, ennek bázisán a kutatás-fejlesztési kapacitások fejlődésének segítése, a szakképzési struktúra ennek megfelelő további alakítása, összhangban a gazdaság igényeivel
- Az agrárgazdaság és vidékfejlesztés területén legfontosabb a meglévő kutatási kapacitás jobb hasznosítása a régióban, ennek keretében a keszthelyi Georgikon Kar szolgáltatási és szaktanácsadási tevékenységének és gazdasági kapcsolatainak erősítése.
- Logisztikai fejlesztések infrastrukturális és szolgáltatási feltételeinek javítása a Nagykanizsa, Letenye határtérségben illetve Zalaegerszegen
- A népesség csökkenés negatív tendenciájának mérséklése érdekében a közlekedési hálózatok (pl. M9 autópálya építése, közösségi közlekedés fejlesztése) fejlesztésével a térségközpontok - kiemelten a megyei jogú városok - megközelíthetőségének javítása, a munkalehetőségek szélesebb körének elérhetővé tétele, melyhez kapcsolódóan fontos a megye belső perifériáját feltáró kelet-nyugat irányú 75-ös út korszerűsítése
- A turisztikai szolgáltatások színvonalának emelése, különösen
  - a termál-kultúrára épülő szolgáltatások versenyképességének megtartása, lehetőség szerinti erősítése, ezen belül különösen az egészségturizmus fejlesztése a kapcsolódó gyógyászati háttér kialakításával (elsősorban Hévíz, Zalakaros, Lenti városokban)
  - a megye természeti értékeire alapozva a bakancsos, kerékpáros és gasztroturizmus feltételeinek javítása, minden esetben a táji és természeti a környezet kímélésével, fenntartható használatának biztosításával. A „zöld” turizmus a megye marketing-tevékenységének is hangsúlyos részét alkothatja.
  - az ágazatban kialakuló együttműködések, különösen a területi alapon szerveződő szolgáltatási klaszterek kialakulásának ösztönzése
- Megújuló energia-előállítási potenciál jobb hasznosítása, elsősorban a biomasszán és a termálvízen alapuló potenciál kiaknázása
- Helyi (mezőgazdasági, élelmiszeripari) termékek előállítási és marketing-kapacitásainak fejlesztése, helyi márkák kialakítása (pl. „Regisztrált Regionális Tájtermékek” kifejlesztése) az értékesítés illetve piaci bevezetés támogatása, a kapcsolódó K+F kapacitások fejlesztése illetve kutatás és az alkalmazás közötti kapcsolatok javítása.
- A mezőgazdaság foglalkoztatási hatásának maximalizálása, ennek érdekében nagyobb élőlétszám-igényű ágazatok bővülésének és termelési módok alkalmazásának ösztönzése, ezzel párhuzamosan a termelési szerkezet és feltételek javítása (pl. öntözés).
- További erdősítések, ezzel párhuzamosan az erdőgazdálkodás, fakitermelés, fafeldolgozás bővítése illetve a vadászati turizmus szolgáltatási feltételeinek javítása
- Kistélepülések humán szolgáltató rendszereinek fenntartható, a település- és közlekedési hálózat jellegzetességeihez igazodó kialakítása, újszerű szolgáltatási formák létrehozása (mobil szolgáltatások, kisléptékű közösségi közlekedési hálózatok kialakítása, szociális gazdaság térnyerésnek ösztönzése, kistélepülési igényeknek megfelelő szolgáltatási és műszaki tartalom kialakításának pályázatos ösztönzése, stb.)
- Az infokommunikációs rendszerek elérhetőségének javítása, köz- és üzleti célú alkalmazások kifejlesztésének ösztönzése, különös tekintettel a turizmust és a helyi közszolgáltatások közlekedés nélküli igénybevételének illetve elérhetőségének könnyítését szolgáló alkalmazások fejlesztésére

- A talajszennyezés mérséklése a közcatorna hálózatra való csatlakozás arányának növelésével, a kistelepülések szennyvízkezelésének költség-arányos megoldásával
- Hulladék-újrahasznosítás rendszerének megszervezése és a szükséges infrastruktúra kialakítása
- A településhálózat integrált – vállalkozásfejlesztési, életminőségbeli és környezetvédelmi tevékenységeket összefüggéseiben is kezelő – fejlesztése, különös tekintettel a
  - vállalkozások működési és letelepedési feltételeinek javítására;
  - a városok szolgáltatási területének egészére kiterjedő tervezési tematika alkalmazására;
  - az energiahatékonyság javítására és a közlekedés okozta energia-felhasználás minimalizálására;
  - a közlekedési eredetű zaj- és légszennyezés mértékének csökkentésére;
  - a szegénység és szegregáció minden formájának leküzdésére, az érzékeny társadalmi csoportok helyzetének javítására;
  - a közszolgáltatások minőségének és elérhetőségének fenntartható biztosítására.
  - az utóbbi két év csapadékszegény időjárása következtében újra meg kell vizsgálni a tartósan csapadékszegény időszakok hatását a Balaton vízszintjére, gondoskodni kell a szükséges intézkedések, vízgazdálkodási fejlesztések megvalósításának előkészítéséről

7.3. A megye speciális, területi meghatározottságú problémái és lehetőségei

7.3.a. A megyét alkotó járások sajátosságai (településszintű kérdőíves felmérés alapján)

Zalaegerszegi Járás sajátosságai

Lakosság megoszlása:

- Zalaegerszeg MJV 59 464 fő (a járás 57,9%-a)
- Többi település összesen: 43 191 fő (a járás 42,1%-a)
- Városok (Pacsa, Zalalövő) 4 809 fő (a járás 4,7%-a)

Jellemző egészségügyi problémák, betegségek:

- szív-és érrendszer, daganatok, hipertónia, diabétesz, mozgás-szervi, alkoholizmus, dohányzás
- egészségterv: 15 településnek van egészségterve (81 visszaküldött kérdőív alapján), az érintett lakosság száma 10 266 fő

Foglalkoztatás:

Település	Közsféra létszám (fő)	Aktívakon belül közsféra aránya (%)	Mg.-ban dolgozók létszám (fő)	Aktívakon belül mg.-ból élők aránya (%)	Ipari és szolgáltató ágazatban dolgozók (%)
JÁRÁS ÖSSZESEN	1 342	4,7%	4 720	16,4%	78,9%
Zalaegerszeg (járási)	9561	31,4%	852	2,8.	65,8%

központ) ¹⁷					
Pacsa (város)	108	8,8%	276	22,5%	68,7%
Zalalövő (város)	50	2,4%	170	8,0%	89,6%

Keresett szakmák:

- lakatos, hegesztő
- szakiparosok (ács, festő, villanyszerelő, asztalos, kőműves, burkoló)
- iparos (mezőgazdasági gépszerelő, háztartási kisgépszerelő, autószerelő, TV-szerelő)
- építőipari szakmunkás
- szakács

Jellemző szolgáltatási adatok:

Internet elérés:

- 21 településen (6 906 lakos) csak mobil internet van,
- 3 településen (1 425 fő) nincs nyilvános internet-elérési lehetőség,

Szennyvízkezelés:

- 20 kistelepülésen nincs kiépített szennyvízhálózat, az érintett lakosság száma 4 207 fő.

Vendéglátás:

Megyeszékhely:

	2010	2005
Vendégéjszakák száma	36 307	52 179
Szállásférőhelyek száma	1301	1711
vendégéjszaka/szálláshely arány	27,9	30,5

Megyeszékhelyen kívüli települések:

- Szálláshely-kapacitás 1 924 db (ebből Zalalövő 500, 25,99%), a 2011 évi vendégéjszakák száma: 10 099, ebből:
  - Zalalövő: 1 317, 13%
  - Többi település: 8 782, 87%
- Kihasznátság becslése, vendégéjszaka/szálláshely arányok:
  - Járási átlag: 5,25% (!)
  - Zalalövő: 2,63% (!!)

A járás fő fejlesztési elképzelései:

Megyeszékhely:

- Mechatronikához kapcsolódó tevékenységek (vállalkozás, K+F, képzés) fejlesztése, különösen a szakképzési és felsőoktatási képzés erősítése.

¹⁷ Forrás: IVS, Zalaegerszeg 2005

- Felsőoktatási kapacitások növelése, a K+F jellegű tevékenységek arányának növelése.
- Innovatív vállalkozások fejlődésének segítése, megtelepedésük ösztönzése, elsősorban a feldolgozóipar ágazataiban
- Stabil, jármű- illetve gépgyártáshoz kapcsolódó, jelentős foglalkoztató kapacitással bíró feldolgozóipari vállalatok letelepedésének ösztönzése

Pacsa:

- orvosi centrum felújítása,
- bölcsődei ellátás biztosítása
- megújuló energia hasznosítása (napkollektorok telepítése),

Zalalövő:

- termálfürdő építése,
- kerékpárutak fejlesztése,
- mentő-állomás építése
- erdei tornapálya felújítása,
- szennyvízhálózat fejlesztése a tisztítótelep kapacitásbővítése,
- intézmények informatikai fejlesztése eszközbeszerzéssel,
- épületenergetikai korszerűsítések,
- belterületi úthálózat felújítása,

A járás többi települése:

- munkahely-teremtés (helyi KKV-k támogatása),
- hiányzó alpinfrastruktúra kiépítése (szennyvízkezelés, hiányzó bel- és külterületi, illetve településközi és elkerülő úthálózat kiépítése és felújítása, kerékpárút fejlesztések),
- kistelepülések lakosság-megtartó erejének erősítése (falumegújítás, zöldfelületek növelése, közlekedési feltételek javítása, falugondnoki hálózat, idősgondozás fejlesztése),
- turizmus fejlesztése (szálláshely és turisztikai attrakciók fejlesztése),
- intézmények felújítása és kapacitások bővítése (egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális, sport és igazgatási területeken),
- energetikai korszerűsítések megújuló energia hasznosításával kombinálva (elsősorban napelem, napkollektor, biomassza),

Határ-menti együttműködés terén:

Zalalövő:

- osztrák, olasz és román testvér-városi kapcsolatok szorosabbra fűzése,

A járás többi települése (81 kistelepülésből 8 választott):

- Máréfalvával testvértelepülési kapcsolat kialakítása (Gósfá),
- Határon hulladék állj program! (Baktüttös),
- határon átnyúló, közös pályázatok,
- kulturális programok és turisztikai együttműködések kialakítása,

Nagykanizsai Járás sajátosságai

Lakosság megoszlása:

- Nagykanizsa MJV 49 435 fő (a járás 61,7%-a)
- Többi település összesen: 30 707 fő (a járás 38,3%-a)
- Városok (Nagykanizsa, Zalakaros) 51 712 fő (a járás 64,5%-a)

Település	Lakosság (fő)	Nemzetiségek aránya (%)	Nemzetiségi lakosság (fő)
JÁRÁS ÖSSZESEN	80 142	4,2%	3 335
Nagykanizsa (járás központ)	49 435		
Zalakaros (város)	2 277	10,0%	228

Jellemző egészségügyi problémák, betegségek:

- szív- és érrendszer, daganatok, allergia
- egészségterv: a két város mellett további két településnek van egészségterve, az érintett lakosság száma 52 959 fő

Foglalkoztatás:

Település	Közsféra létszám (fő)	Aktívakon belül közsféra aránya (%)	Mg.-ban dolgozók létszám (fő)	Aktívakon belül mg.-ból élők aránya (%)	Ipari és szolgáltató ágazatban dolgozók (%)
JÁRÁS ÖSSZESEN	2 553	4,6%	4 526	8,1%	87,3
Nagykanizsa (járási központ)	1 700	4,8%	1 760	5,0%	90,2
Zalakaros (város)	120	8,1%	15	1,0%	90,9

Keresett szakmák:*Nagykanizsa*

- felszolgáló, szakács, bolti eladó, pénzügyes, pék, asztalos, kárpitós, festő, kőműves, hegesztő, fémforgácsoló, CNC gépkészítő, marós, varró, műanyagipari munkás, bútór-, műanyag- és autópipari szakmunkás

Zalakaros

- felszolgáló, szakács, bolti eladó

A járás többi települése:

- szakiparosok (ács, víz, gáz, fűtés szerelő, villanszerelő, asztalos, kőműves, festő)
- vendéglátós szakmák (felszolgáló, szakács), informatikus, bolti eladó, pénzügyes

Jellemző szolgáltatási adatok:*Internet elérés:*

- 2 településen (603 lakos) csak mobil internet van,
- 13 településen (9 927 fő) nincs nyilvános internet-elérési lehetőség,

Szennyvízkezelés:

- 17 kistélepülésen nincs kiépített szennyvízhálózat, az érintett lakosság száma 8 021 fő.

Vendéglátás:

- Szálláshely-kapacitás 7 862 db (ebből Zalakaros 6 862!), a 2011 évi vendégéjszakák száma: 529 009, ebből:
  - Zalakaros: 500 981, 94,7% (!!!)
  - Nagykanizsa: 22 902, 4,33%
  - Többi település: 5 126, 0,96% (!!)
- Kihasználat becslése, vendégéjszaka/szálláshely arányok:
  - Járási átlag: 67,3%
  - Zalakaros: 73,0%
  - Nagykanizsa és a többi település átlaga: 28% (!)

A járás fő fejlesztési elképzelései:

Nagykanizsa:

- munkahely-teremtés, KKV-k fejlesztése, ipari park bővítése, turisztikai attrakciók fejlesztése (pl. Csónakázó-tó)

Zalakaros:

- termáltó és ökopark, fedett gyermekvilág, közösségi közlekedés, régi településközpont felújítása

A járás többi települése:

- munkahely-teremtés KKV-knál
- alap infrastruktúra (szennyvízkezelés, belterületi és településközi úthálózat rekonstrukciója és bővítése, busz közlekedés fejlesztése, térfigyelő rendszerek kiépítése)
- turisztikai fejlesztések (szálláshely, tanösvény, attrakciók: pl. jóléti és horgásztó, ökopark; falumegújítás, zöldfelület bővítés, kerékpáros és vízi turizmus fejlesztése)
- energetika (épületenergetikai korszerűsítés, megújuló energia: napelem/napkollektor, közvilágítás korszerűsítés)
- intézmények (önkormányzati tulajdonú eü-i, oktatási és szociális épületek korszerűsítése, igazgatási szolgáltatások fejlesztése)
- szegregáció és társadalmi kirekesztődés elleni küzdelem

Határ-menti együttműködés terén:

Nagykanizsa:

- tematikus utak kiépítése, kerékpáros és ökoturisztikai együttműködés, K+F és innováció

Zalakaros:

- „Hősök nyomában” történelmi hagyományok ápolása, kerékpáros turizmus fejlesztése

A járás többi települése (48 kistépelésből 11 válaszolt):

- turisztikai központ, közös tábor és rendezvény, hagyományápolás, nemzetiségi kapcsolatok, településfejlesztési kooperáció, infrastruktúra (csónaktároló, új határátkelő, szennyvíztisztító rekonstrukció)

Zalaszentgróti Járás sajátosságai

Lakosság megoszlása:

- Zalaszentgrót 6 816 fő, a járás lakosságának 42,4%-a
- Többi település (19 db) 9 252 fő, a járás lakosságának 57,6%-a

Település	Lakosság (fő)	Nemzetiségek aránya (%)	Nemzetiségi lakosság (fő)
JÁRÁS ÖSSZESEN	16 068	2,5%	402
Zalaszentgrót (járás központ)	6 816		

Jellemző egészségügyi problémák, betegségek:

- szív- és érrendszer, daganatok, diabétesz, hipertónia, mozgásszervi betegségek
- egészségterv: mindössze 3 településnek van egészségterve, az érintett lakosság száma csak 2 703 (17 %)

Foglalkoztatás:

Település	Közfélra létszám (fő)	Aktívakon belül közfélra aránya (%)	Mg.-ban dolgozók létszám (fő)	Aktívakon belül mg.-ból élők aránya (%)	Ipari és szolgáltató ágazatban dolgozók (%)
JÁRÁS	351	3,3%	993	9,4%	87,3

ÖSSZESEN					
Zalaszentgrót					
(járási központ)	142	3,0%	477	10,0%	87%

Keresett szakmák:

- szakiparosok (lakatos, ács, festő, asztalos, kőműves), informatikus,
- építőipari szakmunkás, segédmunkás, szakács, pincér, bolti eladó

Jellemző szolgáltatási adatok:

Internet elérés:

- 3 településen (1 318 lakos) csak mobil internet érhető el,
- 3 településen (3 421 lakos) nincs nyilvános internet-elérési lehetőség,

Szennyvízkezelés:

- 10 kistelepülésen nincs kiépített szennyvízhálózat, az érintett lakosság száma 2 486

Vendéglátás:

- Szálláshely-kapacitás 2 288 db (ebből Kehidakustány 1 747, 76 db), a 2011 évi vendégéjszakák száma: 66 907, ebből:
  - Zalaszentgrót 8 501 (13 %)
  - Kehidakustány 50 588 (75 %)
  - Többi település: 7 818 (12 %)
- Kihasznátság becslése, vendégéjszaka/szálláshely arányok:
  - Járási átlag: 29 % (!)
  - Kehidakustány: 28,9 % (!)
  - Zalaszentgrót és a többi település átlaga: 10,6 % (!)

A járás fő fejlesztési elképzelései:

Zalaszentgrót:

- munkahely-teremtés, oktatás fejlesztése, környezetvédelmi projektek, erőforrások hatékony felhasználása, a közlekedési kapcsolatok és elérhetőség javítása

A járás többi települése:

- munkahely-teremtés, szennyvíz-kezelés, intézmények felújítása, turisztikai fejlesztések, energetikai korszerűsítés, megújuló energia hasznosítása

Határ-menti együttműködés terén:

Zalaszentgrót:

- kerékpárút fejlesztése, park felújítása (magyar-horvát)

A járás többi települése (19 kistelepülésből csak 1 válaszolt):

- Kehidakustány turisztikai együttműködési szándéka

Keszthelyi Járás sajátosságai

Lakosság megoszlása:

- Keszthely 20 229 fő (a járás 40,2%-a)
- Többi település összesen: 30 120 fő (a járás 59,8%-a)
- Városok (Keszthely, Hévíz) 25 172 fő, a járás 50,0%-a

Település	Lakosság (fő)	Nemzetiségek aránya (%)	Nemzetiségi lakosság (fő)
JÁRÁS ÖSSZESEN	50 349	2,9%	1 449
Keszthely (járási központ)	20 229	1,0%	202
Hévíz (város)	4 943		

Jellemző egészségügyi problémák, betegségek:

- szív- és érrendszer, daganatok, diabétesz, hipertónia, alkoholizmus, krónikus vírusfertőzések
- egészségterv: Keszthely mellett további három településnek van egészségterve, az érintett lakosság száma 25 847 fő

Foglalkoztatás:

Település	Közsféra létszám (fő)	Aktívakon belül közsféra aránya (%)	Mg.-ban dolgozók létszám (fő)	Aktívakon belül mg.-ból élők aránya (%)	Ipari és szolgáltató ágazatban dolgozók (%)
JÁRÁS ÖSSZESEN	1 035	3,0%	2 375	7,0%	90%
Keszthely (járási központ)	300	2,1%	279	2,0%	95,9%
Hévíz (város)	175	5,4%	339	10,5%	84,1%

Keresett szakmák:

Keszthely:

- pincér, szakács, ápoló, bádogos, hentes, hegesztő, diplomás egészségügyi szakemberek: szakorvos, dietetikus

Hévíz:

- turizmusban, vendéglátásban és egészségügyi szolgáltatásokban keresett szakmák

A járás többi települése:

- turizmusban (szobalány) és vendéglátásban (pincér, szakács) keresett szakmák
- lakatos, víz-gáz-fűtés szerelő, festő, asztalos, burkoló,
- mezőgazdasági szakemberek és idénymunkások

Jellemző szolgáltatási adatok:

Internet elérés:

- 3 településen (896 lakos) csak mobil internet van,
- 3 településen (886 fő) nincs nyilvános internet-elérési lehetőség,

Szennyvízkezelés:

- 5 kistélepülésen nincs kiépített szennyvízhálózat, az érintett lakosság száma 638 fő.

Vendéglátás:

- Szálláshely-kapacitás 22 769 db (ebből Hévíz 10 506, 46%), a 2011 évi vendégéjszakák száma: 1 637 867, ebből:
  - Hévíz: 1 026 466 (62,7%)
  - Keszthely: 200 414 (12,24%)
  - Cserszegtomaj: 170 603 (10,42%)
  - Alsópáhok: 108 749 (6,64%)
  - Többi település: 131 635 (8%)

A járás fő fejlesztési elképzelései:

Keszthely:

- turisztikai attrakciók fejlesztése, zöldterületek (parkok, fasorok, védett területek) fejlesztése,
- üzleti-pénzügyi szolgáltató központ kiépítése Keszthely – Sármellék térségében
- intézmények energetikai korszerűsítése,
- belterületi út- és járdahálózat korszerűsítés, csapadékvíz-elvezetés fejlesztése, kerékpárhálózat és környezetbarát tömegközlekedés bevezetése (elektromotoros helyi és helyközi buszközlekedés),
- hulladékszállítási rendszer fejlesztése,
- szélessávú internet kapacitásbővítés, elavult számítástechnikai eszközök cseréje,
- bentlakásos szociális ellátás korszerűsítése, kórház folyamatos komplex fejlesztése és felújítása, oktatási szakemberek továbbképzése és taneszközök fejlesztése

Hévíz:

- Hévízi-tó melletti átmenő forgalom megszüntetése (bekötőút építése Nemesbük felé a 76-os elkerülő útról)
- szállásférőhely bővítés, Egregyi városrész turisztikai fejlesztése,
- Hévízit-tó védelmét szolgáló Tóvédelmi Program készítése,
- Balneológiai Kutatóközpont létesítése, a Georgikon Kar bevonásával
- szélessávú internet kapacitásbővítés, közvilágítás korszerűsítése,

A járás többi települése:

- turisztikai attrakciók és vonzerők fejlesztése;
- hiányzó infrastrukturális fejlesztések és rekonstrukciós igények (út, kerékpárút, szennyvíz, ivóvíz-, villanyhálózat bővítés, vonalas/kábeles internet, nyilvános internetpontok és elavult számítógépek cseréje);
- intézmények energetikai korszerűsítése, energiatakarékos közvilágítás, megújuló energia hasznosítása;
- idősek bentlakásos és nappali ellátásának fejlesztése,
- egészségügyi eszközbeszerzések, háziorvosi rendelők felújítása, egyes településeken egészségterv készítése és szűrővizsgálatok számának növelése;

Határ-menti együttműködés terén:

Keszthely:

- Horvát-Magyar programban oktatási és K+F projektek, Osztrák-Magyar programban település-fejlesztési projektek;
- Testvérvárosi kapcsolatok fejlesztése;

Hévíz:

- Magyar-horvát IPA együttműködési programban részvétel, kerékpáros turizmus fejlesztése

A járás többi települése (28 kistelepülésből 4 választott):

- két téma merült fel (konkrétumok nélkül): turisztikai együttműködés, illetve testvértelepülési kapcsolatok kialakítása

Lenti Járás sajátosságai

Lakosság megoszlása:

- Lenti 8 340 fő (a járás 39,94%-a)
- Többi település összesen: 12 542 fő (a járás 60,06%-a)

Település	Lakosság (fő)	Nemzetiségek aránya (%)	Nemzetiségi lakosság (fő)
JÁRÁS ÖSSZESEN	20 882	17,7%	3 703
Lenti (járási központ)	8 340	30,0%	2 502

Jellemző egészségügyi problémák, betegségek:

- szív- és érrendszer, daganatok, hipertónia
- egészségterv: Lentinek nincs egészségterve, a járásban csak 2 kistelepülésnek (Iklódbördőce, Kozmadombja) van egészségterve, az érintett lakosság létszáma 365 fő

Foglalkoztatás:

Település	Közsféra létszám (fő)	Aktívakon belül közsféra aránya (%)	Mg.-ban dolgozók létszám (fő)	Aktívakon belül mg.-ból élők aránya (%)	Ipari és szolgáltató ágazatban dolgozók (%)
JÁRÁS ÖSSZESEN	725	5,1%	2 530	18,0%	76,9%
Lenti (járási központ)	420	6,9%	1 218	20,0%	73,1%

Keresett szakmák:*Lenti:*

- kőműves, asztalos, festő, ács

A járás többi települése:

- lakatos, vas- és fémipari szakmák,
- varrómunkás,
- erdészeti munkás,
- szerelő, betanított- és segédmunkás

Jellemző szolgáltatási adatok:*Internet elérés:*

- 13 településen (1 029 lakos) csak mobil internet van,,
- 6 településen (343 lakos) nincs nyilvános internet-elérési lehetőség,
- Pusztaapátiban (35 lakos) nincsen egyáltalán internet,

Szennyvízkezelés:

- 25 kistelepülésen nincs kiépített szennyvízhálózat, az érintett lakosság száma 2 764 fő.

Vendéglátás:

- Szálláshely-kapacitás 2 333 db (ebből Lenti 1 100, 47,15%), a 2011 évi vendégéjszakák száma: 68 854, ebből:
  - Lenti: 35 328 (51,3%)
  - Többi település (Lenti nélkül): 33 526 (48,7%)
- Kihasznátság becslése, vendégéjszaka/szálláshely arányok:
  - Járási átlag: 29,51%
  - Lenti: 32,12%
  - Többi település (Lenti nélkül): 27,19%

A járás fő fejlesztési elképzelései:*Lenti:*

- munkahely-teremtés (elsősorban a KKV szektorban),
- turisztikai attrakciók fejlesztése (gyógyfürdő), 4 vagy 5 csillagos szálloda építése,
- a volt zajdai laktanya hasznosítása,

- közlekedésfejlesztési projektek elősegítése (elkerülő út, Lenti-Lendva vasúti kapcsolat, M70 és 75-ös számú főút összekapcsolása), járdahálózat felújítása, külterületi utak fejlesztése,
- eü-i és szociális fejlesztések: idősök otthonában demens részleg kialakítása, jelzőrendszeres segítségnyújtás bővítése, háziorvosi rendelők felújítása, szűrővizsgálatok bővítése, hiányzó szakrendelések (pl. neurológia) elindítása, „Öngyógyító Lenti kistérség” pályázat,
- illegális hulladéklerakók rekultivációja,

A járás többi települése:

- intézmények felújítása és eszközbeszerzés: kulturális, szociális (elsősorban idősök otthona, falugondnoki autó cseréje, házi szociális gondozás) és eü-i intézmények (házi orvos és védőnő) fejlesztése,
- turizmus fejlesztése (falumegújítás, szálláshely, turisztikai attrakciók),
- infrastruktúrafejlesztés: bel- és külterületi út- és járdahálózat fejlesztése, szennyvízkezelés kiépítése és meglévő hálózat korszerűsítése, egyes településeken településközi közúti kapcsolat kiépítése és kerékpárút építése)
- energetikai projektek: közvilágítás és épületek energetikai korszerűsítése, megújuló energia hasznosítása,
- informatikai fejlesztések: IKSZT, szélessávú, informatikai hálózat bővítése, elavult számítástechnikai eszközök cseréje,

Határ-menti együttműködés terén:

Lenti:

- EGTC megalakítása,

A járás többi települése (47 kistélepülésből 2 válaszolt):

- határon átnyúló Bödeháza-Zsitkóc között kiépítése,
- IPA Magyar-Horvát pályázat „Hagyományok háza kialakítása Csesztregen”,

Letenyei Járás sajátosságai

Lakosság megoszlása:

- Letenye 4 287 fő (a járás 23,32%-a)
- Többi település összesen: 14 096 fő (a járás 76,68%-a)

Település	Lakosság (fő)	Nemzetiségek aránya (%)	Nemzetiségi lakosság (fő)
JÁRÁS ÖSSZESEN	18 383	34,7%	6 387
Letenye (járás központ)	4 287	29,0%	1 243

Jellemző egészségügyi problémák, betegségek:

- szív- és érrendszer, daganatok, diabétesz, hipertónia
- egészségterv: Letenyének nincs egészségterve, a járásban csak 3 kistélepülésnek van egészségterve, az érintett lakosság száma összesen 616 fő

Foglalkoztatás:

Település	Közsféra létszám (fő)	Aktívakon belül közsféra aránya (%)	Mg.-ban dolgozók létszám (fő)	Aktívakon belül mg.-ból élők aránya (%)	Ipari és szolgáltató ágazatban dolgozók (%)
JÁRÁS ÖSSZESEN	522	4,3%	1 420	11,8%	83,9%
Letenye (járás központ)	200	6,6%	152	5,0%	88,4%

Keresett szakmák:

Letenye:

- CNC gépkezelő, lakatos, esztergályos, kőműves

A járás többi települése:

- erdészeti segéd- és szakmunkás
- lakatos, hegesztő
- szakiparosok (ács, festő, asztalos, kőműves)
- gépkocsivezető

Jellemző szolgáltatási adatok:

Internet elérés:

- nincs egyetlen olyan települése sem ahol csak mobil internet érhető el,
- 2 településen (2 047 fő) nincs nyilvános internet-elérési lehetőség,

Szennyvízkezelés:

- 15 kistépülésen nincs kiépített szennyvízhálózat, az érintett lakosság száma 5 934 fő.

Vendéglátás:

- Szálláshely-kapacitás 735 db (ebből Bázakerettye 200, Letenye 120), a 2011 évi vendégéjszakák száma: 3 441, ebből:
  - Bázakerettye: 1 570 (45,62%)
  - Letenye: 826 (24%)
  - Többi település (Letenye és Bázakerettye nélkül): 1 045 (30,37%)
- Kihasznátság becslése, vendégéjszaka/szálláshely arányok:
  - Járási átlag: 4,68% (!)
  - Bázakerettye: 7,85%
  - Letenye: 6,88%
  - Többi település (Letenye és Bázakerettye nélkül): 2,52% (!!)

A járás fő fejlesztési elképzelései:

Letenye:

- helyi KKV-k fejlődésének elősegítése és a logisztikai park bővítése,
- Andrássy Gyula Általános Iskola és a Városi Óvoda teljes rekonstrukciója,
- Szapáry kastély teljes rekonstrukciója,
- új építési telkek kialakítása,
- megújuló energia hasznosítása (nap, biogáz, geotermikus),
- turisztikai fejlesztések (szálláshely, vízi-, kerékpáros-, bakancsos és borturizmus), többfunkciós rendezvénycsarnok építése

A járás többi települése:

- intézmények felújítása (elsősorban eü-i, időskori és kulturális),
- szennyvízkezelés infrastruktúrájának fejlesztése,
- belterületi út- és járdahálózat fejlesztése,
- turisztikai attrakciók fejlesztése és falumegújítás,
- ravatalozók felújítása (sok az elöregedő kistépülés),
- kevésbé hangsúlyosan, de megjelenik a munkahelyteremtés és KKV-k támogatása

Határ-menti együttműködés terén:

Letenye:

- szennyvíztisztító rekonstrukciója Mura-Dráva ivóvíz bázis megóvása érdekében (IPA HR-HU),
- kerékpáros turisztikai fejlesztések a határ mellett,
- vízi turizmus fejlesztése a Murán,

A járás többi települése (26 kistelepülésből 6 válaszolt):

- IPA pályázatok benyújtása,
- határátkelési lehetőség kialakítása,
- kulturális és gazdasági kapcsolatok fejlesztése.

7.3.b. A megye jellemző térségeinek speciális problémái és lehetséges fejlesztési preferenciái („területi szempontú fókuszok”)

A megyei jogú városok és térségeik (Zalaegerszeg és Nagykanizsa)

Leglényegesebb speciális problémák:

- Zalaegerszeg nehézkes megközelíthetősége,
- Közlekedési kapcsolatok gyengesége,
- A felsőoktatási kapacitások gyengesége,
- Innováció alacsony szintje.

Fő fejlesztési fókuszok:

- Feldolgozóipari kapacitások erősítése
  - Nagyvállalatok megtelepedésének ösztönzése
  - Kis- és közepes vállalatok fejlődésének, innovációs tevékenységének segítése
- Felsőoktatás, innováció illetve kutatás és fejlesztés tevékenységeinek ösztönzése
- Szakképzés további fejlesztése, korszerűsítése
- Együttműködő hálózatokba való bekapcsolódás segítése
- Kiemelkedő fontosságú iparágak: Fémmegmunkálás, mechatronika, logisztika, élelmiszer-feldolgozás, környezetipar

A megye fő közlekedési tengelyei mentén elhelyezkedő önkormányzatok

- (Szombathely) - Zalaegerszeg – Nagykanizsa (Horvátország) tengely
- Keszthely – (Zalaegerszeg) – Lenti – (Szlovénia) tengely

Leglényegesebb speciális problémák:

- Közúti kapacitások elégtelensége, elkerülő szakaszok hiánya, zsúfoltság, kihasználatlan gazdasági potenciál

A fejlesztés súlypontjai („fókuszai”)

- Elkerülő szakaszok megépítése, összeköttetés kapacitásának jelentős bővítése
- Feldolgozóipari kapacitások letelepítésének ösztönzése (gép- és szerszámgyártás, élelmiszer-feldolgozás)
- Logisztikai beruházások ösztönzése

A megye kisvárosai:

Jellemző speciális problémák:

- Városi funkciók alacsony száma
- Kevésbé jövedelmező és instabil gazdaság, munkaalkalmak hiánya

A fejlesztés súlypontjai („fókuszai”)

- Hatékony intézményi működés infrastrukturális feltételnek kialakítása
- Biomassza energetikai felhasználásának ösztönzése
- Feldolgozóipari kapacitások letelepítésének ösztönzése (gép- és szerszámgyártás, élelmiszer feldolgozás)
- Turizmus kínálatának bővítése, attrakció- és szolgáltatásfejlesztés

A Balaton környezete (a BKÜ területének önkormányzatai)

Jellemző speciális problémák:

- Erősen szezonális idegenforgalom
- A sármelléki reptér üzemeltetésével kapcsolatos bizonytalanság
- Esetenként korlátozott fejlesztési lehetőségek (területek hiánya, a Balaton Törvény korlátozásai)
- Szakképzett munkaerő hiánya, elvándorlása

A fejlesztés súlypontjai („fókuszai”)

- Turisztikai termékek diverzifikálása (konferencia-, kulturális, „gasztró” és borturizmus élénkítése)
- Az egészségügyi háttérbázis korszerűsítése
- Települési környezet további javítása, települések közötti együttműködés javítása
- Települések közötti munkamegosztásban rejlő előnyök kiaknázása
  - Gyógy- és vízparti turizmus közvetlen szinterei
  - Együttműködő (élelmiszertermelés, kiegészítő attrakciók) háttértelepülések
- Keszthely gazdasági potenciáljának erősítése
  - K+F tevékenységek ösztönzése (mezőgazdasági és élelmiszeripari fókusszal)
  - Tudásintenzív feldolgozóipari vállalkozások letelepítésének ösztönzése

A megye periférikus jellegű térségei (jellemzően a Lenti és Letenyi Járás területe, a Nagykanizsai Járás jelentős része, a Zalaszentgróti Járás területe illetve a Zalaegerszegi Járás egy része)

Leglényegesebb problémák:

- Aprófalvas településszerkezet, nehézkes megközelíthetőség
- Kevésbé képzett és kevésbé mobil munkaerő
- Idősödő népesség, elvándorlás
- Kevésbé hatékony közszolgáltatások

Fő fejlesztési lehetőségek:

- Képzés, vállalkozásfejlesztési, - ösztönzési tevékenységek erősítése
- A közszolgáltatások hatékonyságának javítása alternatív szolgáltatásnyújtási módszerek bevezetésével valamint a térségi együttműködés javításával (szennyvíztisztítás, közösségi közlekedés, egészségügyi és szociális szolgáltatások, oktatás)
- Turizmus lehetőségeinek kihasználása (termál, egészség, „zöld”, vadász, horgász, falusi turizmus)
- Minőségi élelmiszerek termelésének ösztönzése, támogatása, a helyi fogyasztás és az idegenforgalmi központokba való beszállítás megszervezése
- Koordinált foglalkoztatási programok szervezése, közösségi illetve szociális vállalkozások indításának támogatása, munka-intenzív mezőgazdasági termelés és erdőgazdálkodás fenntartása